

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
פנחס
י"ז – כ"ג תמוז תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב שומרי הלשון עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

וידום השמש – ביהושע כתיב, כשנלחם עם חמשת המלכים הצרים על הגבעונים. והכא נקט לה, משום דפליגי לעיל רבי אלעזר ורבי שמואל בר נחמני במדרש פסוקא ד"וישרנה", ופליגי נמי במדרש ד"ויעמד השמש". **ויידום** – שתק מלומר שירה. שבכל עת לבתו אינו שותק, ובעמידתו שותק, ויהושע אומר שירה בשבילה, דכתיב: "או ידבר יהושע לה' ביום תת ה'" וגו'. **עד יקום גוי** – ינקום ישראל מאויביו. **הלא היא כתובה על ספר הישר** – שעתיד ליעשות לי נס. **ספר אברהם כו'** – היינו ספר בראשית, שמעשה אבות כתובים בו. **מות ישרים** – בלעם מבקש על עצמו שימות מיתה של צדיקים כמותן. **והיכא רמיזא** – בבראשית שעתיד יהושע לבא לנס זה? יהושע משבט אפרים בא, כדכתיב (במדבר יג): "למטה אפרים הושע בן נון", (ובתיב באפרים: "ותרעו יהידה) מלא הגוים", כל הארצות נתמלאו מיראתו ומאימתו. זרעו של אפרים יהיה מלא הגוים; אדם נוצח כאן מלחמה ואין בני אספמיא יודעין בה, אבל בשעה שעמודה לו חמה ליהושע נראה לכל העולם ויראו מפניו.

ספר משנה תורה – וספר שופטים לא גרסינן הכא, ואגב ריהטא דגרסיה דלקמן ניקבעה היא, ושבשתא היא, דהא לא רמיזא ביה. **ויעמד השמש** – יש במשמעה שתי עבודות: אחת בחצי השמים והיינו בחצי היום, ואחת סמוך לשקיעתו. **דכתיב ולא אץ לבוא** – אלא שהה כיום תמים, דהיינו עשרים וארבע שעות, דיום אינו תמים ושלם אלא עם לילה. **עשרים וארבעה** – היה אותו יום מעלות השחר עד יציאת הכוכבים, ד"יום תמים" אבולה מילתא קאי, אהלוך ואעמידה. **אויל שית** – עד חצי השמים. **וקם שית** – דכתיב: "ויעמד השמש". **ואויל שית** – עד ערב. וקם שית, דכתיב: "ולא אץ לבוא". **בולה מילתא** – הילוכו ועמידתו כיום תמים, עשרים וארבע של יום ולילה דשאר ימים. **שלשים ושית** – ד"יום תמים" דקרא – אעמידה לחד קאי. **ארבעים ושמונה** – ד"יום תמים" דקרא אשתיה דשקיעה קאי, וקמייתא דלא כתיב ביה "כיום תמים" – סתם עמידה שנים עשר שעות, בעמידה שדרכו לעמוד ולשתוק בלילה. **איבא דאמרי** – הנך שיעורי דהנך רבנן – בתוספתא שניתוספ על היום קאמרי להו. **רבי יהושע בן לוי אמר עשרים וארבע הוא** – התוספתא, ד"יום תמים" אעמידה קאי. **ורבי אלעזר אמר שלשים ושית הוי** – התוספתא, ד"יום תמים" דקרא אעמידה ד"לא אץ לבוא" קאי, וקמייתא סתמא שנים עשר שעות כתורת לילה. **ורבי שמואל בר נחמני סבר** – ד"כיום תמים" אעמידה ד"ולא אץ לבוא" קאי. ומיהו מקשי עמידתו ד"חצי השמים" לביאתו ד"לא אץ לבוא". נקריטון בן גוריון **גמרא** – שהלוותו הגמון (אחד) (שתים) עשר מעינות כו'. במסכת תענית בפרק "סדר תעניות אלו" (יט, ב). **למשה** – במלחמת סיחון. **לא היה כיום ההוא** – במעשה דיהושע כתיב. **אבני ברד** – דלא היו במשה. **ויאמר ללמד בני יהודה קשת** – בקינה שקנן דוד על שאול כתיב. **הלא היא כתובה** – דברי יהודה היו מושכי קשת. **יד בנגד עורף** – המושך בקשת נותן ידיו בנגד עיניו, דהיינו מול העורף, הטרי"ל בלעז. **דכתיב במשנה תורה** – "ועשית הישר והטוב". איזהו היא מלחמה שצריכה לימוד כו'. **ומנלן** – דקרא ביהודה כתיב? דכתיב – ברישא דסיפרא: "מי יעלה בתחלה אל הכנעני להלחם בו, ויאמר השם יהודה יעלה". אלמא סתם מלחמה דסיפרא איהודה קיימי. **וירם הטבח את השוק ואת העליה** – משום פלוגתא דהני אמוראי גופייהו נקט לה. **והעליה** – מה שעליה. **דמסמכא שוק לאליה** – השוק סמוך לאליה, שהאליה מלמעלה ונסמכה על השוק. השוק הוא עצם של צומת הגיד הממוצע בין קולית לארכובה, ואיברים התחתונים מוסכין את העליונים. **דמחית** – מניח חזה על השוק גבי חזה ושוק של שלמים בשעת תנופה. **ההיא סערתה**, אף על פי דזבח הוה כדכתיב (שמואל א ט): "כי הוא יברך (את) הזבח" – לא הוה חזה ושוק דידיה לבתן, דבמה קטנה הוה, וקימעא לן בפרק בתרא דזבחים (קיט, ב): חזה ושוק בבמה גדולה ואין חזה ושוק בבמה קטנה. **שופי** – כף הירך הסובב עצם הקולית, וקורין פולפ"א. **לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים** – שהנשים דעתן קלות ושתיתן תתרצינה לעבירה.

אלא

למשה ליהושע ולנקרימון – הא דלא קחשיב נמי יעקב – כי שם לא היו רק תשלומין, כדאמרינן (חולין צא, ב): שמש ששקעה בעבורו זרחה בעבורו. ומהאי טעמא נמי לא חשיב חזקיה, שלא היו רק תשלומין ליום שנתקצר בימי אחז. והרב רבינו אלחנן אומר דהחזה מעשה דחזקיה לא היה אלא אות בעלמא, שהרי לא עמד השמש כלל במקום אחד אלא שהלך לאחוריו, דבבראשית רבה איכא נמי למאן דאמר "וישם ה' לקץ אות" – מלמד שהעמיד לו גלגל חמה.

אלא

"וַיִּדֹּם הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ עָמָד עַד יָקֹם גּוֹי אֹיְבָיו הֲלֹא הִיא כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר" - מַאי "סֵפֶר הַיָּשָׁר"? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֶה סֵפֶר אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שֶׁנִּקְרְאוּ "יְשָׁרִים", שֶׁנֶּאֱמַר: "תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים". וְהֵיכָא רְמִיזָא? "וְזַרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא הַגּוֹיִם", [אֵימָתַי יִהְיֶה מְלֹא הַגּוֹיִם?] בְּשָׁעָה שֶׁעֲמִידָה לוֹ חַמָּה לִיהוֹשֻׁעַ. "וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶשׁ בַּחֲצִי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים", וְכַמָּה? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [שָׁעוֹת], אָוִיל שִׁית וְקָם שִׁית, אָוִיל שִׁית וְקָם שִׁית, כְּוֹלָּה מִלְּתָא כְּיוֹם תָּמִים; רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: שְׁלֹשִׁים וְשִׁית, אָוִיל שִׁית וְקָם תְּרֵיסַר, אָוִיל שִׁית וְקָם תְּרֵיסַר, עֲמִידָתוֹ כְּיוֹם תָּמִים; רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, אָוִיל שִׁית וְקָם תְּרֵיסַר, אָוִיל שִׁית וְקָם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, [שֶׁנֶּאֱמַר:] "וְלֹא אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים", מִכְּלָל דְּמַעֵיקָּרָא לָאו כְּיוֹם תָּמִים [הָוָה]. אִיכָּא דְּאָמְרִי: בְּתוֹסָפְתָּא פָּלְגִי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, אָוִיל שִׁית וְקָם תְּרֵיסַר, אָוִיל שִׁית וְקָם תְּרֵיסַר, עֲמִידָתוֹ כְּיוֹם תָּמִים; רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: שְׁלֹשִׁים וְשִׁשׁ, אָוִיל שִׁית וְקָם תְּרֵיסַר, אָוִיל שִׁית וְקָם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, "וְלֹא אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים"; רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, אָוִיל שִׁית וְקָם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, אָוִיל שִׁית וְקָם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, מַקִּישׁ עֲמִידָתוֹ לְבִיאָתוֹ, מַה בִּיאָתוֹ כְּיוֹם תָּמִים, אַף עֲמִידָתוֹ כְּיוֹם תָּמִים. תָּנָא: כֻּשִּׁם שֶׁעֲמִידָה לוֹ חַמָּה לִיהוֹשֻׁעַ, כָּךְ עֲמִידָה לוֹ חַמָּה לְמֹשֶׁה וּלְנַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן. יְהוֹשֻׁעַ - קַרְחֵי; נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן - גַּמְרָא; לְמֹשֶׁה מִנַּלָּן? אָתְיָא "אָהֳל" "אָהֳל", כְּתִיב הָכָא: "אָהֳל תֹּת פַּחְדְּךָ", וּכְתִיב הָתָם בִּיהוֹשֻׁעַ: "אָהֳל גִּדְלָךְ". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אָתְיָא "תֹּת" "תֹּת", כְּתִיב הָכָא: "אָחֵל תֹּת פַּחְדְּךָ", וּכְתִיב בִּיהוֹשֻׁעַ: "בְּיוֹם תֵּת ה' אֶת הָאֱמֹרִי". רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר, מִגּוּפֵיהּ דִּקְרָא שְׁמַעְתָּ לֵיהּ: "אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ", אִימָתַי רָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ? בְּשָׁעָה שֶׁעֲמִידָה לוֹ חַמָּה לְמֹשֶׁה. מֵיתִיבִי: "וְלֹא הָיָה כְּיוֹם הַהוּא לְפָנָיו וְאַחֲרָיו"! - אֵיבָעְיָא אֵימָא: שָׁעוֹת הוּא דְּלָא הֲווּ נָפֵישׁ כּוּלֵּי הַאי. וְאֵיבָעְיָא אֵימָא: אֲבָנֵי בָּרָד לָא הֲווּ, דִּכְתִיב: "וַיְהִי בְּנָסָם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּמוֹרַד בֵּית חוֹרֹן וַה' הִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדֹלוֹת מִן הַשָּׁמַיִם עַד עֲזֵקָה וַיָּמֻתוּ". כְּתִיב: "וַיֹּאמֶר לְלֹמֵד בְּנֵי יְהוּדָה קָשֶׁת הִנֵּה כְתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר", מַאי "סֵפֶר הַיָּשָׁר"? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֶה סֵפֶר אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שֶׁנִּקְרְאוּ "יְשָׁרִים", דִּכְתִיב בְּהוּ: "תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמוֹהוּ". וְהֵיכָא רְמִיזָא? "יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ", וְאֵיזוֹ הִיא מִלְחָמָה שֶׁצְּרִיכָה יָד כְּנֶגֶד עוֹרֶף? הֱוֵי אוֹמֵר: זוֹ קֶשֶׁת. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: זֶה סֵפֶר מִשְׁנֵה תוֹרָה, וְאַמַּאי קְרֵי לֵיהּ "סֵפֶר הַיָּשָׁר"? דִּכְתִיב: "וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי ה'". וְהֵיכָא רְמִיזָא? "יָדַיִן רָב לוֹ", וְאֵיזוֹ הִיא מִלְחָמָה שֶׁצְּרִיכָה שְׁתֵּי יָדַיִם? הֱוֵי אוֹמֵר: זוֹ קֶשֶׁת. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: זֶה סֵפֶר שׁוֹפְטִים, וְאַמַּאי קְרֵי לֵיהּ "סֵפֶר הַיָּשָׁר"? דִּכְתִיב: "בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה". וְהֵיכָא רְמִיזָא? "לְמַעַן דַּעַת דֹּרוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד מִלְחָמָה", וְאֵיזוֹ הִיא מִלְחָמָה שֶׁצְּרִיכָה לִימּוּד? הֱוֵי אוֹמֵר: זוֹ קֶשֶׁת. וּמְנָלַן דְּיִהוּדָה כְּתִיב? דִּכְתִיב: "מִי יַעֲלֶה לָנוּ בַּתְּחִלָּה אֶל הַכְּנַעֲנִי לְהִלָּחֶם בּוֹ, וַיֹּאמֶר ה' יְהוּדָה יַעֲלֶה". "וַיָּרֶם הַטַּבָּח אֶת הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה וַיָּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל" - מַאי "וְהָעֲלִיָּה"? רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: שׁוֹק וַאֲלִיָּה, מַאי "וְהָעֲלִיָּה"? דְּמַסְמְכָא שׁוֹק לְאַלְיָה; וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שׁוֹק וְחָזֶה, מַאי "וְהָעֲלִיָּה"? דְּמָחֵית לָהּ לְחָזֶה עֵילָּוֵיהּ דְּשׁוֹק כִּי בָּעֵי אַנּוּפֵי, וּמַנְפֵּי לֵיהּ; וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: שׁוֹק וְשׁוֹפִי, מַאי "וְהָעֲלִיָּה"? שׁוֹפִי עֵילָּוֵיהּ דְּשׁוֹק קָאֵי. "לֹא תִתְיַיחֵד אִשָּׁה עִמָּהֶם". בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּחַד, דִּכְווֹתָהּ נָבִי יִשְׂרָאֵל מִי שָׁרֵי? וְהָתַנְיָן: לֹא יִתְיַיחֵד אִישׁ אֶחָד עִם שְׁתֵּי נָשִׁים!

אלא

לא צריכא באשתו עמו – לכאורה מוקי לה כרבי שמעון דאמר בפרק "עשרה יוחסין" (קדושין פ, ב): בזמן שאשתו עמו ישן עמהן בפונדקי׳ שאשתו משמרתו. ואם תאמר: אמאי לא מוקי לה בשיש עמה תינוקת, דבבי האי גוונא בישראל שרי ליחוד׳, דאמר רבא התם בגמרא: מתייחד אדם עם אשתה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה? ויש לומר: דלשון "לא תתייחד" משמע שאין עם שום ישראלית אלא היא.

איבא ביניידהו אשה חשובה בין האנשים ושאינה חשובה בין הנשים – פירש הקונטרס: חשובה למלכות ואינה יפה. לרבי ירמיה דמוקי לה בקרובה למלכות, הא לאו הכי לא אמרינן אשה כלי זיינה עליה – אלמא איכא אשה דקטלי לה ולא יהיב גוי עלה דתעיד לביאה בגנן מכורתית, והכא שהיא חשובה למלכות ואינה יפה שריא ליחוד׳, דליכא למיחש לשפיכות דמים כיון שהיא קרובה למלכות, ולביאה נמי ליכא למיחש כיון שאינה יפה. ולרב אידי אסורה ליחוד׳, דכולהו כלי זיינן עליהן וחיישינן לערוה, דהא רב אידי סתמא אמר למילתיה ולא קאמר: "הבא באשה יפה דכלי זיינה עליה". עד כאן פירוש הקונטרס. וקשיא: הדא, דלישנא דחשובה לא משמע יפה. ועוד, דכי אינה יפה נמי מאי הויא דא אמרינן בריש פירקין (עבודה זרה כב, ב): חביבה עליהם בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן, קל וחומר לנשותיהן של ישראל! ושמא יש לומר דמכל מקום דבאשה לא טרחי לאנסה כיון דאינה יפה. מיהו קשה, דלרבי ירמיה לא מישתמטי תנא או אמורא בשום מקום לחלק בשביעה בין יפה לאינה יפה להתירה לבהונה. ועוד קשה, דלפירוש הקונטרס משמע דאשה חשובה בין האנשים ושאינה חשובה בין הנשים חד׳ מילתא, ואם כן היה לו לומר: חשובה בין האנשים ואינה חשובה בין הנשים, מדקאמר "ושאינה חשובה" כו' – אלמא תרי מילי נינהו! לכך נראה לפרש דרבי ירמיה מילי נינהו, דהא דקאמר אשה כלי זיינה עליה – לאו משום דדעתייהו לביאה ומשום הכי לא קטלי לה, אלא טעמא – מפני שאינה בעלת מלחמות ומריבות כאיש מרחמים עליה. והכי פירושו: איכא בינייהו אשה חשובה בין האנשים – קרובה למלכות אם מותרת להתייחד עם האנשים גוים, דלרבי ירמיה אסורה להתייחד כדקאמר טעמא באשה חשובה, ואז לא נפיק לן מידי משום שפיכות דמים אי לאו משום טעמא דעריות. ולרב אידי שריא, דאמר טעמא דליכא למיחש לשפיכות דמים דאשה כלי זיינה ומרחמי עלה, אבל לעריות איכא למיחש, כשהיא חשובה דמירתתי מינה אף לעריות לא חיישינן. ושאינה חשובה בין הנשים נמי – אם היא מותרת להתייחד בין הנשים גויות איכא בינייהו דכלי זיינה עליה, כלומר דמרחמי עלה, ואי משום עריות כדאמרינן בריש פירקין שהגוים מצויין אצל נשי חבריהן – בת דעת היא וכשתראה שיבא הגוי תצא מיד. ובירושלמי גרס: אשה אינה בכלל שפיכות דמים; אמר רבי ירמיה: תפתר בבריאה. ורבי בון אמר: אפילו בתשה, יכולה אשה להטמין ולומר "גייה אני", ואין האיש יכול להטמין עצמו ולומר "גוי אני". ונראה לפרש אף כאן בפירוש הירושלמי – באשה חשובה בריאה ובעלת כח, אבל לעריות איכא למיחש, דחיישינן דלמא מפתה לה. ורב אידי אמר: אשה כלי זיינה עליה מפני שיבולה להטמין עצמה ולא קטלי לה, ושרי אי לאו משום עריות. ובעי: מאי בינייהו? בין למר בין למר משום שפיכות דמים ליכא משום עריות איכא! ומסיק: איכא בינייהו אשה חשובה בין האנשים בריאה ובעלת כח, דלרבי ירמיה אסירי דאיכא למיחש שמא תפתה, ורב אידי לא חייש אלא דלמא מאנסי לה, ואי בריאה שריא, דכיון שהיא בעלת כח אין לחוש לא לאנוס ולא לשפיכות דמים. אי נמי, ושאינה חשובה בין הנשים איכא בינייהו, דלרב אידי שריא להתייחד דיכולה להטמין עצמה, הילכך לשפיכת דמים ליכא למיחש. ולעריות נמי, כיון שהיא בין הנשים. ולרבי ירמיה משום שפיכות דמים, דדוקא בבריאה לא חשו. ואם תאמר: בפרק "האשה שהלכה" (יבמות קיד, ב) דבעי: החזיקה היא מלחמה בעולם מהו ואמרה "מת בעלה" אי מהימנא או לאו, ובעי למפשט דנאמנת מההיא ד"נפלו עליו גוים" "נפלו עליו לויטין" נאמנת, דדחזיקה מלחמה הוא, ודחי: התם כדרב אידי, דאמר אשה כלי זיינה עליה, ולא אמרינן בדדמי אלא ודאי המתינה עד שתראהו מת. והשתא לרבי ירמיה דלית ליה כלי זיינה תפשוט דנאמנת! יש לומר: דנהי דלית ליה האי טעמא לענין התירא להתייחד, מכל מקום סומכת על זה שיבולה להטמין עצמה להמתין עם שתראה שימות ולא תעיד בדדמי.

גרדנא

אֶלָּא בְּתִלְתָא, דִּכְוותָהּ גַּבֵּי יִשְׂרָאֵל בְּפֵרוּצִים מִי שָׁרֵי? וְהָתְנַן: אֲבָל אִשָּׁה אַחַת מִתְייַחֶדֶת עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים; וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּכְשֵׁרִים, אֲבָל בְּפֵרוּצִים - אֲפִילּוּ עֲשָׂרָה נָמֵי לָא, מַעֲשֶׂה הָיָה וְהוֹצִיאוּהָ עֲשָׂרָה בְּמַטָּה! - לָא צְרִיכָא - בְּאִשְׁתּוֹ עִמָּהֶן, גּוֹי אֵין אִשְׁתּוֹ מְשַׁמַּרְתּוֹ, אֲבָל יִשְׂרָאֵל אִשְׁתּוֹ מְשַׁמַּרְתּוֹ. וְתֵיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם שְׁפִיכוּת דָּמִים! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: בְּאִשָּׁה חֲשׁוּבָה עֲסָקִינַן, דְּמִירְתְּתִי מִינָּהּ; רַב אִידִי אָמַר: אִשָּׁה כְּלֵי זֵינָהּ עָלֶיהָ. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ: אִשָּׁה חֲשׁוּבָה בֵּין אֲנָשִׁים וְשֶׁאֵינָהּ חֲשׁוּבָה בֵּין הַנָּשִׁים. תָּנֵיָא בְּוֹותֵיהּ דְּרַב אִידִי בַּר אָבִין: הָאִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁהַשָּׁלוֹם עָמָּהּ - לֹא תִתְייַחֵד עִמָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הָעֲרָיוֹת. "לֹא יִתְייַחֵד אָדָם עִם עַמָּהֶן". תָּנוּ רַבָּנָן: יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לוֹ גּוֹי בַּדֶּרֶךְ - טוֹפְלוֹ לִימִינוֹ; רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: בְּסֵיף - טוֹפְלוֹ לִימִינוֹ, בְּמֶקַל - טוֹפְלוֹ לִשְׂמֹאלוֹ. הָיוּ עוֹלִין בְּמַעֲלֶה אוֹ יוֹרְדִין בִּירִידָה - לֹא יְהֵא יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְגוֹי לְמַעְלָה, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה וְגוֹי לְמַטָּה; וְאֵל יָשׁוּחַ לְפָנָיו, שֶׁמָּא יְרוֹץ אֶת גּוֹלְגָּלְתּוֹ. שְׁאָלוֹ לְחָכָם הוֹלֵךְ - יָרֵחִיב לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ, כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה יַעֲקֹב אָבִינוּ לְעֵשָׂו הָרָשָׁע, דִּכְתִיב: "עַד אֲשֶׁר אבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה", וּכְתִיב: "וַיִּסַּע יַעֲקֹב סֻכֹּתָה". מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים לְכְזִיב, פָּגְעוּ בָּהֶן לִיסְטִים, אָמְרוּ לָהֶן: לְאָן אַתֶּם הוֹלְכִים? אָמְרוּ לָהֶן: לְעָכּוֹ. בֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְכְזִיב פֵּירְשׁוּ. אָמְרוּ לָהֶן: תַּלְמִידֵי מִי אַתֶּם? אָמְרוּ לָהֶן: תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמְרוּ לָהֶן: אַשְׁרֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְתַלְמִידָיו, שֶׁלֹּא פָּגַע בָּהֶן אָדָם רַע מֵעוֹלָם. רַב מַתְנָה הָוֶה אָזֵל לִבֵי

אֶלָּא בְּתִלְתָא – להכי נקט תלתא, דבישראל בתלתא שרו בין בעיר בין בדרך, אבל תרי – בעיר אין, בדרך לא, שמא יצטרך אחד מהן לנקביו ונמצא אחד מהן יתייחד עם הערוה. בפרק "עשרה יוחסין" (קדושין פא, א). **בפרוצין מי שרי** – וגוים למה ליה לתנא לאשמועינן? הא אפילו ישראל דכוותיהו אסירי! **והוציאוה עשרה פריצים** – לאשת איש זונה. **במטה** – חוץ לעיר לעבירה, כעין קוברי מת, שלא יבינו. **באשתו** – של גוי עמו. **גוי אין אשתו משמרתו** – דלא קפדי, דאיהו בקרי ואיתתיה בברעיני. **אבל ישראל אשתו משמרתו** – שרי, כדתנן ב"עשרה יוחסין": בזמן שאשתו עמו – ישן עמהן בפונדקי׳, מפני שאשתו משמרתו. **ותיפוק ליה** – בלאו עבירה נמי לא תתייחד, משום שפיכות דמים! **באשה חשובה** – בין האנשים ובין הנשים, אשה יפה וקרובה למלכות, דמיסתפו מינה ולא קטלי לה, אבל משום עריות איכא דיפה היא, ואצטריך לאשמועינן דלא תתייחד חיישינן שמא תתפתה. אבל אשה שאינה חשובה בין האנשים וחשובה בין הנשים – משום רציחה נמי איכא, דבא עליה ואחר כך הורגה, דלא סביר׳ ליה אשה כלי זיינה עליה. וחשובה בין האנשים ולא בין הנשים – מותרת להתייחד, ומשום עריות ליכא, דאינה יפה. **אשה כלי זיינה עליה** – אף על גב דאינה חשובה לא בין האנשים ולא בין הנשים – אין הורג אותה, אלא בא עליה, וכיון שבא עליה אינו הורגה. ואפילו אינה קרובה למלכות נמי, אי לא אשמועינן דחיישינן לעריות לא דוה שמסברא דמיתסרא משום שפיכות דמים. **מאי ביניייהו** – בין לרבי ירמיה דמוקי לה באשה חשובה – הא לאו חשובה חיישינן לשפיכות דמים, בין לרב אידי דאמר כלי זיינה עליה וליכא משום שפיכות דמים, מכל מקום משום ערוה איכא בה ולא מתייחדת. **איכא ביניייהו** – אשה חשובה בין האנשים – קרובה למלכות, ואינה חשובה בין הנשים – אינה יפה; לרבי ירמיה דמוקי לה באשה חשובה, דמשמע חשובה בין האנשים ובין הנשים, דקרובה למלכות היא ולא קטלי לה, אבל משום עריות איכא למיחש דיפה היא – הכא חשובה בין האנשים ולא בין הנשים שריא לייחודי, דמשום שפיכות דמים ליכא דהא מבוערת היא. ולרב אידי אסירא לייחודי, דכולהו חיישינן ומשום עריות נמי ליכא דהא מבוערת היא. ולרב אידי אסירא לייחודי, דכולהו חיישינן לערוה, דהא סתמא קאמר: "אשה כלי זיינה עליה", ולא קאמר: הכא באשה יפה עסקינן דכלי זיינה עליה. **אף על פי שהשלום עמה** – דוקאי לא יהרגוה, דהא כלי זיינה עליה, לא תתייחד עמהן בר׳. והיינו כרב אידי בר אבין. "השלום עמה" משמע: היא נושאת את שלומה ואינה צריכה שלום מלכות. **טופלו לימיני** – מחברו לגוי לימיני של ישראל, שאם יראה הגוי להורגו – ישלח ישראל יד ימינו ויאחז בו. **בסיף** – דאם היה הגוי חגור סיף טופלו ישראל לימינו, כדי שיהא של ישראל שמאל של גוי שהסיף חגור בו לצד ימינו של ישראל, ומוזמנת לימין ישראל לאחוז בה. **במקל** – אם ביד גוי מקל. **טופלו ישראל לשמאלו** – שתהא יד ימין הגוי שהמקל בה סמוכה לישראל, ואם ירים יד ימינו תאחוז שמאלו של ישראל במקל הסמוך לה. דאי טופלו לימינו, יהא המקל רחוק מידו של ישראל. **במעלה** – בהר או בסלע. **לא יהא ישראל למטה אלא למעלה** – בעלייה ילך ישראל לפני הגוי, דהיינו למעלה, אלא שטופלו לימינו דלא הוי אחריו ממש, ובירידה יוליך הגוי לפניו. **ואל ישוח לפניו** – אפילו במישור אל ישחה ישראל לפני הגוי ליטול כלום. **שמא ירוץ את גולגלתו** – ירוצץ. **ירחיב לו את הדרך** – אם היה צריך לו לילך עד פרסה יאמר לו: שתי פרסאות אני צריך לילך, אולי ימתין הגוי מלהבוהנו עד פרסה שניה וזה יפרוש ממנו קודם לכן. **נסע סבותה** – ולא הלך עד שעיר. **לעכו** – רחוק מכזיב.

לבי

לבי תורתא – מקום. **תלמידא דיהודה רמאה את** – תלמידו של רב יהודה הוה, וקרו ליה רמאה, כלומר ממנו למדת לרמותינו. ליסטין ישראל היו. **ידעיתו ליה** – שהוא רמאי. **כשמתית** – לפי שהיה אדם גדול ושמתוהו חילוא, לייטינהו בשמתיה. [**גירדא** = אורינ].

גרדן דלא טיין – ענין. סתם גרדן אין לו בושת פנים. **נגבי דבבל** – שפגעו ברב מנשי, נחפקרו לחרף אדם גדול. **ולפטין דארי ישראל** – שפגעו בתלמידי רבי עקיבא, ספרו בשבחו, ואף על פי שסתם לסטין פרוצין מגובים, להודיעך שבחה של ארץ ישראל. **משנה** מניקה בנה של **ישראל ברשותה** – דישראלית, אבל לא תמסרנו להוליכו בביתה, שלא תהרגנו. **גמרא** נברית לא **תילד את בת ישראל** – ואפילו אחרות ישראליות עומדות על גבה. **אפותא** – על מצחו של תינוק, מקום שמותו של תינוק רופס. **ולא מתחזי** – לא מינכרא שהרגוהו. **נפישן בישתא ההיא איתיא** – כך וכך רעות יבואו עליך במנין שהשפלתני מהן והרגתני בהן. **כי אופיא דנהרא** = אשקומ"א. **ורבנן** – קסבר: בזמן שאחרות עומדות על גבה שרי, אמרי לך: במילתא בעלמא הוא דאוקימתה. **דשייפא סבא** – סם המות שפה בדרדיה. "ולא מיתחזי מאברא" – סם הבא עד לקמיה. **ואחרות יראות** – דאי מנחא ידא אפותא חזי ליה, דאגב דחשידי יהבי ישראליות עינייהו עלה ומירתאי. אבל מניקה, דאפשר דשייפא סמא לדד מאבראי קודם שתכנס לבית ישראל, אימא מודו ליה לרבי מאיר. **בשכר שרי משום איבה** – ומתניתין בתנם קמיירי, דמצי לאישתמוטי ולמימר: צריכה אני לשכר מזונותיי. **אילו**תי **גויה בשבתא שרי** – בשכר בבהול, משום איבה, דהא אינהו חזו דמיילדין לנשי דידן בשבת בבהול. אסוקי בשכר שרי כו'. **קאי ברי ואגיבא** – ואם לא אורידנו יומות, ונוח לי להפסיד שכרי ולהצילו. **נקיטא לי דימנא לבי דואר** – השלטון קבע לי זמן ליום ועוד, ואם לא אלך יצא שכרי בהפסדי.

מנין

גירדנא דלא טיין – פירש הקונטרס: ענין, כי סתם גירדן עז פנים הוא. ובערוך גריס: גירדנא דלטייה = קללה, כלומר דלייט מזליה. שתא בצרא משניה, כלומר בתר ענייא אזל ענייתא. **נברית** מניקה בנה של ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה אבל לא בינו לבינה – פירוש: ואפילו ברשות הישראלית. דפלוגתא דהנקה דומיא דמילדת, ומילדת סתמא ברשות ישראל היא, ואפילו הכי אינו שרי אלא באחרות עומדות על גבה. ומיהו בישראל יצא ונבנס שרי, דעומד על גביו קרינא ביה כדמוכח פרק "רבי ישמעאל" (עבודה זרה סא, א). ואם כן צריך לזהר שלא להניח ישראלית ההולכת חוץ לעיר את בנה יחידי בבית ביד מניקת גויה אם אין ישראלית בעיר יוצאות ונכנסות תמיד שם. ואפילו הכי, מזמן שכיבה ואילך אסור להניחו יחידי. ועל תינוק ותינוקת שמשהין בבית הגוי יחידים כדאמרינן לרפאותן, הורה רבינו יצחק דאסור מכמה עניינים: שהם חשודים על שפיכות דמים, ואפילו הם גדולים קצת ימשיכום למינות, ירושלמי: גזירה מניקה בנה של ישראל, דבתיב (ישעיה מט): "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך". תניא: יונק התינוק והולך מן הגזירה ומבהמה טמאה, ומביאין לו חלב מכל מקום, ואין חרשישין לא משום שקץ ולא משום טומאה.

ורמינהו יהודית מילדת ארמית וכו' – והמקשה לא עלה בדעתו להעמיד המשנה בחנם, משום דתלי טעמא מפני שמילדת בן לעבודה זרה. ורב יוסף אסיק דאפילו הכי בשכר שרי משום איבה. **סבר** רב יוסף למימר אולודי בשבת בשכר שרי – תימה: לרב יוסף דסלקא דעתיה דשרי, ולאביי נמי דמשני דליכא איבה, משמע: הא איכא איבה אינה שרי – היכי שרינן משום איבה מילתא דאית ביה איסורא דאורייתא, דאמרינן בפרק "שמונה שרצים" (שבת קז, ב): הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב משום עוקר דבר מגידולו, דהוא תולדה דגוזז יש לומר: דהכא בישבת על המשבר, שכבר נעקר לצאת. אי נמי, כיון דבלו לו חדשיו פסקו מגידולו.

והרועים בהמה דקה – פירוש: בשלהן, דאי בשל אחרים – הא אמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (ה, ב): אין אדם חוטא ולא לו. ואם תאמר: מאי דאמתוי רבנן ברועים, שאינם פסולים אלא מדרבנן, וגם הם כשרים לעדות אשה כדאיתא בסוף פרק קמא דאשה השנה (כב, א), ואילו בגולנין שהם פסולין מן התורה לכל עדות שבתורה לא אחמור בולי האי? וכן משומד אוכל נבילות לתיאבון, דלכולי עלמא אמרינן הכא דאיתרבי בין השבת גופו והשבת ממונו, דחזיב להעלות ואסור להורידו! ואומר רבינו יצחק: דהיא הנותנת, משום דלא פסילי אלא דרבנן עשו חכמים חיזוק כדי שיתנו לב לשוב, ובית דין מכין ועונשין שלא מן התורה.

לא מעלין – ואפילו לרבי מאיר דאמר בפרק קמא (כ, א): לגוי בנתינה.

ולא

1 **לְבֵי תּוֹרְתָא, פְּגַע בֵּיהּ גַּבָּב, אֲמַר לֵיהּ: לָאו קָאוֹלַתְּ?**
2 **אֲמַר לָהֶן: לְפוּמְּבְדִיתָא. כִּי מָטָא לְבֵי תּוֹרְתָא פָּרֵישׁ.**
3 **אֲמַרוּ לֵיהּ: תַּלְמִידָא דִּיהוּדָה רַמָּאָה אַתְּ! אֲמַר**
4 **לְהוּ: יָדְעִיתוּ לֵיהּ? יְהֵא רַעֲוָא דְּלֵיהֱווּ הָנְהוּ אֱינָשֵׁי**
5 **בְּשַׁמְּתֵיהּ. אָזְלוּ עֲבַדוּ גֻּבְיבְתָא עֲשָׂרִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין**
6 **וְלָא אַצְלְחוּ. כֵּיוָן דַּחֲזוּ, אֲתוּ פּוּלְחוּ תְּבְעוּ שַׁמְּתֵיהוּ,**
7 **וַהֲוָה בְּהוּ חַד גִּירְדָּנָא דְּלָא אָתָא לְשַׁרוּיֵהּ שַׁמְּתֵיהּ,**
8 **אֲבַלְיֵהּ אַרְיָא. הֵיינוּ דְּאָמְרִי אֱינָשֵׁי: גִּירְדָּנָא דְּלָא טַיֵּין,**
9 **שַׁתָּא בְּצִיר מִשְׁנֵי. תָּא חֲזֵי מָה בֵּין גַּבֵּי בָּבֶל וְלִסְטִין**
10 **דְּאַרְעָא יִשְׂרָאֵל. משנה בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תֵּילֵד אֶת**
11 **הַנְּבָרִית, מִפְּנֵי שֶׁמְּיַלֶּדֶת בֵּן לַעֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל נְבָרִית**
12 **מְיַלֶּדֶת בַּת יִשְׂרָאֵל. בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תְּנִיק בֶּנָה שֶׁל**
13 **נָכְרִית, אֲבָל נָכְרִית מֵנִיקָה בְּנָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּרְשׁוּתָהּ.**
14 **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן: בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תְּיַלֵּד אֶת
15 הַנְּבָרִית - מִפְּנֵי שֶׁמְּיַלֶּדֶת בֵּן לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְנְבָרִית
16 לֹא תְּיַלֵּד אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל - מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל
17 שְׁפִיכוּת דָּמִים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:
18 נְבָרִית מְיַלֶּדֶת אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל בְּזְמַן שֶׁאַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת
19 עַל גַּבָּהּ, אֲבָל לֹא בֵּינָהּ לְבֵינָהּ. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:
20 אֲפִילּוּ אֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גַּבָּהּ נָמֵי לָא, דְּיִזְמִנִין
21 דְּמִנָּחָא לֵיהּ יָדָא אְפוּתָא וְקָטְלָא לֵיהּ וְלָא מַתְחֲזֵי. כִּי
22 הֵיכִי אֵיתֵיהּ דְּאָמְרָה לַחֲבֶרְתָּהּ: מוֹלֶדֶת יְהוּדִיָּתָא
23 בַּת מוֹלֶדֶת יְהוּדִיָּתָא! אָמְרָה לָהּ: נְפִישִׁין בִּישָׁתָא
24 דְּהַהִיא אִיתְתָא, דְּקָא מַשְׁפְּלִינָא מִינַּיְיהוּ דָּמָא כִּי

25 אוּפְיָא דְּנַהֲרָא. - וְרַבָּנָן אָמְרוּ לָךְ: לָא הֵיא, בְּמִילְּתָא בְּעָלְמָא הִיא דְּאוֹקִימְתָּה. "בַּת יִשְׂרָאֵל
26 לֹא תְּנִיק". תָּנוּ רַבָּנָן: בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תְּנִיק בֶּנָהּ שֶׁל נָכְרִית - מִפְּנֵי שֶׁמְּגַדֶּלֶת בֵּן לַעֲבוֹדָה
27 זָרָה, וְנָכְרִית לֹא תְּנִיק אֶת בֶּנָהּ שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל - מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדָה עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים, דִּבְרֵי
28 רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נָכְרִית מֵנִיקָה אֶת בֶּנָהּ שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל בְּזְמַן שֶׁאַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת
29 עַל גַּבָּהּ, אֲבָל לֹא בֵּינוֹ לְבֵינָהּ. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גַּבָּהּ נָמֵי
30 לָא, דְּיִזְמִנִין דְּשָׁיְיפָא לֵיהּ סַמָּא לְדַד מַאבְּרַאי וְקָטְלָא לֵיהּ. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמַעִינַן מִילְּתָא -
31 בְּהֵהִיא קָאָמְרִי רַבָּנָן דְּשָׁרֵי, דְּלָא אְפְּשָׁר, מִשּׁוּם דַּאֲחֵרוֹת רוֹאוֹת אוֹתָהּ, אֲבָל מֵנִיקָה דְּאְפְּשָׁר
32 דְּשָׁיְיפָא לֵיהּ סַם לְדַד מַאבְּרַאי וְקָטְלָא לֵיהּ - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר; וְאִי אַשְׁמַעִינַן
33 מֵנִיקָה - בְּהֵהִיא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר דְּאָסוּר, מִשּׁוּם דְּשָׁיְיפָא לֵיהּ סַם לְדַד מַאבְּרַאי וְקָטְלָא
34 לֵיהּ, אֲבָל בְּמַיְלֶּדֶת דְּלָא אְפְּשָׁר הֵיכָא דַּאֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גַּבָּהּ - אֵימָא מוֹדֵי לְהוּ לְרַבָּנָן,
35 צְרִיכָא. וּרְמִינְהוּ: יְהוּדִית מְיַלֶּדֶת אֲרַמִּית בְּשָׁכָר, אֲבָל לֹא בְּחִנָּם! אָמַר רַב יוֹסֵף: בְּשָׁכָר שָׁרֵי
36 מִשּׁוּם אֵיבָה. סָבַר רַב יוֹסֵף לְמֵימַר: אוֹלוֹדֵי נְכְרִית בְּשַׁבְּתָא בְּשָׁכָר שָׁרֵי מִשּׁוּם אֵיבָה, אָמַר
37 לֵיהּ אַבַּיֵי, יְכֹלָה לְמֵימַר לָהּ: דִּידֵן דְּמִינְטְרִי שַׁבְּתָא מְהַלְּלִינַן עֲלַיְיהוּ, דִּידְכוּ דְּלָא מִינְטְרִי
38 שַׁבְּתָא לָא מְהַלְּלִינַן. סָבַר רַב יוֹסֵף לְמֵימַר: אֲנוּסָּה בְּשָׁכָר שָׁרֵי מִשּׁוּם אֵיבָה; אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי:
39 יְכֹלָה לְמֵימַר, אִי פְּנִיָּה הִיא: "בְּעָנָא לְאִינְסוּבֵי", אִי אֵשֶׁת אִישׁ הִיא: "לָא קָא מְזַדְּהְמָא בְּאַפֵּי נַבְרָא". סָבַר רַב יוֹסֵף לְמֵימַר, הָא
40 דְּתָנֵיא: הַגּוֹיִם וּרוֹעֵי בְּהֵמָה דַּקָּה לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין, אַפּוֹקֵי בְּשָׂכָר שָׁרֵי מִשּׁוּם אֵיבָה; אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, יְכוֹל לוֹמַר לוֹ: "קַאֵי
41 בְּרֵי אַאוּגְרָא", אִי נָמֵי: "נְקִיטָא לִי זִימְנָא לְבֵי דְּוָאר". תָּנֵי רַבִּי אַבָּהוּ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הַגּוֹיִם וּרוֹעֵי בְּהֵמָה דַּקָּה - לֹא מַעֲלִין

ולא

ולא מוּרִידִין – ואם תאמר: הא אמרינן במסכת סופרים (פרק ט"ז): בשר שבגוים הרוגו ויש לומר: דבירושלמי דקדושין מפרש דהיינו בשעת מלחמה, ומביא ריאיה מ"ויקח שש מאות רכב בחור", ומהיכן היו – מ"הירא את דבר ה'". ואף על פי שסתם גוים עובדי עבודה זרה הם ועוברין על שבע מצות, מכל מקום אין מורידין, דרבינהו בקרא להתירא, דכתיב: "והיה לך למס ועבדוך" (דברים כ).

אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות משומד –

תימה: מאי פריך? דלמא לעולם אימא לך דמורידין, ואפילו הכי משיבין לו אבידתו, דהא במסור אף על פי שמורידין אותו ממונו אסור לאבד ביד משום דלמא נפיק מיניה ברא מעליא, דכתיב: "יכין רשע וצדיק ילבש", ואפילו הכי מורידין! ויש לומר: דשאני הכא, דמההוא קרא דמרבינן השבת אבידתו ילפינן השבת גוף בישראל, "והשבותו" לרבות אבידת גופו, וכמו דאתרבי ישראל איתריבי לבולחו בין לממונו בין לגופו, ואפילו להצלותו צריך ולפדותו, כדמשמע פרק "השולח" (גיטין מז, א) דבעי רבי אמי למיפרקיה אם היה משומד לתיאבון, אלא לפי שהיה משומד להכעיס קאמר: "לא שבקינן לי למפרקינך", וגם להלוותו ברבית אסור כדמשמע בפרק "איזהו נשך" (בבא מציעא סב, א): "אהדר ליה דניחי בהדך", ומשומד לתיאבון אתה מצווה להחזיתו, ומיהו משומדים של עכשיו – להכעיס הן, דשבקי התירא ואבלי איסורא ומטמעי בין הגוים, ובל להכעיס אי אתה מצווה להחזיתו כדמשמע מדהזיא דגיטין (מז, א) דלא מחייב למפרקיה, ומותר עכשיו ליקח מהם רבית. ואף על פי שאסור ליתן להם רבית משום "לא תשיך" ומשום "לפני עור", הוי ליה למימר: כל היכא דקרינא ביה "לא תשיך" קרי ביה "לא תשוך", מכל מקום כיון דאין אתה מצווה להחזיתו אינך מצווה להלוותו בלא רבית, דלא קרינא ביה "חדי אחיך עמך", ואמרינן בירושלמי דמכילתין: כותאי דקדמי מותר להלוותן ברבית. והא דאמרינן: עבדיה לוה מיהודים בן אחאב ברבית בדי לפרנס הנביאים, אף על גב דיהודים ישראל משומד הוה ואסור ליתן לו רבית – שאני התם לפיקוח נפש הוה ומצוה, אבל מסור מיגרע גרע מיניה, ובכל מקום שונה מסור אצל מין ולא איתריבי אצל אבדה. ושמא מאן דאית ליה ממון מסור אסור לאבדו ביד – אית ליה נמי דמשיבין אבידתו, ומטעמא ד"ייכין רשע ויצדיק ילבש". **סמי** מכאן משומד – נראה דדוקא לגבי הורדה לבור מסמי רבי יוחנן משומד מלמתנייתה בהדי מינים, אבל לדברים אחרים מצינו בכמה מקומות שהוא מינים ומשומד ליחד, בפרק קמא דראש השנה (יז, א): המינים והמשומדים והמסורות יורדין לגיהנם, ובפרק "השולח" (גיטין מה, ב): ספר תורה שכתבו מין ומשומד ומסור וכו'.

וחד אמר להכעיס נמי משומד – תימה: מדתני בפרק שני דהוריות (יא, א): אבל חלב דרי זה משומד, ואיזהו משומד – אוכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים. ובעי תלמודא: מאי קאמר? ומסיק, הכי קאמר: אבל חלב לתיאבון – דרי זה משומד, להכעיס – דרי זה מין, ואיזהו משומד שסתמו מיקן? פירוש: דמחלב לא ידעינן, דשמא אכלו לתיאבון משום שהוא טוב לאכול. ומשום הכי קאמר: זה האוכל נבילות וטרפות, פירוש: נבלה שמתה מחמת חולי, וטרפה שנשברה מפרקתה שמתה והילכת ואינה ראויה לאכילה, ואם בן לא אכל אלא להכעיס. אבל לא מיירי בשנשחטה בסכין, דלא הוי קרוי מין בסתמא, דשמא אכלה לתיאבון שהיא טובה לאכול. ובשלמא לרבי יוחנן ניחא, דקאמר דמשומד אוכל נבלות להכעיס מן הוא, אלא למאן דאמר משומד מאי איכא למימר "דרי זה אוכל נבלות שקצים ורמשים"? יש לומר: דמאן דאית ליה הכא דהוי משומד מפרק לברייתא הכי: אבל חלב – דרי זה משומד, סתמו לתיאבון, שטוב הוא לאכול, ומכריזין על אבידתו ואין מורידין אותו. ואיזהו משומד שסתמו להכעיס ואין מכריזין על אבידתו וגם מורידין אותו לבור – אוכל נבלות וטרפות דמאיסי דומיא דשקצים ורמשים.

איזהו מין זה העובד עבודה זרה – הכא משמע דישראל משומד לעבודה זרה נקרא מין, ותניא בפרק קמא דחולין (יג, א): שחיטת מין לעבודה זרה, פתו פת כותי וכו'. ושקוה: דבפרק קמא דחולין (שם עמוד ב) אמרינן: אין מינין באומות, ובעי: למאי הלכתא, לשחיטה ויין נסך? השתא שחיטת מין דישראל אסורה, דגוים מיבעיא? ומאי קושיא? הא אשבחוה ישראל עובד עבודה זרה חמור מגוי, דאילו ישראל משומד לעבודה זרה הרי זה מין, ולכולי עלמא משמע הכא דמורידין, וגוים אף על פי שכולם עובדי עבודה זרה אין מורידין? ואף לענין שחיטה, בין דהוי מין – תניא התם: שחיטת מין לעבודה זרה, ואילו גוי לא אשכחנא דאמר סתם מחשבת גוי לעבודה זרה אלא רבי אליעזר! יש לומר: דהא דאמר שחיטת מין לעבודה זרה – היינו בכומר לעבודה זרה, שהוא אדוק בייותר, אבל ישראל העובד עבודה זרה אין שחיטתו כשחיטת מין. וראיה מדאמר בפרק שני דחולין (לט, א): השוחט לדוקן דמה לעבודה זרה, רבי יוחנן אמר: אסורה, ורבי שמעון בן לקיש אמר: מותרת, ופירש הקונטרס לשם דמותרת אף באכילה ואף על פי שהשוחט חייב מיתה, כדאמר פרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סא, א): עד כאן לא אמר רבי שמעון בן לקיש אלא בהמה אבל גברא בר קטלא הוא, מידי דהוה אנשתחוה להר, דהר מותר ועובדו בסיתם. אלמא, אף בעובד עבודה זרה אין שחיטתו נאסרת בסתם. **התם** בעי למיטעם טעמא דאיסורא – תימה: מאי שנא אוכל פרעוש או יתוש מאוכל שקצים ורמשים, דהוא מין אף בסתמא בברייתא דהוריות (יא, א) שהבאתי לעיל? יש לומר: דהיכא מיירי במפרש בהדיא דלכך הוא עושה. אי נמי, התם קתני "אוכל שקצים ורמשים", דמשמע הרבה בזה אחר זה, דמקמייתא טעם טעמא, אבל הכא קתני פרעוש אחד או יתוש אחד. **דלא** תיזחות חיותא עילויה – משמע דאמר הכי לאשתמוטי כי היכי דלא תהוי איבה, ותימה: מאי איבה שייבא הכא? הא (אין) מורידין ואפילו לכתחלה! יש לומר: דמורידין היינו כשידיעו תקיפה, אבל לא נעלין אף אם אין ידיעו תקיפה היכא דאית ליה לאשתמוטי. ומעיקרא הכי פריך: השתא אחותי מתחיין כשידיעו תקיפה, אסוקי השתא מיבעיא, כיון שיוכל לאשתמוטי ולילך לו?

לאפוקי לשם מורנא דלא – בפירוש הקונטרס, דאסור לרפאות בחנם, אבל בשכר שרי משום איבה. וראיה בפרק "מי שאחזו" (גיטין עו, א) דרב שימי בר אשי עבדא ליה לההוא גוי לדבר אחר ואיתסי, אלמא שרי לרפאות גוי, אלא דאי בשכר ליה. ועדיין יש לומר: דדהתם נמי בחנם ליה, ולהתחכם ברפואות יכול להיות מותר. וכן משמע מפני שלא היה בקי ברפואות עשה לגוי ולא לישראל.

1 וְלֹא מוֹרִידִין, אֲבָל הַמַּיְנִין וְהַמְּסוֹרוֹת וְהַמְשֻׁמָּדִים -
2 מוֹרִידִין וְלֹא מַעֲלִין. אָמַר לֵיהּ, אֲנִי שׁוֹנֶה: "לְכָל אֲבֵדַת
3 אָחִיךָ" - לְרַבּוֹת אֶת הַמְשׁוּמָּד, וְאוֹתָהּ אָמַרְתָּ מוֹרִידִין?
4 סְמֵי מֻכָּן מִשּׁוּמָּד! וְלֵישַׁנֵּי לֵיהּ: כָּאן בְּמִשּׁוּמָּד אוֹכֵל
5 נְבֵלוֹת לְתֵיאָבוֹן, כָּאן בְּמִשּׁוּמָּד אוֹכֵל נְבֵלוֹת לְהַכְעִיס!
6 קָסָבַר: אוֹכֵל נְבֵלוֹת לְהַכְעִיס מִן הוּא. אֵיתֵימַר:
7 מְשׁוּמָּד, פְּלִינִי רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר: לְתֵיאָבוֹן -
8 מְשׁוּמָּד, לְהַכְעִיס - מִן הַיְוֵי; וְחַד אָמַר: אֲפִילּוּ לְהַכְעִיס
9 נָמֵי מְשׁוּמָּד, אֶלָּא אֵיזֶהוּ מִין? זֶה הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה.
10 מֵיתִיבִי: אֲכָל פְּרָעוֹשׁ אֶחָד אוֹ יַתּוּשׁ אֶחָד - הֲרֵי זֶה
11 מְשׁוּמָּד; וְהָא הָכָא דְּלְהַכְעִיס הוּא, וְקָתָנֵי: מְשׁוּמָּד!
12 הָתָם בְּעֵי לְמֵימְטַם טַעֲמָא דְּאִיסּוּרָא. אָמַר מָר:
13 מוֹרִידִין אֲבָל לֹא מַעֲלִין. הָשְׁתָּא אֲחוֹתִי מִתְחַיְּין, אַסּוּקֵי
14 מִיבְּעֵי? אֲמַר רַב יוֹסֵף בַּר חָמָא אֲמַר רַב שֵׁשֶׁת: לָא
15 נְצָרְכָא, שֶׁאִם הָיְתָה מַעֲלָה בְּבוֹר - מְגָרֶרֶת, דְּנָקֵיט
16 לֵיהּ עֵילָא וְאָמַר: לָא תֵּיחוּת חֵיוָתָא עֲלָיֵיהּ. רָפָה וְרָב
17 יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: לָא נְצָרְכָא, שֶׁאִם הָיְתָה אֶבֶן
18 עַל פִּי הַבּאֵר מִכַּפֶּה, אָמַר: לְעַכְבּוּרֵי חֵיוָתָא עֲלָיֵיהּ.
19 רַבִּינָא אָמַר: שֶׁאִם הָיָה סוֹלֶם מַסְלְקוֹ, אָמַר: בְּעֵינָא
20 לְאַחוֹתִי בְּרֵי מֵאִגְרָא. תָּנוּ רַבָּנָן: יִשְׂרָאֵל מַל אֶת הַגּוֹי לְשׁוּם גֵּר, לְאַפּוּקֵי לְשׁוּם מוּרְנָא דִּלָּא;
21 וְגוֹי לֹא יָמוּל יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהַחֻשָּׁדִין עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: גּוֹי
22 מָל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּזְמַן שֶׁאֲחֵרִים עוֹמְדִין עַל גַּבּוֹ, אֲבָל בֵּינוֹ לְבֵינוֹ לֹא. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ
23 אֲחֵרִים עוֹמְדִים עַל גַּבּוֹ נָמֵי לָא, דַּיְּינִין דְּמַלֵּילִי לֵיהּ סַכָּנָה וּמְשַׁוֵּי לֵיהּ כְּרוּת שָׁפְכָה. - וְכָמָר
24 רַבִּי מֵאִיר: גּוֹי לָא? וְרַמְינְהוּ: עִיר שֶׁאֵין בָּהּ רוֹפֵא יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ בָּהּ רוֹפֵא כּוּתִי וְרוֹפֵא אַרְמַאי -
25 יָמוּל אַרְמַאי וְאַל יָמוּל כּוּתִי, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יָמוּל כּוּתִי וְאַל יָמוּל אַרְמַאי!
26 - אֵיפּוֹךְ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יָמוּל כּוּתִי וְלֹא אַרְמַאי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְמַאי וְלֹא כּוּתִי. -
27 וְכָמָר רַבִּי יְהוּדָה: אַרְמַאי שַׁפִּיר דָּמֵי? וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְנַיִן לְמִילָה בְּגוֹי שֶׁהִיא
28 פְּסוּלָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר"! אֶלָּא, לָעוֹלָם לָא תֵּיפּוֹךְ, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן?

1 **מינין** = כומרין לעבודה זרה בין גוים בין ישראלים. **מסורות** = מלשינים לשקר המוסרין ממון חבריהם בידי גוים אנסין. **לתיאבון** – בשאין להם בשר. אבל אינו מופקר להיות איסור והיתר לפניו להניח היתר ולאכול איסור, ואם עושין כן זה להכעיס. **מין הוא** – והא תנא ליה רישא מינין? בכמה דברים מצינו חילוק בין מין למשומד, כגון ספר תורה שכתבו מין ישרוף, ודהכא. **פרעוש ויתוש** – אין אדם אוכלן לתיאבון. **למעוטי מעמא דאיסורא** – לא להכעיס, אלא מתאוה לטעום טעמו, לפי שאין ישראל טועמו מעולם. **שאם היתה מעלה בבור** – עשויה בקרקע ויכול לעלות – מגרדה, ודאי "לא מעלין" דקאמר – אין מניחין לעלות קאמר. **דנקיט ליה עילא ואמר** – כלומר, אית ליה לאישתמוטי מאיבה ולמימר ליה. **דלא** תיחות חיותא דידיה עליה – דרך מעלה זו, ותמות בבור. **לאפוקי לאעבורי חיותא עלויה** – צריך אני להעביר עדר צאני למרעה, ודרכי על שפת בור זה, ויראה אני שלא יפלו. **לאפוקי לשום מורנא** – תולעת שיש לו בערלתו, דלא, דאסור לרפאותו בחנם, דהא אמרן: לא מעלין ולא מורידין. **דמצלי** – מטה הסכין, כדמתרגמינן "מטה משפט" – מצלי דין. **ברית שפכה** – מי שנכרת לו מן הדגיד מן העטרה ולמעלה לצד הגוף, ושוב אינו מוליד. **רופא** – שיודע למול. **ימול ארמאי** – שאין מילתו לשם עבודה זרה, שהרי אין דרכם למול את בניהם. **ואל ימול כותי** – שמל לשם דמות יונה שמצאו בראש הר גריזים ועובדין לה עבודה, כדאמר ב"הבל שוחטין" (חולין ו, א), ומילן את בניהם לשם יונה זו. **כותי** – ולא ארמאי, מפני שחשוד על שפיכות דמים.

רופא

רופא מומחה – ואפילו אינו מומחה למילה, לא מרע נפשיה בכל דבר שיתעסק בו. **וכו'** היכן מצינו מילה לשמה – הכא משמע דלרבי יהודה אף על גב דבעי מילה לשמה מסקינן דמכשר לה בגרי. ותימה: מאי שנא מגט, דבעינן לשמה ופסלינן בתיבת גוי בגט, פרק ו"המביא" (גיטין כג, א) משום דגוי אדעתא דנפשיה קעביד? ויש לומר: דלא דמי, דלעולם גוי סתמא קא עביד; גבי מילה דסתמא לשמה קאי, כל זמן שאינו עושה לשם הר גרזים אם כן בגרי דסתמא קעביד בשרה. אבל גט אשה סתמא לאו לשמה, דסתם אשה לאו לגירושין עומדת, הלכך גט בגוי פסול. והלכך צריך שיפרש כותב הגט בתחלת הכתיבה: "אני כותב לשם פלונית". והוא הדין בספר תורה צריך שיאמר בפירוש בתחלת הכתיבה: "אני כותב לשם תורת ישראל, והאזכרות לשם קדושה", דסתמא לאו לשמו קאי. וכן משמע פרק "הניזקין" (שם נד, ב): "אזכרות שלו לא בתבתי לשמן", משמע – לא פירשתי לשמן, דאי סתמא כשר עד שיפרש שלא לשמן, היה לו לומר: "בתבתים שלא לשמן". וכן משמע נמי בפרק "השולח" (שם מה, ב) גבי רבן שמעון בן גמליאל שהתיר בעיידן ליקח ספרים מגוי, ומקשה: ורבן שמעון בן גמליאל עיבוד לשמן בעי, כתיבה לשמן לא בעי? ומפסיק התיבה בגוי שמע מינה דסתמא לאו לשמן, דאי סתמא לשמן, ליתכשר כמו במילה. ואם תאמר: ניתן דסתמא לאו לשמן, אם כן פרק "השולח" (שם מה, ב) גבי ספרי תורה תפילין ומזוזות שכתבן מין מסור גוי ועבד אשה וקטן וכותי וישראל משומד פסולים, שנאמר: "וקשרתם... וכתבתם", כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה, למה לי קרא? תיפוק ליה דגוי סתמא עביד ושתמא פסולי? יש לומר: דתני גוי אגב אשה וקטן, דהכי נמי תנא מין, דבלאו קרא פסול משום דסתמא לעבודה זרה.

דברה תורה בלשון בני אדם – אומר רבינו יצחק: דמאן דאית ליה הכא דברה תורה בלשון בני אדם, יכול להיות שאינו חולק על "השב תשיב" (על "הוכח תוכיח" וכיוצא בהן דדרשינן להו (בבא מציעא לא, א), דלא אשכחנא תנא דפליג. וראיה, דרבי שמעון אמר פרק "מציאת האשה" (בתוכות סז, ב) על "והעבט תעביטנו" דברה תורה כלשון בני אדם, ורבי שמעון גופיה דריש בפרק קמא דראש השנה (ח, א) "עשר תעשרי". דצריך עיון בדבר, דמאיהה טעם אומר התלמוד פעמים כך ופעמים כך. **הכי** גרסינן: קונם שאני נהנה – ולא גרס ביה', דאם כן הוי דברים שאין בהם ממש, ואין חל, כדאמרינן בנדרים (טו, א) גבי "שאני ישן".

אלמא אף על גב (דלא מהילי כמאן דמהילי) דמהילי כמאן דלא מהילי! דמו – תימה: מאי קפריך מנדרים למאן דאמר "המול ימול"? דלמא שאני נדרים דהלך בהן אחר לשון בני אדם. והתם נמי, דקשיטין מקרא – קרא למה ליה? הא אמר בנדרים הלך אחר לשון בני אדם! יש לומר: דהתם מפיק ליה מקרא כי לא נתברר לנו לשון בני אדם אם לא מן הפסוק, וכיוצא בזה איכא בפרק קמא דסבחים (ב, א): הא הכא משמע לן דאור כוכבים אור הוא, ונפקא מינה לנדרי. אי נמי, שפיר פריך קראי אהדדי, דהתם נפיק מקרא דכל הגוים ערלים ואין מילתם חשובה לקרותה מילה, וקשה למאן דסבר למימר דהוי ערבי וגבונני בכלל מהולים. **אי'כא** ביניהו אשה – תימה, אמאי לא אמר: איכא ביניהו משומד לערלות, דלמאן דאמר "ואתה את בריתי" – ליכא, שאינו בכלל לשמור, כדאמרינן פרק "השולח" (גיטין מה, א) דישראל משומד לאו בר קשירה, כאותה שהבאתי לעיל, מפני שאינו חפץ לקשור, הכי נמי נימא שאינו בר מילה כיון שאינו חפץ לימול. ולמאן דאמר "המול ימול" איכא דאמרי לעיל אף על גב דלא מהילי כמאן דמהילי דמו! ואומר רבינו יצחק: דמשומד לערלות מיהו בר שמירת ברית הוא אלא שאינו חפץ, אבל מיהו בר שמירת ברית הוא אם יחפוץ. ובגיטין גבי קשירה הכי קאמר: כל שאינו בקשירה, כלומר שאינו מקיים מצות "וקשרתם" – אינו בכלל "וכתבתם", הוה מבטל מצות קשירה מעליו. **אשה** לאו בת מילה היא – יש לפסוק כרבנ, ואין אשה כשרה למול. דאף על גב דרבי ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן – בהא הלכה כרב, דבריית דרבי יהודה הנשיא קיימא כוותיה. אבל בהלכות גדולות פסק דאשה כשרה למול. ולרב דאמר אינה כשירה למול צריך לפרש בפרק קמא דקדושין (דף כט, א) דמצריך "אותו" ולא אותה למדרש שאינה חייבת למול בנה, היינו לבקש למהלו.

סבר

וְלֹא מָלוּהוּ, לְמַאן דְּאָמַר "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר" – אֵיכָּא, לְמַאן דְּאָמַר "הַמּוֹל יִמּוֹל" – לֵיכָּא. – וּלְמַאן דְּאָמַר "הַמּוֹל יִמּוֹל" לֵיכָּא? וְהָתַנְיָן: "קוֹנָם שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה מִמּוֹלִים" – אָסוּר בַּעֲרֵלֵי יִשְׂרָאֵל וּמוּתָּר בְּמוּלֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם; אַלְמָא, אַף עַל גַּב דְּלָא מְהִילִי כְּמַאן דְּמְהִילִי דָּמְיוּ! אֶלָּא אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ: יִשְׂרָאֵל שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה דָּמְיוּ, לְאוֹ בַּת מִילָה הִיא, וּלְמַאן דְּאָמַר "הַמּוֹל יִמּוֹל" – אֵיכָּא, דְּאִשָּׁה כְּמַאן דְּמְהִילָא דָּמְיָא. – וּמִי אֵיכָּא לְמַאן דְּאָמַר אִשָּׁה לָאו? וְהָכְתִיב: "וְתִקַּח צִפֹּרָה צֹר"! – קְרֵי בֵּיהּ "וַתַּקְהּ". – וְהָכְתִיב: "וַתִּכְרֹת"! – קְרֵי בֵּיהּ: "וַתַּכְרֶהָ", דְּאָמְרָה לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא וַעֲבַר. וְאִיבָּעְיָא אִימָּא: אֲתָיָא אִיהִי וְאִתְחֲלָה, וַאֲתָא מֹשֶׁה וְאִגְּמְרָהּ. **מתני'** מִתְרַפְּאִין מֵהֶן בְּכָל מָקוֹם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מוּתָּר, אֲבָל לֹא בְּיָנוֹ לְבֵינוֹ. **גמ'** מַאי "רִיפּוּי מָמוֹן" וּמַאי "רִיפּוּי נְפָשׁוֹת"? אִילֵימָא "רִיפּוּי מָמוֹן" – בְּשָׂכָר, "רִיפּוּי נְפָשׁוֹת" – בְּחִנָּם, לֵיתְנֵי: מִתְרַפְּאִין מֵהֶן בְּשָׂכָר אֲבָל לֹא בְּחִנָּם! אֶלָּא "רִיפּוּי מָמוֹן" – דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה, "רִיפּוּי נְפָשׁוֹת" – דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה, וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה: אֲפִילּוּ רֵיבְדָא דְּכוֹסְלְתָּא לָא מַתְפְּנִין מִינַּיְיהוּ! אֶלָּא "רִיפּוּי מָמוֹן" – בְּהֶמְתּוֹ, "רִיפּוּי נְפָשׁוֹת" – גּוּפֵיהּ. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: אֲפִילּוּ רֵיבְדָא דְּכוֹסְלְתָּא לָא מַתְפְּנִין מִינַּיְיהוּ. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא: אֲבָל אִם אָמַר לוֹ סַם פְּלוֹנִי יָפֶה לוֹ, סַם פְּלוֹנִי רַע לוֹ – מוּתָּר.

סבר

לחיי שעה לא חיישינן – והא דאמרינן ביומא (פה, א): מפקחין עליו את הגל בשבת לחוש לחיי שעה, אלמא חיישינן! דאיכא למימר דהכא התם עבדינן לטובתו, דדהתם אם לא תחוש יומת, והכא אם תחוש לא יתרפא מן הגוי ודאי יומת. וכאן וכאן שבקינן הודאי למעיבד הספק. **לא** ישא ויתן עם המינים – פירוש: להאריך עמהם בדברים, פן ימשכוהו. **שאני** מינות דמשכה – לכאורה משמע דאפילו מרופא מומחה שמתרפאין מהן, מכל מקום מן המינין אסור להתרפאות שום חולי. ואם תאמר: דהא לקמן (כח, א) בשמעתין רבי אבהו קיבל סמא מן יעקב מינאה! יש לומר: דאף במינים לא אסרו אלא ברפואה שמזיכר בה שם עבודה זרה ואומר שהעבודה זרה מועלת לכך, ובהא ודאי אתי לאשמושי ואסור, כי היא דירושלמי דהכא: מעשה ברבי אלעזר בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל שהכישו נחש, ובא יעקב איש כפר סכניא שמו לרפאותו בשם רבו ישו"ע, ולא הניחו רבי ישמעאל. וכן אם אמר הרופא, אפילו אינו מין: קח ממים של עבודה זרה פלונית או מעצים שלפני עבודה זרה – אסור, כדאמרינן פרק "כל שעה" (פסחים כה, א): בכל מתרפאין חוץ מעני אשירה. ואומר רבינו יצחק: דמיירי כגון שאומר לו שאותם מים או אותם עצים מועילין ולא אחרים, כגון על ידי שד שמטעזו, כי לפעמים יש כח ביד שדים להטעות כדי לטרדם, כדאיתא לקמן פרק "רבי ישמעאל" (נה, א) דהחזוה בית עבודה זרה, דכי הזה מינוף עלמא ולא אתי מיטרא, מיתחזי בחילמא ואמרי: שחוטו לי לגברא, ושחטו ליה ואתי מיטרא. אבל בשאינו תולה תועלת בהם יותר מאחרים, אלא שאומר לו: הבא לי מים או עצים – מותר להביא אף מעבודה זרה. והכי איתא בירושלמי בפרק "שמונה שרצים": בכל מתרפאין, חוץ מעבודה זרה – עד שאמר לו: הב לי עלין מעבודה זרה, אבל אמר לו: הב לי עלין סתם – מביא לו עלין של עבודה זרה. והא דאמרינן בירושלמי: רבי יונה הוה נמרמורין, ואייתי ליה מן זכרות דחורו ולא שתה, אייתי לרבי אבא ושתה, אמר רבי מנא: אילו הוה ידע רבי אבא מן הדין היה לא הוה שתי, אמר רב הונא: מתניתין נמי אמרה כן: אין מתרפאין בגלוי עריות – התם נמי מיירי שאומר אותו דבר יועיל ולא אחר. **חויא** דרבנן דלית ליה אסותא – פירש הקונטרס: שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. ואם תאמר: איהו נמי לא הוי אסותא! יש לומר, דמעיקרא פריך דכי: איהו נמי חויא טרקיה, ולמה לא הניחו רבי ישמעאל להתרפאות, שהרי אם ישכנו פעם אחרת יתרפא גם ממנו! ומסיק: חויא דרבנן דלית ליה אסותא אותו ישכנו ולא יתרפא עוד, ומוטב שימות בשעיכת נחש זה זכאי בלא פריצת גדר, ואל יעמוד חייב בפריצת גדר. **יכול** אפילו בפרסיהא תלמוד לומר ולא תחללו את שם קדשי – ומיהו רבנן פליגי עליה דרבי ישמעאל בפרק "בן סורר" (סנהדרין עד, א) ואמרי בפרסיהא אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור, ובצענא יש חילוק בין עבודה זרה לשאר מצות, דבשאר מצות יעבור ובעבודה זרה יהרג. ולרבי ישמעאל אין שום חילוק, דבצענא בכולן יעבור ואל יהרג, ובפרסיהא בכולן יהרג ואל יעבור, ומעשה דבן דמא פרסיהא הוה ולפיכך לא הניחו רבי ישמעאל. ולפי זה נוכל לומר דהא דעבד רבי יעקב מינאה לרבי אבהו לקמן בשמעתין (כח, א) צנעא הוה, ובשאלתות דרב אחאי "חתומו שקר ואל תהרגו", דאמרינן: אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. והיינו דרבנן, דאי ברבי ישמעאל, אי בצנעא – אפילו עבודה זרה נמי, ואי בפרסיהא – אפילו שאר עבירות נמי לא. אבל קשיא, דרבא גופיה אמר לקמן פרק "רבי ישמעאל" (נד, א): הכל היו בכלל "לא תעבדם", בשפרט לך הכתוב "וחי בהם" יצא אנוס, הדרך כתיב: "לא תחללו" ואפילו באונס! כאן בצנעא כאן בפרסיהא, משמע אתאן לרבי ישמעאל! וצריך עיון. ואם רצה להחמיר על עצמו אפילו בשאר מצות נמי, כמו רבי אבא בר זימרא דירושלמי, שהיה אצל גוי, אמר ליה: אבוא בגלה ואי לא קטלינא לך, אמר ליה: אי בעית למיקטלי קטול, ומדמיר היה, דמסתמא בצנעא הוה. **כל** מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן – ופירש הקונטרס: ופליג אדרב יהודה דאמר לעיל אפילו ריבדא דכוסילתא לא מתסרן מיניידהו. ונקשה: דלעיל כי פריך מרב יהודה למאי דמפרש "ריפוי ממון" אין בו סכנה, ומסיק: ממון – בהמתו, נפשות – גופו, והיינו דרב יהודה – הוה ליה לאתויי על מתניתין מילתא דרבי יוחנן דמפליג בין שיש בו סכנה לאין בו סכנה, והוה ליה למפרך: ולרב יהודה מאי איכא למימר? אלא לאו שמע מינה דליכא מאן דפליג עליה דרב יהודה, לכך נראה לרבינו תם דרבי לא פליגי, ורבי יוחנן איירי בחולה. ובישו בו סכנה כגון מכה שמחללין עליה את השבת אין להתרפאות מהן, כי לא מרעי נפשייהו בה כי אם יומת, דמצי לאשתמושי ולומר מסוכן היה. וכי אין בו סכנה מותר להתרפאות ואף בשאינו מומחה, דזריזי לא ימיתו, דלא מצי לאשתמושי, ואי קטלי מרעי נפשייהו. ואבל בבריא כגון ריבדא דכוסילתא מיהא אסור, שהגוי מזיקו ואינו חושש, כי לא מרע נפשיה אם ימיתנו, שיאמרו העולם בודאי במזיד הזיקו מפני שהיה שונאו. ואם תאמר: לעיל כי פריך מרב יהודה, אמאי לא אוקי לה מתניתין בחולה, דאיכא לפלוגי בין אין בו סכנה ליש בו סכנה, ובדוקא שלקא דעתך מעיקרא: ממון – אין בו סכנה, נפשות – יש בו סכנה, ורבי יהודה בבריא הוא דאיירי? ויש לומר: דמשמע ליה דמתניתין מיירי בכל ענין, בין בבריא בין בחולה, ואי מוקמת ליה כדמעיקרא ריפוי ממון דשרי לי יהא אלא בחולה ואין בו סכנה. אבל השתא דממון בהמתו ונפשות גופו – איירי בכל ענין, בין בבריא בין בחולה שיש בו סכנה. אי נמי, ניחא ליה לפרש מתניתין דדבא בההיא דגדרים (לח, ב): דמודר הנאה מחבירו מרפאתו ריפוי נפשות אבל לא ריפוי ממון, ומפרש התם (מא, ב): ממון בהמתו ונפשות גופו. והתם ליכא לשנויי: ממון אין בו סכנה נפשות יש בו סכנה, משום דסבירא ליה דכל דבר של גוף חייב לרפאותו, וכל מה שאמרינן שאסור בבריא וחולה שיש בו סכנה היינו ברופא שאינו מומחה, אבל במומחה מותר, כדאמר רבי יוחנן לעיל: אם היה מומחה לרבים מותר. ועל זה אנו סומכין להקיף דם מן הגויים, דלגבי הקזה כל המקזיים מומחים הם.

סבר – הגוי. **שיולי קא משייל** – האי ישראל, מדלא בעי לאיתסי מנאי לא סמיך עלי, ושיולי קא משייל לנסותני אם אומר לו אמת. **פסק חי פסק מת** – חולי שאם לא ירפאנו רופא פסק ימות – אין מתרפאין מהן, דגזי ודאי קטיל ליה, ומוטב שיניח, אולי יחיה. **ודאי מת מתרפאין** – היכא דידעינן שאם לא ירפאנו ימות, ואין כאן ישראל לרפאותו – מתרפאין מהן, דגזי מאי עביד ליה? הא בלאו הכי מייתי, ושמא ירפאנו הגוי. **חיי שעה** – שהגוי ממהר להמיתו, ושמא יום או יומים יחיה. **אם אמרנו נבוא העיר** – בארבעה אנשים מצורעים כתיב: "אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, ואם ישבנו פה ומתנו, ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם, אם יחיונו נחיה ואם ימיתנו ומתנו". **[והיא] חיי שעה** – ומיתה מידו. **לא** חיישינן – הואיל וסופו למות כאן. **יעקב איש כפר סכניא** – מתלמידי ישו"ע, כדאמרן בפרק קמא (יז, א). **מקרא** מן התורה – לקמיה מפרש ליה. **עד שיצתה נשמתו** – ב"מותר". **ויצתה נשמתך בטהרה** – ב"מותר". **ופורין נדיר** – עובר על דברי חכמים, ישבנו נחש בדלקמן. **איהו נמי חויא טרקיה** – והיה יכול להתרפאות ולהצטרע ולחיות על ידי זה, ולחויא דרבנן נמי לא ניחוש, שאילו נשכו היה יכול להתרפאות ולחזות! **חויא דרבנן לית ליה אסותא כלל** – שאם נשכו נחש בשביל שעבר על דברי חכמים – לא תעלה לו רפואה וימות, אם היה מתרפא מנשיכה זו, סופו למות על ידי נשיכת חבירתו, שעובר על דברי חכמים חייב מיתה. **מאי הוה ליה** – לדמא למימר? מאי מקרא היה רוצה להביא? **בפרהסיא** – יש חילול השם, שיוצא ולחוץ) ולמידין ממנו לחלל בקדושת השם. כל **מכה שמחללין עליה את השבת** – דהיינו מכת סכנה, אבל שאין בה סכנה מתרפאים, ולית ליה דרב יהודה דאפילו ריבדא דכוסילתא לא מסי.

של חלל – בחלל גופו. **מאי ביניהו** – היא היא, דהא קיימא לן בפרק שני דיומא (פד, א) דכל מכה של חלל מחללין עליה את השבת! **נב היד** – מחללין שבת אף על פי שאינה של חלל. ללישנא קמא אין מתרפאין, אבל ללישנא בתרא מתרפאין, דהוראי ומתחזיא, אי חזי דמקלקל בה – לחיך ליה לסמא ומעבירו. **שצריכה אומד** – שמסוכנת כל כך שצריך לאמדו אם יחזה ואם יסות. "מכה של חלל אינה צריכה אומד" לא גרסינן לה. **אישתא צצירתא** – חולי חמה, בלעז מלוויי"ד. "צמירתא" לשון שריפה וחמימות, ודוגמתו ב"חבונם צאן לדיר" (בבא קמא ס, א): "דצמרא צמורי". **מן השפה** = שפתיים. **כבי** = זינציב"ש. **דאקושי** – קשין הן. **לא יגמע בשבת** – דכל רפואה אסרו חכמים לעשותה בשבת היכא דליכא סכנה, משום שחיקת סממנין, במסכת שבת (נג, ב). **צפדינא** = חולי השינים, ובלעז מישג"א. **מטרוניתא** – גויה היתה. **עבדה** – ליה רפואה חמשא בשבתא ומעלי בשבתא. **בשבתא** – מאי איעבידי? דלא מצינא למייתי גבך מפני תלמידי בני כלה. **דרשה בפירקא** – לימד הרפואה לכל. **חילול השם** – דאיהי סברה אישתבע ועבר אשבועתיה. **דגלי לה מעיקרא** – משעה שגילתה לו אמר לה: לדידי שלא בשבועתי, ולא אמרתי "באלהא דישראל" אלא "לאלהא דישראל". **אלמא** – מדבעי לאסויי בשבתא, במכה של חלל דמיא. ולקמיה פריך: כיון דהכי הוא, היכי מיתסי מגוי? והאמר רבי יוחנן: כל מכה שמחללין עליה (את השבת) אין מתרפאין מהן! והכא לא גרס לה עד לקמן. הכי גרסינן: אלמא במכה של חלל דמיא אמר רב נחמן בר יצחק שאני צפדינא דהואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים. **מאי מיטניה** – למידע דהוא צפדינא. **רמי מידי בי כבי ואתי דמא מבי דרי** – כשנותן כלום לתוך פיו יוצא מבין שיניו דם. **דרי** – הן שורות השינים. **מקרירי קרירי דחיטי** – מאכל של חיטין, ואבלו בשהוא צונן מאד בימי חורף. **בבא דהרסנא** = דג שטיינגהו בשונן היוצא ממנו עם הקמח. **מאי עבדא ליה** – מטרונא לרבי יוחנן. **משתא דאווזא בגריפא דאווזא** – שמן אווזא המחזי באור, וסכתן על ידי אחר מכנפי האוזן על שיניו מבחוץ. **מייעא** = ישמעאל. **קשייתא דזיתי** = גרעינין של זיתים. **דלא מלו תילתא** = שלא הביאו שליש. **וקלנהו אסרא חדתא** – ליבן באור מרא חדשה, פרשי"ר בלעז, ושרפן עליו. **ודביק בי דרי** – בשורות שינים מבפנים. **אדם חשוב הוה** – ומיסתפי ממלכותא למיקטליה. **לחכוהו לשקיה** – להעביר הסם שהוא חזק, רבי אבהו הוה קרוב למלכות בדאמרינן בסנהדרין (יד, א) ובכתובות (יז, א) דנפקי אמהתא דבי קיסר ומשרו ליה, ומצער למיני בקראי. **שאני** – ההוא מטרוניתא דרבי יוחנן. **דרופא מומחה הוה** – דאמרינן לעיל (עבודה זרה כג, א): אם היה מומחה לרבים מותר, דלא מרע אנפשיה. **פדעתא** = פצע מכת חרב. **למיפסק דמא** – של פדעתא, אם יוצא יותר מדאי. **תחלי בחלא** – ישקוהו שחלים בחומץ, תחלי = קרישו"ן בלעז. **לאסוכי** – להעלות בשר שתחזיה המכה. **גרדא דיבלא** – עשב ששמו יבלא, כי ההוא דסותה (י, א): קמי דפוקא גרדי דיבלי. **גירדא** – שגורד שרשיה, ונותן אותה גירדא עם גירדת עץ הסנה, ועושה תחבושת. **דאסנא** = סנה. **ניקרא מקילקלתא** = תולעים שהתרגנגלים מנקרין באשפה, "מאשפות ירים אבינן" מתרגמינן: מקלקלתא מרים חשוכה (תהלים קיג). **עינבתא** = אבעבוע הדומה לענבה, מלנ"ט בלעז. **פרוונקא דמלאכא דמיתותא הוא** – כלומר מסוכן הוא להמית. **טיגנא בדובשא** – עשב הנקרא רוד"א בלעז, ושוחקים אותו עם הדבש. **כרפסא** – אפי"א בלעז. **בצילייא** = יין חזק מאד. ומין יין הוא, כדאמרינן לקמן (עבודה זרה ל, א): טילא חריפתא דמצרי זיקי. **אדהכי** – בעוד שהוא מחזר אחר סממנין אלו. **עינבתא בת מינא** – ענינבתא מעבני הגפן, בת מינא – דוגמתה, אם גדולה גדולה ואם קטנה קטנה. **וניגנדר עליה** = ינגלל עליה. **חיורתי לחיורתי** – לאבעבוע לבן ענבה לבנה. **סימטא** – קלר"ג בלעז, נפח העומד באדם. **פרוונקא דאישתא הוא** – על ידי חולי ששמו חמה הוא בא, וסימן הוא לה. **שיתין איתקוטלי** – מכת אצבע צרדה, מדביקה בגודלו ושומטה ומכה בצפרנה. **ואי חיור רישיה** – נתבשל להוציא הליחה, היא רפואתו.

בפיקנא

מכה של חלל – פירש הקונטרס: שכנגד חלל הנוף, ובירושלמי מפרש: כל שהוא מן החלל ולפנים. **מכה** שעל גבי היד – פירוש: היינו חולי שעלה שם מאליו, או שלא על ידי מכת חרב. אבל מכת חרב – אמרינן בבל מקום דמחללין עליה את השבת, כדאמר שמואל בסמוך: האי פדעתא מחללין עליה שבת דסכנה היא, ומפרשים פדעתא – מכת חרב.

אי־כא בניניהו גב היד – הוא הדין דהוה מצי למימר: איכא בינייהו פדעתא ומכה שהיא צריכה אומד.

כבי – פירש הקונטרס: מקום מושב השיניים, זינציב"ש. ונקשה, דקאמר בסמוך: כיון דאקושי. ועוד דבפרק "אלו טרפות" (חולין נט, ב) גבי אריא: "נתור כבי ושיני", ואין דרך להיות הזינציב"ש נשרות. וכן ב"החובל" (בבא קמא צב, ב): שיתין תילתי מטו לכבא דקל חבריה שמע, ובסוף "המפקיד" (בבא מציעא מב, ב) גבי ההוא דאתא דלא הוה ליה כבי ושיני למיכל! לכך נראה לפרש: "כבי" הם שינים גדולות, מישלא"ס בלעז, ו"שיני" הם האחרות. **תחלי** בחלא – ישקוהו שחלים בחומץ = קרשו"ן. ויש מפרשים: לשום על המכה. **בצילייא** – פירש הקונטרס: חזק, כדאמרינן לקמן עבודה זרה (ל, א): טיליא חריפא דמצרי זיקי. ומיהו מצינו טיליא יין חלש, דאמר פרק "מי שאחזו" (ניטין ע, א): גריעא דכולהו טיליא חיורא.

שורייני

מָכָּה שֶׁל חָלָל – אֵין מִתְרַפְּאִין מֵהֶן. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ: גַּב הַיָּד וְגַב הָרֶגֶל, דְּאָמַר רַב אַדָּא בַּר מַתְנָה אָמַר רַב: גַּב הַיָּד וְגַב הָרֶגֶל חֲרֵי הֵן כְּמָכָּה שֶׁל חָלָל, וּמְחַלְּלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת. אָמַר רַב וּוּשְׁרָא בַּר טוּבְיָה אָמַר רַב: כָּל מָכָּה שֶׁצְּרִיכָה אוֹמֶד - מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. אָמַר רַב חֲנִינָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְהָאי אִישְׁתָּא צְמִירְתָּא - כְּמָכָּה שֶׁל חָלָל דָּמֵי, וּמְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. מְהֵיכָן מָכָּה שֶׁל חָלָל? פֵּירַשׁ רַבִּי אָמֵי: מִן הַשָּׁפָה וְלִפְנִים. בָּעֵי רַבִּי אֲלַעְזָר: כְּבֵי וְשִׁינֵּי, מַאי? בֵּין דְּאָקוּשִׁי נִינְהוּ - כְּמָכָּה דְּבָרֵאי דָּמֵי, אוֹ דִלְמָא כֵּין דְּגַוַּאי קַיְימִי - כְּמָכָּה שֶׁל חָלָל דָּמֵי? אָמַר רַבִּי אַבִּין, תָּא שְׁמַע: הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו לֹא יִגְמַע בָּהֶן אֶת הַחוֹמֶץ; חוֹשֵׁשׁ הוּא דְּלָא, הָא כָּאֵיב לֵיהּ טוֹבָא - שַׁפִּיר דָּמֵי. דִּלְמָא תַּנָּא הֵיכָא דְּכָאֵיב לֵיהּ טוֹבָא "חוֹשֵׁשׁ" נָמֵי קָרֵי לֵיהּ. תָּא שְׁמַע: רַבִּי יוֹחָנָן מָשַׁח בְּצַפְדִּינָא, אֲזַל לְגַבֵּהּ דְּהַהִיא מַטְרוֹנִיתָא, עֲבָדָה חַמְשָׁא וּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא, אָמַר לָהּ: לְמָחָר מַאי? אָמְרָה לֵיהּ: לָא צְרִיכְנָא. - אִי צְרִיכְנָא מַאי? אָמְרָה: אִשְׁתַּבַּע לִי דְּלָא מְנַלֵּית. אִשְׁתַּבַּע לָהּ: "לָאֱלָהָא יִשְׂרָאֵל לָא מְנַלֵּינָא". גְּלֵיָה לֵיהּ, לְמָחָר נָפַק דְּרָשָׁה בְּפִירְקָא. וְהָא אִישְׁתַּבַּע לָהּ! - לָאֱלָהָא דִּישְׂרָאֵל לָא מְנַלֵּינָא, אֲבָל לְעַמֵּיהּ יִשְׂרָאֵל מְגַלֵּינָא. - וְהָאֵיפָא חִילּוּל הַשֵּׁם! - דְּגַלֵּי לָהּ מֵעִיקָּרָא. אֶלְמָא כְּמָכָּה שֶׁל חָלָל דָּמְיָא! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: שַׁאנֵי צַפְדִּינָא, הוֹאִיל וּמַתְחִיל בְּפֶה וְגוֹמֵר בִּבְנֵי מֵעַיִים. מַאי סִימָנֵיהּ? רַמֵּי מִידֵּי בֵּי כְּבֵי וּמֵיתֵי דָּמָא מִבֵּי דְּרֵי. מַמַּאי הֲוֵי? מִקְּרִירֵי קְרִירֵי דְּחִיטֵּי, וּמֵחֲמִימֵי חֲמִימֵי דְּשַׂעֲרֵי, וּמִשִּׁיּוּרֵי פָּסָא דְּהַרְסָנָא. מַאי עֲבָדָא לֵיהּ? אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא: מֵי שְׁאוֹר וְשֶׁמֶן זַיִת וּמֶלַח; וּמַר בַּר רַב אַשֵׁי אָמַר: מִשְׁחָא דְּאַוָּזָא וְקַשְׁיֵיתָא דְּזֵיתָא דְּלָא מְלוּ תִּילְתָא, וּקְלָנְהוּ אַסָּרָא חַדְתָּא וְדָבֵיק בֵּיהּ בְּדָרֵי, עֲבִדֵי הָכִי וְאִיתְּפַאי. וְרַבִּי יוֹחָנָן הֵיכִי עָבֵיד הָכִי? וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מָכָּה שֶׁמְּחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת - אֵין מִתְרַפְּאִין מֵהֶן! - אָדָם חָשׁוּב שָׁאנֵי. - וְהָא רַבִּי אַבָּהוּ דְּאָדָם חָשׁוּב הָוֵה, וּרְמָא לֵיהּ יַעֲקֹב מִינָּאָה סַמָּא אַשְׁקְיֵה, וְאִי לָא רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי אַסִּי דְּלַחְכְּוּהוּ לְשַׁקְיֵה פְּסָקָה לְשַׁקְיֵה! - דְּרַבִּי יוֹחָנָן רוֹפֵא מוּמְחֶה הָוֵה. - דְּרַבִּי אַבָּהוּ נָמֵי רוֹפֵא מוּמְחֶה הָוֵה! - שַׁאנֵי רַבִּי אַבָּהוּ, דְּמוֹקְמֵי בֵּיהּ מִינֵי בְּנַפְשַׁיְיהוּ "תְּמוֹךְ נַפְשִׁי עִם פְּלִשְׁתִּים". אָמַר שְׁמוּאֵל: הָאי פַּדְעָתָא - סַכָּנָתָא הִיא, וּמַחֲלִּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. מַאי אָסוּתָא? לְמִיפְסַק דָּמָא - תַּחֲלֵי בְּחַלָּא, לְאָסוּכֵי - גְּרַדָּא דְּיִבְלָא וְגִירְדָּא דְּאַסְנָא, אוֹ נִיקְרָא מִקְּלָקְלָתָא. אָמַר רַב סָפְרָא: הָאי עִינְבְּתָא - פַּרְוָונְקָא דְּמַלְאָכָא דְּמוֹתָא הִיא. מַאי אָסוּתָא? טִיגְנָא בִּדְובְשָׁא אוֹ כַּרְפְּסָא בְּצִילְיָא. אַדְּהָכִי וְהָכִי, לֵיתֵי עִינְבְּתָא בַּת מִינָא וְנִינְגַּדְר עֲלַוֵּי, חִיוָּרְתֵּי לְחִיוָּרְתֵּי וְאוּסְמְתֵּי לְאוּכְמְתֵּי. אָמַר רַבָּה: הָאי סִימְטָא - פַּרְוָונְקָא דְּאִישְׁתָּא הִיא. מַאי אָסוּתָא? לְמֶחֱזֵיהּ שִׁיתִּין אִיתְקוֹטְלֵי, וְלִיקְרְעֵיהּ שְׁתֵּי וָעֶרֶב. וְהָנֵי מִילֵּי דְּלָא חִיוָּר רֵישֵׁיהּ, אֲבָל חִיוָּר רֵישֵׁיהּ לֵית לָן בָּהּ. רַבִּי יַעֲקֹב חָשׁ

שוריי" דעינא בליבא תלו – פירש הקונטרס: מאור העין תלוי בטרפשי דליבא. ולי נראה: באובנתא דלבא תלו, כלומר ראייה העין תלוי בהבנת הלב. שוריי"ני בשי"ן כמו (במדבר בד) "אשורנו ולא קרוב". אי נמי שוריי"ני בסמ"ך, מלשון "סייר נבסתיך" (חולין קה, א), באובנתא בבי"ת לשון הבנה, כדאמרינן ב"מרכבה" (מגילה כד, ב): באובנתא דליבא הוי חוי.

חמימי לעקרבא וקרירי לזיבורא וחילופא סכנתא – מכאן פירש רבינו יצחק הא דאמרינן בפרק קמא דחגיגה (ה, א): "ומצאתה רעות רבות ורצות" כגון זיבורא ועקרבא. שטניזתם צרות זו לזו שאי אפשר לעשות לו לא חמימי ולא קרירי. ודלא כפירוש הקונטרס, שפירש שעושות לו דרכה צרות. ולפירושו קשה: מה היה לו להזכיר אלו יותר מהאחרות.

שני

בפיקעא – פירוש: טבעת של בית רעי, ובלעז פינ"א. **אורי ליה** – רפואה. **שב ביני אהלא תולאנא** – לשון שבע גרעינין אדומים כתולעת הנמצאים באֶהֶל שמכסבסת בו, כדתנן התם (שבת ע, א): הבוראית והאהל. "תולאנא" לשון תולעת שני. **בחללא דבי צואריא** = תחיטות בגד שטנטלן מבית הצואר של חלוק כשעושין לה פה. **נירא ברקא** = ליע"א של שיער בהמה. **ומטיש** = וטובל. **אדהכי והכי** – בעוד שהוא מחזר אחר סמנים הללו. **קשייתא דאסנא** = גרעין של פרי הסנה, בטנים הגדילים בסנה ומלאין גרעינין. **פיקעא לחדי פיקעא** – סדק של גרעינין נגד סדק שבשברו. **פיקעא עיילאה** – הנראה מבחוץ למעלה, ויכול לדבק שם אותו אפר. **פיקעא תתאה** – בפי הנקב מלמטה. **תריבא דצפירתא דלא אפתח** – חלב שעירה שלא ילדה. **ולפשר** – ימחהו באור וימשחהו בו, כדמתרגמינן "נמס" – פשר. **טרשא דקרא דמייבשי בטולא** = עלי דילועין שנתייבשו בצל. **משקדי חלזוני** – נימי"ן בלעז, מין חלזון. **משח קירא** – שמן זית ושעונה טרופין יחד. **ולינקוט בשחכי דביתנא בקיוטא** – יתבסה בשחקים של פשתן בקיץ, שלא יתחמם יותר מדאי. **ודימלי נופנא** – בגדים של צמר גפן, שהן חמים. **שקיני** = משקין. **ברחא** – שם צאן. **ברחא קדחא** – עז, שאינה מטורבל בצמר כרחל. **אטללא** = גחלים לוחשות. **חיפושתא** = אשקרבו"ט, ובלשון בנען קרוקים. **גמליניתא** = גסה, והוא הנטוע". **פתילה דאספסתא** = עלה ארוך של שחת, ירק של חטין. **שופתא דשומא** = בית יד של שום, והן עלין הדבשים שהן נאחזין בהן. "שופתא" לשון אחיזה, כדאמרינן בגיטין (לב, א): שופתא דקופיצא דמרא רפיא. **ברקא** – כמו "נירא ברקא", שער של לייצ"א. **וניתלי בהו נורא** – יבעיר בהן האור. **ונזהר מויקא** – לא יתן אוזנו לרוח. **ונשקול חדא ונינח חדא** – בשיטול זו מן האזן יתן אח זו, עד שיכלו כולן. **אודידא דנא** = מוכין הצבועים בצבע שקורין פויילי"ר. **דלא משקף** – אינו חבוט בשמן לנפצו. "משקף" לשון "עלה נדף" (ויקרא כו) – טרפא דשקף נחבט. **גוכתא דקניא בי מאה שנין** = שפופרת של קנה ישן שנתלש הרי מאה שנה. **מלחא גלליניתא** = מלח של אבן הדומה לשיש, בלעז שליימ"א. **רמיכא לישבתא וישבתא לרמיכא** – כל הרפואות הללו אינן שוות לכל חולי האזן, אלא אותן הרפואות שיש בהן דבר לח, כגון מיא דכוליתא ומשח קירא וכיוצא בהן – מעלין לאותן יבשות, שיש לו חולי ואינה מוציאה לחה. ורפואות של יבש, כגון גובתא דקניא ומילחא גלליניתא – לאותא רטיבא, המוציאה לחה. **מעלין אונים** – גידי אזנים פעמים שיורדין למטה, ומתפרקין הלחיים וצריך להעלותן, ויש סכנה בדבר. **אבל לא בסם** – הואיל ואפשר ביד. **מיזוף זריק** – עושה

בְּפִיקְעָא, אוֹרֵי לֵיהּ רַבִּי אַמֵּי, וְאָמְרֵי לָהּ רַבִּי אַסִּי אוֹרֵי לֵיהּ: לֵיתֵי שַׁב בֵּינֵי אָהֳלָא תּוֹלָנָא, וְלֵיעֵר לֵיהּ בְּהַלְלָא דְּבֵי צְוָארָא, וְלֵיכְרֵיךְ עֲלֵיהּ נִירָא בְּרַקָּא, וְטָמֵישׁ לֵיהּ בְּנִטְפָּא חִוָּרָא, וְלֵיקְלֵיהּ וּבְדַר לֵיהּ עֲלֵיהּ. אַדְּהָכִי וְהָכִי, לֵיתֵי מֵילֵי פִּיקְעָא עֵילָאָה, פִּיקְעָא תַּתָּאָה מַאי? לַיְיתֵי תַּרְבָּא דִּצְפִירְתָּא דְּלָא אַפְּתַח, וְלִיפְשַׁר וְלִישְׁדֵי בֵּיהּ. וְאִי לָא, לַיְיתֵי מְשָׁחָא קָרְיָא, וְלִינְקוֹט בְּשַׁחֲכֵי דְּבֵיתָנָא בְּקֵיטָא, וְדַעֲמַר גּוּפְנָא בְּסִיתְוָא.

רַבִּי אַבָּהוּ חָשׁ בְּאוּדְנֵיהּ, אוֹרֵי לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרֵי לֵיהּ בֵּי מִדְרָשָׁא, מַאי אוֹרֵי לֵיהּ? כִּי הָא דְּאָמַר אַבָּיֵי, אָמְרָה לִי אִם: לָא אִיכְּרֵי כּוּלֵּיתָא אֶלָּא לְאוּדְנָא. וְאָמַר רָבָא, אָמַר לִי מְנַיְמִי אֶסְיָא: כּוּתְּחוּ שְׁקָנֵינוּ קָשׁוּ לְאוּדְנָא לְבַר מִמַּיָּא דִּכּוּלֵּיתָא, לֵיתֵי כּוּלֵּיתָא דְּבַרְחָא קָרְחָא, וְלִיקְרֵעֵיהּ שְׁתֵּי וְעֶרֶב וְלֵינָה אֲמַלְּלָה דִּנּוּרָא, וְהָנְהוּ מַיָּא דְּנָפְקֵי מִינֵּיהּ לִישְׁדִינְהוּ בְּאוּדְנָיָא, לָא קָרְיֵי וְלָא חֲמִימֵי אֶלָּא פָּשׁוּרֵי. וְאִי לָא, לֵיתֵי תַּרְבָּא דְּחִפּוּשְׁתָּא נַמְלָנִיתָא, וְלִיפְשַׁר וְלִישְׁדֵי בֵּיהּ. וְאִי לָא, לְמַלְיֵיהּ לְאוּדְנֵיהּ מִשְׁחָא, וְלִיעֲבַד שַׁב פְּתִילָתָא דְּאַסְפַּסְתָּא, וְלֵיתֵי שׁוּפְתָּא דְּחִטִּימָא, וְלֵיתוּב בְּרֻקָּא בְּחַד רֵישָׁא וְלִיתְלֵי בְּהוּ נוּרָא, וְאִידָךְ רֵישָׁא מוֹתְבָא בְּאוּדְנָא, וְלֵיתוּב אוּדְנֵיהּ לַהֲדָא נוּרָא, וְיִזְדַּהַר מִזִּיקָא, וְנִישְׁקוֹל חֲדָא וּנְנַח חֲדָא. לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: וְאִי לָא, לֵיתֵי שַׁב פְּתִילָתָא בִּיקְרָא וְשֵׁייף לֵיהּ מִשְׁחָא דְּאַסְפַּסְתָּא, וְנֵייתֵי חַד רֵישָׁא בְּנוּרָא וְחַד רֵישָׁא בְּאוּדְנֵיהּ, וְנִשְׁקוֹל חֲדָא וּנְנַח חֲדָא, וְיִזְדַּהַר מִזִּיקָא. וְאִי לָא, לֵיתֵי אוּדְרָא דִּנְדָא וְלִשְׁקְיֵיהּ וְלִיתְלֵי בְּהוּ נוּרָא, וּמִזְדַּהַר מִזִּיקָא. וְאִי לָא, לֵיתֵי גּוּבְתָּא דְּקַנְיָא עַתִּיקָא בַּר מְאָה שְׁנִין וְלִימְלְחֵיהּ מִילְחָא גְּלִלְנִיתָא, וְלִקְלֵי וְלִידְבַּק. וְסִימָנָךְ: רְטִיבָא לִישְׁבָּא וְיִבְּשָׁא לִרְטִיבָא. אָמַר רָבָה בַּר זוּטְרָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַעֲלִין אָוְנַיִם בַּשַּׁבָּת. תָּנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: בְּיָד אֲבָל לֹא בְּסַם. אֵיפָא דְּאָמְרֵי: בְּסַם אֲבָל לֹא בְּיָד. מַאי טַעֲמָא? מְזָרִיךְ וָרִיךְ. אָמַר רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב: עַיִן שֶׁמָּרְדָה - מוּתָּר לְכַוֵּחֲלָהּ בְּשַׁבָּת. סָבוּר מִינַּיהּ: הֲנֵי מִילֵּי הוּא דְּשַׁחֲקֵי וְרַדֵּי, אֲבָל מִשְׁחַק מִשְׁחַק בְּשַׁבָּת - אֲפִילּוּ מִישְׁחַק בְּשַׁבָּת וְאִתַּיֵּי דֶּרֶךְ רִשּׁוּת הָרַבִּים מִדְּאוֹרַיְתָא? לְדִידֵי סָבְרָא לִי מִשְׁחַק בְּשַׁבָּת - מִשּׁוּם רִשּׁוּת הָרַבִּים לָא, אֲבָל מִשּׁוּם רִשּׁוּת הַיָּחִיד אָסוּר. וְרַבִּי יַעֲקֹב שְׁמֵיהּ מַיְתֵי לְהָא מִדְּאָמַר רַב יְהוּדָה - אֲפִילּוּ מִישְׁחַק בְּשַׁבָּת וְאִתַּיֵּי דֶּרֶךְ רִשּׁוּת הָרַבִּים, מוּתָּר. רַב יְהוּדָה שָׁרֵי לְמִיכְחַל עֵינָא בְּשַׁבָּת. אָמַר לְהוּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: מַאן דְּצַיִית לְיהוּדָה מַהֲלֵי שַׁבֵּי לְסוֹף חָשׁ בְּעֵינֵיהּ, שָׁלַח לֵיהּ: שָׁרֵי אוֹ אֲסִיר? שְׁלַח לֵיהּ: לְכוּלֵּי עָלְמָא שָׁרֵי, לְדִידָךְ אֲסִיר, וְכִי מְדִידֵי הוּא? דְּמָר שְׁמוּאֵל הֵיא! הַהִיא אֲמַתָּא דְּהַוַּאי בֵּי מָר שְׁמוּאֵל דְּקַדְּחָא לָהּ עֵינָא בְּשַׁבָּתָא, צְוָוחָא וְלָקָא דְּאִשְׁתַּנֵּא בָּהּ, פְּקָעָא עֵינָא. לְמָחָר נָפַק מָר שְׁמוּאֵל וְדָרַשׁ: עַיִן שֶׁמָּרְדָה - מוּתָּר לְכַוֵּחֲלָהּ בְּשַׁבָּת; מַאי מַעֲמָא? דִּשְׁוִורֵיי דְּעֵינָא בְּאוּבְנְתָא דְּלִבָּא תְּלוּ. כִּגּוֹן מַאי? אָמַר רַב יְהוּדָה: כִּגּוֹן רֵירָא, דִּיצָא, דָּמָא, דִּימְעָתָא, וְקִיד־חָא, וְתִחְלַת אוּכְלָא; לְאַפּוּקֵי סוֹף אוּכְלָא וּפְצוּחֵי עֵינָא, דְּלָא. אָמַר רַב יְהוּדָה: זִיבּוּרָא, וּדְחַרְזִיהּ סִילְוָא, וְסַמְטָא, וּדְכָאֵיב לֵיהּ עֵינָא, וְאָתֵי עֲלֵיהּ אֵישְׁתָּא - כּוּלְּהוּ בֵּי בְּנֵי סַכְּנָתָא. חֲמָה לְחֲמָה וְסִילְקָא לְצִינָא, וְחִילּוּפָא סַכְּנָתָא. חֲמִימֵי לְעַקְרַבָּא וְקָרִירֵי לְזִיבּוּרָא, וְחִילּוּפָא סַכְּנָתָא. חֲמִימֵי לְסִילְוָא וְקָרִירֵי לְחִסְפִּנִיתָא

חבורה, ויש חילול שבת יותר. אבל קשירת סם אין שם חילול דאורייתא. **שמרדה** – שרוצה לצאת, כאדם המורד ויוצא. **אבל מישחק ואיתיי דרך רשות הרבים לא** – דלאו סכנת נפשות, אלא סכנת עוורון. **אפילו מישחק ואיתיי כו'** – כדאמרינן לקמן: שוריי"ני דעינא בליבא תלו, מאור העין מעורין ואחוזין בטרפשי הלב. **הכי גרסינן: מאן דצייית ליה ליהודה מחיל שבי** – השומע דבריו ומקבלם יחלל שבת. **לדידך אסיר** – שאתה אסרת ועירעת על דברי. **וכי מדידי הוא** – מדעתי היית אומר דבר זה, שמחית על ידי? **דמר שמואל היא** – ממנו קיבלתיה. **דקדחא** = אשלפי"ר, לשון "כקדוח אש" (ישעיהו סד), חמימות. הכי גרסינן: מותר לכוחלה בשבת מאי טעמא שוריי"ני דעינא באובנתא דליבא תלו. **כגון מאי** – על איזה חולי העין מחללין שבת. **ריירא** = נוטפת עינו ריירא, בלעז קצייר"א. **דיצא** = אישפונ"ט, לשון נעיצה ותחיבה. **קדחא** = חמימות. **תחלת אוכלא** – בתחלת החולי. **סוף אוכלא** – שכבר נתרפא, ועדיין קודחת מעט. **ופצוחי עינא** – שבא לכוחלה כדי להאיר מראית עינו. **זיבורא ודחרזיה סילוא וסימטא ודאכ עינא ודאתי עלה אישתא כולהו בי בני סכנתא** – מי שיש עליו אחת מאלה: שנשכתו צרעה. או שנתחב קוץ בבשרו, "דדרזיה" – לשון "מדרדורות של דגים" (בבא מציעא כא, א), "סילוא" – קוץ. או שיש עליו סימטא, קלר"ג. ונכנס במרחץ באחת מכל אלה, סכנתא היא. **חמה לחמה** – צנון יפה לחולי חמה. **וסילקא** = תרדין. **לזיקא** = לשחפת צוננת. **וחילופא סכנתא** – לפי שהצנון מוסיף עליו קור והתרדין מחממין. **חמימי לסילוא** – צריך לשרות המכה בחמין. והא דאמרינן לעיל: סילוא בי בני סכנתא – היכא דרחיק כל גופו בי בני, שמחמם כל גופו.

חוספניתא

חופפניתא = סדקין שבפני האדם. **מוניני** = דגים קטנים. **סיכורי** = הקות דם מכתפיים. **שני לדם דג** – אם הקיז דם היום – אוכל דגים למחר. **שני לדג דם** – אבל ביום שלפני הקזה דגים. **חנב"ש** – חלב, גבינה, בצלים, שחלים. **וכי פשנה** – מאן דאכל הני בתר הקזה ובא לינפוק חורץ לעיר, לא יפנה למזרחה של עיר. **משום דקשי ריח** – דברים הללו, והרוח מביאתן לעיר. **הכי גרסינן: לא יפנה אלא למזרחה של עיר** – שרוח מזרחית אינה חזקה, כדתנן ב"לא יפשוך" (בבא בתרא כה, א): אין עושין בורסקי אלא למזרחה של עיר, ובמסכת ברכות (מג, א): הישן למזרח גורנו דמו בראשו, שרוח מערבית מביאה עליו, ומסוכן הוא. **איסתומכא דליבא** = דופני בשר שתחת הלב, והוא טרפשא. לישנא אחרינא: תנוך שכנגד הלב שקורין גיבלא, ופעמים שנכפף לצד פנים ומעכב את הנשימה, וזהו עיקר. **כמונא כרוייא** – כעין כף אגרוף. **וניניא** = מינט"א. **אגדנא** – עשב מר הוא, והוא מרובי"א לבן, "לענה" מתרגמינן: גידין. **ציתי** = שדרי"ה. **אכדתא** = איזוב. **לליבא בחמרא** – לאיסתומכא דליבא ישתה אלו בין. **לרוחא** – לשחפת שמחמת רוח, ישתה אלו במים. **לבודא** – חולי אשה יולדת ומצטננת על המשבר. **שכמה** – דומה תיבה זו ל"שברא" בשתי אוזניות. **מלא חמש אצבעתיה** – מלא ידו. **מלא אצבע רמה ומלא אצבע זוטרתי** – שיכול לאחוז בזרת ואגודל יחד. **בוואי** = כלי קטן. **תרוודא** = מלא כף. **בי כובצי** – תחת הכובצים, בחצר של בית. **ומי סיסין** = פולי"ל יבש, שורה במים ושותה. **והרת** = רחמה של בהמה. **ויותרת הכבד** = טרפשא דכבדא שקורין אייבר"ש. **במראה** = מירדיי"ר, לראות אם מסתפר יפה באומנות. וסבר הגוי כיון דקפיד אהכי חשוב הוא, ומתייראַ להורגו. **לבלוריתו** – שהוא מגדל לעבודה זרה, שומט את ידו מקודם לכן שלשה אצבעות לכל רוח כדלקמן, כדי שלא יהא מתקנה. **בשבילי דנהרדעא** – חוץ לעיר. **לזוגא** – לחתוך. **קוץ'ד** = צוארך. **שבילי דנהרדעא** – ששם עוברים ושבים תדיר. **שפוד** – ב"אין צדין" במסכת ביצה. **שפחות** – בכתובות, ב"אף על פי". **נימות** – בנדה, ב"בא סימן". הני תלת שמעתא דרב מלביו אמרינהו משמיה דרב אדא בר אהבה. **לזוורית** – דהכא. **אפר** מקלה – דמכות פרק בתרא: לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראית ככתובת קעקע. אפר מקלה = אפר הכירה, שקלאי ושרוף מאד ושחור ונראה ככתובת קעקע. **ובינה** – הכא בפיקרא (לה, ב), אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אהבה: מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר. **מתניתין ומתניתא** – הנך דאיתמר אפירושא דמתניתין ובריית'א – רב מלכיה, והנך דאיתמר שמעתתא באפי נפשייהו ולא אפירושא דמתניתא – רב מלכיו. **מתניתין מלכתא** – היא, דמותבינן מינה לאמורא, ורב מלכיה שמו דומה לנקבה. **מאי ביניייהו** – בין רב פפא לרב חנינא. **איבא ביניייהו שפחות** – דאוקי רב חנינא ברב מלכיו, ורב פפא ברב מלכיה, ומעייל אפר מקלה ברב מלכיו. דהנך תלת: שפוד, ואפר מקלה, וגומות – שמעתא ניהו ולא אמתניתין קיימא, אבל שפחות אמר רב מלכיה: הלכה כרבי אליעזר, דאמר במשנתינו: אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר. בלוריית דהכא אפירושא דמתניתא קאי, דקתני לעיל: שומט את ידו, ואתי איהו לפרושי שיעורה. וכן בגינה, דקתני מתניתין: אלו דברים האסורים כר', אמרינן: מפני מה אסרו גבינות הגוים ופירש רב מלכיה. והא דקתני תלמודא איבא ביניייהו שפחות, ולא נקט שפחות ואפר מקלה, אמילתיה דרב מלכיה דאתנח ביה רב פפא סימן נקט.

משנה

שני לדג דם – והא דאמרינן בנדרים (נד, ב) אין מקזין לא על התעות ולא על הדגים, היינו לאלתר.

אבל לא בינו לבינו – פירוש: במקום שאין רגילין בני אדם כל כך, כי ההיא דרב חנא בשבילי דנהרדעא, אבל ביחוד ממש לא איצטריך, דתיפוק ליה אף בלא מטפחר אסור להתיחד עמהם משום שפיכות דמים. וכן יש לפרש לעיל (כו, א) גבי מניקה. **המטפחר** מגוי רואה במראה – תניא בתוספתא פרק שלישי ובירושלמי דפירקין: ישראל המסתפר מגוי רואה במראה, מן הכותי אין רואה במראה, פירוש: לפי שאינם חשודים על שפיכות דמים. התירו של בית רבן גמליאל שיהו רואין במראה, פירוש: אף מן הכותי; מפני שהיו זקוקין למלכות. משמע שאסור לאיש לראות במראה, ונראה בי הטעם משום "לא ילבש גבר שמלת אשה" דמתרגם: לא יתקן גבר בתיקוני אתתא. והא (דתנן) [דתניא] בפרק "שואל" (שבת קמט, א): אין רואין במראה בשבת, ומפרש בגמרא: במראה של מתכת, מפני שאדם עשוי להשיר בה נימין המדולדלות, ומשמע דזקא בשבת הא בחול שרי – התם באשה איירי, ואדם לאו דוקא, דאיש אסור בכל ענין. וכן משמע בירושלמי, דמפרש טעמא דאין רואין במראה, דפעמים שהאשה רואה נימא אחת לבנה ותולשה ובאה לידי חיזוב חטאת, ומסיים בה: והאיש אף בחול אסור, שאינו דרך בבוד. שלושה דברים התירו לבית רבי: שיהו רואין במראה, ושיהו מספרים קומי, ושילמדו לבניהם חכמת יון, שהם זקוקין למלכות. ואין לדחות דהא דקאמרי אף בחול אסור קאי אהשרת נימין ללקט לבנות מתוך שחורות, דדחי נמי אמרינן פרק "המניעיני" (שם צד, ב) המלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת בשבת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום "לא ילבש", דהא מדקא מייתי עלה: התירו לבית רבי לראות במראה, משמע דהא דאסור בחול – לראות במראה הוא. ומיהו אינו אסור כי אם להתנאות, דעבר משום "לא ילבש גבר", אבל להסתפר ולגלח ולראות במראה שלא יחבל בעצמו, או משום מיחזוי עינים – ודאי מותר, ובחן לבות הוא יודע, והלכה למעשה דאסור להסתפר מגוי אלא אם כן רואה, ואפילו ברשות הרבים, מדקא אמר רב חנא: תיתי לי דעבדי אדרבי מאיר. ודוקא בתער דשכיח ביה הזיקא בקל, אבל במספרים לא שכיח בהו הזיקא – שרי, אם יש עמו אחר.

יין

דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן קְשׁוּאִין? מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁין לְכָל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם כַּחֲרָבוֹת. "וְאֵין מִסְתַּפְּרִין מֵהֶן בְּכָל מָקוֹם". תָּנוּ רַבָּנָן: יִשְׂרָאֵל הַמִּסְתַּפֵּר מִגּוֹי רוֹאֶה בַּמַּרְאָה, וְגוֹי הַמִּסְתַּפֵּר מִיִּשְׂרָאֵל, בֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְבִלּוּרִיתוֹ שׁוֹמֵט אֶת יָדוֹ. אָמַר מָר: יִשְׂרָאֵל הַמִּסְתַּפֵּר מִגּוֹי רוֹאֶה בַּמַּרְאָה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - לָמָּה לִי מַרְאָה, וְאִי בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - כִּי רוֹאֶה מַאי הָוֵי? - לְעוֹלָם בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְכֵיוָן דְּאִיכָּא מַרְאָה מִתְחַזֵּי כְּאָדָם חָשׁוּב. רַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא הֲוָה מְסַתַּפֵּר מִגּוֹי בִּשְׁבִילֵי דִּנְהַרְדְּעָא, אָמַר לֵיהּ: חָנָא, חָנָא, יָאֵי קוֹעֲךָ לְווֹגָא! אָמַר: תֵּיתִי לִי דְּעָבְדִי אַדְּרַבִּי מֵאִיר. וְאַדְּרַבָּנָן לָא עָבְרִי? אֵימַר דְּאָמוּר רַבָּנָן - בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד מִי אָמוּר? וְהוּא סָבַר: שִׁבְילֵי דִּנְהַרְדְּעָא, בֵּיוָן דְּשָׁכִיחֵי רַבִּים כִּרְשׁוּת הָרַבִּים דָּמוּ. וְגוֹי הַמִּסְתַּפֵּר מִיִּשְׂרָאֵל, בֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְבִלּוּרִיתוֹ שׁוֹמֵט אֶת יָדוֹ. אָמַר רַב מַלְכִּיָּה אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: שְׁלֹשָׁה אֲצְבָעוֹת לְכָל רוּחַ וְרוּחַ. וְכַמָּה? אָמַר רַב חֲנִינָא בְּרֵיהּ דְּרַב אוֹשַׁעְיָא: שֶׁפּוֹד, שֶׁפָּחוֹת, וְגוּמּוֹת - רַב מַלְכִּיָּה; בְּלוֹרִית, אֲפַר מַקְלֶה, וּגְבִינָה - רַב מַלְכִּיָּה. אָמַר רַב פָּפָּא: מַתְנִיתִין וּמַתְנִיתָא רַב מַלְכִּיָּה, שְׁמַעְתָּתָא - רַב מַלְכִּיו, וְסִימָנָא: מַתְנִיתָא מַלְכָּתָא. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ שְׁפָחוֹת.

משנה

יין מנלן – תימה: מאי קא בעי מנלן? הא מתניתין מיירי בסתם יינם, וגזרה דרבנן היא שגזרו על יינם משום בנותיהן! ויש לומר: דהדאי עיקר גזרה דסתם יינם (עבודה זרה לו, ב) משום בנותיהן הוא, מיהו לא היו אוסרים אותו בהנאה מטעם זה, מידי דהוה אפיתן ושמנם, אלא עבדו רבנן ביין נסך גמור שנתנסך לפני עבודה זרה שאסור מן התורה משום דרמי ליה, ועל יין נסך שואל התלמוד מנלן. ואם תאמר: יין שנתנסך למה לי קרא? מי נפיק מכלל שאר זבחי! ויש לומר: דאין הכי נמי, ודבריהם ונסוך שני עניינים הם, ומרבה להו לקמן לאסור בפרק "רבי ישמעאל" (נא, א) מזבח כל כעין זבחיה, ומניסוך זריקה המשתברת כגון שבר מקל לפניה. **ישתו** יין נסיכם – למאן דדריש להאי קרא בגוים ניחא, ולמאן דדריש ליה בניסוך (נו, ב) גבי טיטוס שאמר מקרא זה על ישראל, וכן בספרי: רבי יהודה ורבי נחמיה חד דורשו בלפי אומות העולם וחד דורשו בלפי ישראל, צריך לפרש שהיו אומות העולם מגנין ישראל על עבודת המזבח כנגד מה שעושין לעבודה זרה שלהם. ו"יאכלו" ו"ישתו" קאי אמזבח, שאוכל מנחות ושותה נסכים. **אתיא** שם שם מעגלה ערופה – תימה: אדליף תקרובת עבודה זרה ממת ומת מעגלה ערופה, נילף מת נגיפה "שם" "שם" מעבודה זרה עצמה, דתאמרינן פרק "נגמר הדין" (סנהדרין מז, ב) גבי האורג בגד למת, דרבא יליף דלא מיתסר בהזמנה "שם" "שם" מעבודה זרה, דכתיב בעבודה זרה "אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם"? ויש לומר: דהתם משמעשיו ממשמעשיו ממש, דקרא ד"אבד תאבדון" בכלים כשנשתמשו בהן לעבודה זרה הכתוב מדבר.

כפרה כתיב בה בקרשים – תימה: בפרק קמא דכריתות (ו, א) דרשינן: "ועשית שם" – שם שתהא קבורתה! ויש לומר: דאיצטריך תרוייהו, דאי משום דכתיב בכפרה אמרינן לאחר עריפתה מותרת, דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו, ואם מ"ועשית שם" הוה אמינא אינה אסורה עד לאחר מיתה, לכך איצטריך בפרה כתיב בקדשים – דמיתסר אף מחיים. וגם איצטריך לדמותה לקדשים לומר שאינה אלא ביום, ושיהא טרפות פוסל בה, בדאמרינן בפרק קמא דחולין (יא, א). **אמר** רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ כר' – הוא הדין דהוה מצי למימר דאשמועינן דזקא של איסור, שנתנסך בעודו יין, אבל של ישראל מותר, דלאו בר ניסוך הוא, אלא חדא נקט דאשמועינן מינה תרתי.

אי משום אנסוכי חומץ לאו בר ניסוך הוא – מכאן היה נראה להתיר חומץ שלנו במגע גוי. וגם רבינו משולם התירו, ורבינו תם הקפיד עליו ואמר כי אין אנו בקיאין בטיב חומץ, כי מעשים בכל יום בדעות חלוקות, יש קורין אותו חומץ ויש קורין אותו יין, וב"דמוכר (את הספינה) [פירוש]" (בבא בתרא צו, א) נמי פליגי בריחיה חלא וטעמיה חמרא. וגם על הבוטר שהתיר רבינו משולם במגע גוי משום דמה שיוצא ממנו נקרא מים, כדאמר פרק "כל הגט" (גיטין לא, א): משעת כניסת מים לבוטר, וכן בפרק רבינו המסכת שביעית (משנה ח): הבוטר משהניח מים אוכל בו פתו בשוגג, הקפיד רבינו תם, משום דאין אנו בקיאין מתי קרוי בוטר. ועוד כתב ששנה אחת לא נתבשלו היינות, וכי בשביל שיינותיהם אינם מבושלות כל צרכיהן הכי נמי נאמר שלא יהנו אותה השנה דין יין נסך?
אלנתית

משנה אלו דברים של גוים אסורין ואיסורן איסור הנאה: היין, והחומץ של גוים שהיה מתחלתו יין, וחרס שנתנסך בהן יין, וחמורה בהנאה, דטעמא דאסור בהנאה משום דדלמא נסכיה הוא, וחומץ לא מנסך. **והחם והדרייני** – בגמרא מפרש: ששוריהו במים ויוצא יין הנבלע בו. **ועזורות לבובין** – שקורעין אלא עבדו רבנן ביין נסך גמור שנתנסך לפני עבודה זרה שאסור מן התורה משום דרמי ליה, ועל יין נסך שואל התלמוד מנלן. ואם תאמר: יין שנתנסך למה לי קרא? מי נפיק מכלל שאר זבחי! ויש לומר: דאין הכי נמי, ודבריהם ונסוך שני עניינים הם, ומרבה להו לקמן לאסור בפרק "רבי ישמעאל" (נא, ב) מזבח כל כעין זבחיה, ומניסוך זריקה המשתברת כגון שבר מקל לפניה. **ישתו** יין נסיכם – למאן דדריש להאי קרא בגוים ניחא, ולמאן דדריש ליה בניסוך (נו, ב) גבי טיטוס שאמר מקרא זה על ישראל, וכן בספרי: רבי יהודה ורבי נחמיה חד דורשו בלפי אומות העולם וחד דורשו בלפי ישראל, צריך לפרש שהיו אומות העולם מגנין ישראל על עבודת המזבח כנגד מה שעושין לעבודה זרה שלהם. ו"יאכלו" ו"ישתו" קאי אמזבח, שאוכל מנחות ושותה נסכים. **אתיא** שם שם מעגלה ערופה – תימה: אדליף תקרובת עבודה זרה ממת ומת מעגלה ערופה, נילף מת נגיפה "שם" "שם" מעבודה זרה עצמה, דתאמרינן פרק "נגמר הדין" (סנהדרין מז, ב) גבי האורג בגד למת, דרבא יליף דלא מיתסר בהזמנה "שם" "שם" מעבודה זרה, דכתיב בעבודה זרה "אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם"? ויש לומר: דהתם משמעשיו ממשמעשיו ממש, דקרא ד"אבד תאבדון" בכלים כשנשתמשו בהן לעבודה זרה הכתוב מדבר.

כפרה כתיב בה בקרשים – תימה: בפרק קמא דכריתות (ו, א) דרשינן: "ועשית שם" – שם שתהא קבורתה! ויש לומר: דאיצטריך תרוייהו, דאי משום דכתיב בכפרה אמרינן לאחר עריפתה מותרת, דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו, ואם מ"ועשית שם" הוה אמינא אינה אסורה עד לאחר מיתה, לכך איצטריך בפרה כתיב בקדשים – דמיתסר אף מחיים. וגם איצטריך לדמותה לקדשים לומר שאינה אלא ביום, ושיהא טרפות פוסל בה, בדאמרינן בפרק קמא דחולין (יא, א). **אמר** רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ כר' – הוא הדין דהוה מצי למימר דאשמועינן דזקא של איסור, שנתנסך בעודו יין, אבל של ישראל מותר, דלאו בר ניסוך הוא, אלא חדא נקט דאשמועינן מינה תרתי.

אי משום אנסוכי חומץ לאו בר ניסוך הוא – מכאן היה נראה להתיר חומץ שלנו במגע גוי. וגם רבינו משולם התירו, ורבינו תם הקפיד עליו ואמר כי אין אנו בקיאין בטיב חומץ, כי מעשים בכל יום בדעות חלוקות, יש קורין אותו חומץ ויש קורין אותו יין, וב"דמוכר (את הספינה) [פירוש]" (בבא בתרא צו, א) נמי פליגי בריחיה חלא וטעמיה חמרא. וגם על הבוטר שהתיר רבינו משולם במגע גוי משום דמה שיוצא ממנו נקרא מים, כדאמר פרק "כל הגט" (גיטין לא, א): משעת כניסת מים לבוטר, וכן בפרק רבינו המסכת שביעית (משנה ח): הבוטר משהניח מים אוכל בו פתו בשוגג, הקפיד רבינו תם, משום דאין אנו בקיאין מתי קרוי בוטר. ועוד כתב ששנה אחת לא נתבשלו היינות, וכי בשביל שיינותיהם אינם מבושלות כל צרכיהן הכי נמי נאמר שלא יהנו אותה השנה דין יין נסך?
אלנתית

משנה שהיה מתחלתו יין – ביד הגוי, לאפוקי היכא דזבין גוי חומץ מישראל דלא מיתסר בהנאה, דטעמא דאסור בהנאה משום דדלמא נסכיה הוא, וחומץ לא מנסך. **והחם והדרייני** – בגמרא מפרש: ששוריהו במים ויוצא יין הנבלע בו. **ועזורות לבובין** – שקורעין כנגד הלב. דרכן לעשות כן לעבודה זרה, ומוציאין את הלב דרך הנקב, ומיתסר משום זבחי מתים. **משוך מותר** – שאין עושין כן לעבודה זרה. **והיוצא אסור** – בהנאה, דעושין תקרובת. **לתריסות** – לטעות עבודה זרה למרחוק. **אסור לשאת ולתת** – דאזיל ומודה לעבודה זרה. ועוד, דזבני מידי דאצטריך לעבודה זרה לתקרובת. **נודות גוים** – של עור. **וקנקניהם** – חרס. **בנוס בהן** – הכניס בהן יין לקיום. **חרצנים וזגין** – פסולת של ענבים וגרעינין שבתוכן. **לחם** – כל שנים עשר חדש. **אבורין** – אף בהנאה. **המוריים** = שמן של דגים. **ואיפורן איסור הנאה** – שמא עירב בו יין. **וגבינות בית אוניין** – שם הכפר. אבל שאר גבינות מותרין בהנאה, ובגמרא מפרש לה (לה, ב). **מפני טה אסרו** – לרבנן קבעי לה, דאסרו לה באבילה ולא בהנאה. **והלא קיבת עולה חמורה** – שהעולה אסורה בהנאה ומועלין בה. **שדעתו יפה** – שאינו יפה כמו אוכל בה. **שורפה** = הוסי"ר **בלעו; נמעה.** **ולא הודו לו** – לאומרים כן להיתירא לכתחלה. **אבל אסרו לא נהנין ולא מועלין** – וכל היכא דתנן הכי, שרי מדאורייתא אבל רבנן דגזרו בה, וחכי משמע: לא נהנין מדרבנן, ואם נהנה אין בה מעילה. אלמא מדלית בה מעילה שמע מינה: האי חלב הכנוס בקיבת העולה כפשוטא בעלמא הוא. **בקיבת עגלי עבודה זרה** – שנעשו לה תקרובת. וגבי עבודה זרה אפילו פרש אסור, דניחא ליה בנפדיה שיראה יפה דאמרינן בגמרא. **השיאו לדבר אחר** – לא רצה לגלות דבר הברור, כדמפרש בגמרא טעמא. **כי טובים דודיך** – לשון זכר. **או דודיך** – לשון נקבה, והכי קאמרה כנסת ישראל: ישקני הקדוש ברוך הוא מנשיקות פיהו, כי כך אמר לי: טובים דודיך מיין. **חביהו מלמד עליו** – שהוא לשון זכר, וכנסת ישראל היא דקאמרה לפני שכינה: לריח שמניך טובים וגו'. "עלמות אהבוך" לא שייך למימר לנקבה. **גמרא אף יין אסור** – שנתנסך לעבודה זרה. **כפרה כתיב בה** – "כפר לעמך ישראל" (דברים כא), הלכך אסור בהנאה בקדשים. **הכי גרסינן: אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ שלנו** – חומץ של ישראל שהפקידו אצל גוי אינו צריך אלא חותם אחד, דהואיל ואשמועינן מתניתין דלא מנסכי חומץ. **משום איהלופי** – לצורבו, להחליפו ברע ממנו. **לא ברח ומזייף** – לסתור חותמו של ישראל ולעשות חותם אחר מזויף, יין מבושל – משמע: שהיה מתחלתו יין ביד גוי ובשלו, אסור בהנאה משום תחילתו. **הא אתא לאשמועינן** – טעמא דהגוי בשלו, הא בשלו ישראל בהיתר תו לא מיתסר בהנאה, וקמשמע לן דלא מנסכי גוים יין מבושל, הלכך יין מבושל שלנו שהופקד לגוי אין צריך בו.
איהלופי

משנה אלו דברים של גוים אסורין ואיסורן איסור הנאה: היין, והחומץ של גוים שהיה מתחלתו יין, וחרס שנתנסך בהן יין, וחמורה בהנאה, דטעמא דאסור בהנאה משום דדלמא נסכיה הוא, וחומץ לא מנסך. **והחם והדרייני** – בגמרא מפרש: ששוריהו במים ויוצא יין הנבלע בו. **ועזורות לבובין** – שקורעין כנגד הלב. דרכן לעשות כן לעבודה זרה, ומוציאין את הלב דרך הנקב, ומיתסר משום זבחי מתים. **משוך מותר** – שאין עושין כן לעבודה זרה. **והיוצא אסור** – בהנאה, דעושין תקרובת. **לתריסות** – לטעות עבודה זרה למרחוק. **אסור לשאת ולתת** – דאזיל ומודה לעבודה זרה. ועוד, דזבני מידי דאצטריך לעבודה זרה לתקרובת. **נודות גוים** – של עור. **וקנקניהם** – חרס. **בנוס בהן** – הכניס בהן יין לקיום. **חרצנים וזגין** – פסולת של ענבים וגרעינין שבתוכן. **לחם** – כל שנים עשר חדש. **אבורין** – אף בהנאה. **המוריים** = שמן של דגים. **ואיפורן איסור הנאה** – שמא עירב בו יין. **וגבינות בית אוניין** – שם הכפר. אבל שאר גבינות מותרין בהנאה, ובגמרא מפרש לה (לה, ב). **מפני טה אסרו** – לרבנן קבעי לה, דאסרו לה באבילה ולא בהנאה. **והלא קיבת עולה חמורה** – שהעולה אסורה בהנאה ומועלין בה. **שדעתו יפה** – שאינו יפה כמו אוכל בה. **שורפה** = הוסי"ר **בלעו; נמעה.** **ולא הודו לו** – לאומרים כן להיתירא לכתחלה. **אבל אסרו לא נהנין ולא מועלין** – וכל היכא דתנן הכי, שרי מדאורייתא אבל רבנן דגזרו בה, וחכי משמע: לא נהנין מדרבנן, ואם נהנה אין בה מעילה. אלמא מדלית בה מעילה שמע מינה: האי חלב הכנוס בקיבת העולה כפשוטא בעלמא הוא. **בקיבת עגלי עבודה זרה** – שנעשו לה תקרובת. וגבי עבודה זרה אפילו פרש אסור, דניחא ליה בנפדיה שיראה יפה דאמרינן בגמרא. **השיאו לדבר אחר** – לא רצה לגלות דבר הברור, כדמפרש בגמרא טעמא. **כי טובים דודיך** – לשון זכר. **או דודיך** – לשון נקבה, והכי קאמרה כנסת ישראל: ישקני הקדוש ברוך הוא מנשיקות פיהו, כי כך אמר לי: טובים דודיך מיין. **חביהו מלמד עליו** – שהוא לשון זכר, וכנסת ישראל היא דקאמרה לפני שכינה: לריח שמניך טובים וגו'. "עלמות אהבוך" לא שייך למימר לנקבה. **גמרא אף יין אסור** – שנתנסך לעבודה זרה. **כפרה כתיב בה** – "כפר לעמך ישראל" (דברים כא), הלכך אסור בהנאה בקדשים. **הכי גרסינן: אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ שלנו** – חומץ של ישראל שהפקידו אצל גוי אינו צריך אלא חותם אחד, דהואיל ואשמועינן מתניתין דלא מנסכי חומץ. **משום איהלופי** – לצורבו, להחליפו ברע ממנו. **לא ברח ומזייף** – לסתור חותמו של ישראל ולעשות חותם אחר מזויף, יין מבושל – משמע: שהיה מתחלתו יין ביד גוי ובשלו, אסור בהנאה משום תחילתו. **הא אתא לאשמועינן** – טעמא דהגוי בשלו, הא בשלו ישראל בהיתר תו לא מיתסר בהנאה, וקמשמע לן דלא מנסכי גוים יין מבושל, הלכך יין מבושל שלנו שהופקד לגוי אין צריך בו.
איהלופי

איחלופי – לשתות. **אלונתית** – פושרין. **אסור** – שהרי תחלתו יין. אלונתית כברייתא – שלא היה יין מתחלה ביד גוי, אלא לקחה עשויה מיד ישראל. מותרת – בהנאה, דתו לא מנסך ליה. עושין אונטלין – בשבת, שהוא לשתות. ואין עושין אלונתית – שהוא לרפואה, להצטנן בשיוצאין מבית המרחץ, כדמפרש. **ומים צלולין** – שנשאבו ועמדו בכלי יום או יומים להיות צלולין, ושופין העלוינים בנחת במסננת. **מזוג** – שני חלקי מים ואחד יין. **אין בו משום גילוי** – שאין נחש שותה הימנו. **אבלט** – גוי היה. **משביה** – אבלט. ליידיה – שלא יגע בו וראסרנו. **הרי אסרו וכו'** – ושמעינן מהכא דאף בשתיה מותר. **מזיג ולא מזיג** – שאין בו מים הרבה, שותה הנחש. **דצרי ואתי** – מבקע במים ובא, כמו (פסחים מג, א): צריא דחיטי, ביקוע כמו "דמצרי זיקי" לקמן. **מפי עיניה דדין** – הראה לו לנחש דבר שיקרע ביין זה וישוב. **קלי מיא** – מעט מים. **מפר נפשיה** – למות, ובא ושותה לעין כל. **לא מפר נפשיה** – ומיהו, כי לא חזו ליה שתי. **בי עכבורי** – מקום. **בכובא** – בלעז קובא. **בפרונקא** – ביסוי של בגד קשרו על פיהן. **פירוקא לסבנתא** – לדבר שיש בו סכנה אחה בא לתרץ ולסתור ראיות שאנו מביאין, ואנן נסמוך אהני שינויי דלישנא אלא ודאי לא שנא הכי ולא שנא הכי אסור. **קיסבא** = שם מדת יין שבעיר. **אימת** – אדם הישן על הנחש, ולא מסר נפשיה משום מיא, ואיהו הוה ניים אגבייהו. **מבי ארמלתא** – ישראל שתי, ואף על גב דלא בקיאי בהלכות גילוי. **סירכא** – ומנהגא דאברא נקיטא ואתיא. **אמנקרזתא** = נקיון. **קפדי** – ומכסין הדמים שלא תפול בהן פסולת. **טיליא חריפא** – מין יין חזק, ואין טעמו טוב ומתוק אלא כחומץ, ומתוך חזקו אין נחש שותהו. **דמצרי זיקי** – מבקע נודות מחזקו. **מר ירינקא** – רע ומר. **חוליא מתוק** – מחמת שהשמש בתוך הענבים, ושוב אינו הגון. **רב חמא מתני לחו** – להנך שלשה יינות שינוי שלהן לשבח. **חד חריף** – מחמת פלפלין וסממנים הנתונין בו. **אפסינתין** = אולישנ"א בלעז. **מי בארז** = משקה משובח. "בארג" – לשון פרס, משובח, כמו: סוסיא בארג ב"חלק", וכולן אין נחש שותה מהן. **קרינא** – חלא, מתוק. וכמקומו – במדינתו. **חמר מדינה הוא** – והנחשים רגילין בו. **דאקרים** – החמיץ, ולא חומץ הגון.

מכאן

אלונתית כברייתא מותרת – פירש רש"י: שלא היה תחלתו יין ביד גוי אלא לקחה עשויה ביד ישראל, ומותרת בהנאה דתו לא מנסך לה. ומכאן ראיה להתיר תבשיל שנתערב בו יין קודם שבשלהו אי נגע ביה גוי, דכיון שנתערב תו לא מנסך ליה גוי; והקשה רבינו תם, דלשון "כברייתא" לא משמע כן. ועוד, בפרק קמא דחולין (ו, א) משמע שהוא קרוי אלונתית קודם שנתנו לתוכו יין, דתניא: חלוקה יין לתת לתוך אלונתית, ולא קאמר "לעשות אלונתית"! לכך פירש רבינו תם: דאלונתית דרך הוא לעשות מתחלה בלא יין, ומכניסין אותה לקיום, וכשמסתפקין ממנה מעט מעט מערבין בה היין, שאם יכניסו לקיום אותה עם היין מתקלקלת. והכי פירושה אלונתית של גוים שמשכנה מן החבית כדי לשתות, ולא ראה ישראל בשעה שמשכה – אסורה, כי שמא נתן בה יין בברייתא, פירוש: כמו שהיא נעשית מתחלה בלא יין. וראוהו שיערב מן החבית – מותרת, דדאי לא ערב בו יין. ומכל מקום יש ראיה להתיר, מדתנא בתוספתא: אלונתית של גוים אסורה מפני שתחלתו יין, כלומר שתחלתו יין של גוי, משמע: הא אם תחלתו יין של ישראל – מותרת במגע גוי, שנתערב בה משקין אחרים. ואומר רבינו יצחק בן אברהם: דדוקא תבשיל, לפי שאין היין ניכר בעין כלל, אבל כשמשימין אותו בשומין או בחרדל – שמא יש לחוש למגע גוי לפי שהוא בעין יותר, וכן הלכה למעשה. **יין** מבושל אין בו משום יין נסך – כן הלכה, ומותר במגע גוי מדשתו ליה שמואל ואבלט.

האי חמרא דאקרים עד תלתא יומי – ולא גרס "תלתין יומין", דדחבי נמי מצינו בו חילוק בשלשה ימים ראשונים בפרק "המוכר פירות" (בבא בתרא צו, א), דקאמר: כל שלשה ימים ודאי מכאן ואילך ספק.

השתלחים

1 אִיחְלוּפֵי - כֵּיוָן דְּאִיפָּא חוֹתָם אֶחָד לָא טָרַח וּמְזַיֵּף.
2 תָּנוּ רַבָּנָן: יַיִן מְבוּשָּׁל וַאֲלוֹנְטִית שֶׁל גּוֹיִם - אֲסוּרִין,
3 אֲלוֹנְטִית כְּבְרַיְיתָא - מוּתֶּרֶת. וְאֵיזוֹ הִיא אֲלוֹנְטִית?
4 כִּדְתָנֵי גַּבֵּי שַׁבָּת: עוֹשִׂין אֲנוֹמְלִין וְאֵין עוֹשִׂין אֲלוֹנְטִית,
5 וְאֵיזוֹ הִיא אֲנוֹמְלִין וְאֵיזוֹ הִיא אֲלוֹנְטִית? אֲנוֹמְלִין -
6 יַיִן וּדְבַשׁ וּפִלְפְּלִין, אֲלוֹנְטִית - יַיִן יָשָׁן וּמַיִם צְלוּלִין
7 וַאֲפַרְסְמוֹן, דְּעָבְדִי לְבֵי מַפּוּתָא. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי
8 תַּרְוַיְיהוּ: יַיִן מְזוּג אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי, יַיִן מְבוּשָּׁל
9 אֵין בּוֹ מִשּׁוּם נִיסּוּךְ. אִיבָּעֵיָא לְהוּ: יַיִן מְבוּשָּׁל, יֵשׁ
10 בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי אוֹ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי? תָּא שְׁמַע:
11 הֶעְיֵד רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי עַל יַיִן מְבוּשָּׁל שֶׁאֵין בּוֹ
12 מִשּׁוּם גִּילּוּי. רַבִּי יַנַּאי בַּר יִשְׁמָעֵאל חָלַשׁ, עַל לְגָבֵיהּ
13 רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן יְרוּחִי וְרַבָּנָן לְשַׁיְילֵי בֵּיהּ. יָתְבִי וְקָא
14 מְבָעֲיָא לְהוּ: יַיִן מְבוּשָּׁל, יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי אוֹ אֵין
15 בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי? אָמַר לְהוּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן יְרוּחִי:
16 הָכִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם גְּבָרָא רַבָּה,
17 וְיֵנוּ? רַבִּי חִיָּיא: יַיִן מְבוּשָּׁל אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי. אָמְרוּ
18 לֵיהּ: נִסְתּוֹף? מַהֲוֵי לְהוּ רַבִּי יַנַּאי בַּר יִשְׁמָעֵאל: עַלַי
19 וְעַל צַוָּארִי. שְׁמוּאֵל וְאַבְלַט הֲווּ יָתְבִי, אֵיתִיוּ לְקַמַּיְיהוּ
20 חַמְרָא מְבוּשָּׁלָא, מְשַׁכֵּיהּ לִידֵיהּ, אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל,
21 הֲרֵי אָמְרוּ: יַיִן מְבוּשָּׁל אֵין בּוֹ מִשּׁוּם יַיִן נָסָךְ. אָמַתַּיְיהּ
22 דְּרַבִּי חִיָּיא אִיגַּלְּוֵי לֵהּ הַהוּא חַמְרָא מְבוּשָּׁלָא, אֲתָא
23 לְקַמַּיְיהוּ דְּרַבִּי חִיָּיא; אָמַר לָהּ, הֲרֵי אָמְרוּ: יַיִן מְבוּשָּׁל אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי. שַׁמְּעֵיהּ דְּרַב
24 אַדָּא בַּר אַהֲבָה אִינַּלֵּי לֵיהּ חַמְרָא מְזִיגָא, אָמַר לֵיהּ, הֲרֵי אָמְרוּ: יַיִן מָזוּג אֵין בּוֹ
25 מִשּׁוּם גִּילּוּי. אָמַר רַב פַּפָּא: לָא אָמְרַן אֶלָּא דְּמִזְּוִג טוֹבָא, אֲבָל מָזוּג וְלָא מָזוּג - שָׁתֵי.
26 - וּמָזוּג וְלָא מָזוּג מִי שָׁתֵי? וְהָא רַבָּה בַּר רַב הוּנָא הֲווֹ קָאָזְלִי בְּאַרְבָּא וַהֲווֹ נָקְטִי חַמְרָא
27 בַּהֲדֵיהּ, וְחָזְיֵיהּ לְהַהוּא חִוְיָא דְּצָרֵי וְאָתֵי, אָמַר לֵיהּ לְשַׁמְעֵיהּ: סְמֵי עֵינֵיהּ דִּידֵי, שָׁקִיל קָלֵי
28 מַיָּא שָׁדֵּא בֵּיהּ, וְסָר לַאֲחוֹרֵיהּ! - אַחֲיֵיהּ מָסַר נַפְשֵׁיהּ, אַמְּזִיגָא לָא מָסַר נַפְשֵׁיהּ. - וְאַמְּזִיגָא
29 לָא מָסַר נַפְשֵׁיהּ? וְהָא רַבִּי יַנַּאי הֲוָה בֵּי עַכְבּוֹרֵי, וְאָמְרִי לֵיהּ: בַּר הָדָיָא הֲוָה בֵּי עַכְבּוֹרֵי, הֲווּ
30 יָתְבִי וְהֲווּ קָא שָׁתוּ חַמְרָא מְזִיגָא, פָּשׁ לְהוּ חַמְרָא בְּכוּבָּא וְצָרְנְתֵי בְּפַרְוָנְקָא, וְחָזְיֵא לְהַהוּא
31 חִוְיָא דְּשָׁקִיל מַיָּא וּרְמָא בְּכוּבָּא עַד דְּמָלֵא בְּכוּבָּא, וְסָלִיק חַמְרָא עִילָּויהּ פְּרוֹנְקָא וְשָׁתֵי! אָמְרִי: דְּמִזְּוִג אִיהוּ שָׁתֵי, דְּמִזְּגִי אֲחֵרִינֵי
32 לָא שָׁתֵי. אָמַר רַב אָשֵׁי, וְאִיתֵימָא רַב מָשְׁרְשִׁיָא: פִּירוּקָא לְסַכָּנְתָא?! אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: יַיִן מָזוּג - יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי וְיֵשׁ בּוֹ
33 מִשּׁוּם יַיִן נָסָךְ, יַיִן מְבוּשָּׁל - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם יַיִן נָסָךְ. שַׁמְּעֵיהּ דְּרַב חִלְקִיָּה בַּר טוֹבִי אִינַּלֵּיהּ הַהוּא קִיסְתָּא דְּמַיָּא
34 וַהֲוָה נַיֵּים גַּבָּהּ, אֲתָא לְמִנְקַט דְּרַב חִלְקִיָּה בַּר טוֹבִי; אָמַר לֵיהּ, הֲרֵי אָמְרוּ: אֵימַת יָשָׁן עֲלֵיהֶן. וְהָנֵי מֵילֵי בֵּימָמָא, אֲבָל בַּלֵּילְיָא לָא.
35 וְלָא הִיא, לָא שָׁנָא בֵּימָמָא וְלָא שָׁנָא בַּלֵּילְיָא - אֵימַת יָשָׁן עֲלֵיהֶן לָא אָמְרִינַן. רַב לָא שָׁתֵי מִבֵּי אַרְמָאָה, אָמַר: לָא זְהִירִי בְּגִילּוּי.
36 מִבֵּי אַרְמַלְתָּא שָׁתֵי, אָמַר: סִירְכָא דְּנַהֲרָא נְקָטָא. שְׁמוּאֵל לָא שָׁתֵי מַיָּא מִבֵּי אַרְמַלְתָּא, אָמַר: לֵית לָהּ אֵימָתָא דְּנַהֲרָא וְלָא מִסְּפְיָא
37 מַיָּא; אֲבָל מִבֵּי אַרְמָאָה שָׁתֵי, נְהִי דְּאֵנוֹלְיוּהָא לָא קָפְדִי, אַמְּנִקְרְזָתָא מִיהָא קָפְדִי. אִיפָּא דְּאָמְרִי: רַב לָא שָׁתֵי מַיָּא מִבֵּי אַרְמָאָה,
38 אֲבָל מִבֵּי אַרְמַלְתָּא שָׁתֵי; שְׁמוּאֵל לָא שָׁתֵי מַיָּא, לָא מִבֵּי אַרְמָאָה וְלָא מִבֵּי אַרְמַלְתָּא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: שֶׁלֹּשׁ
39 יֵינוֹת הֵן וְאֵין בָּהֶן מִשּׁוּם גִּילּוּי, וְאֵלּוּ הֵן: חַד, מָר, מְתוֹק; חַד - טִילָּא חֲרִיפָא דְּמַצְרֵי זִיקֵי, מַר - יַרְנְקָא, מְתוֹק -
40 חוּלְיָא. רַב חָמָא מְתַנֵּי לְעִילּוּיָא: חַד - חֲמַר וּפִלְפְּלִין, מַר - אַפְסִינְתִּין, מְתוֹק - מֵי בָּארְז. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
41 קָרְנָא אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי. מַאי קָרְנָא? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: חֲמַרָא חַלְיָא דְּאָתֵי מֵעֵיקָּא. אָמַר רָבָא: וּבְמָקוֹמוֹ יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם
42 גִּילּוּי; מַאי מֵעֵיקָּא? חֲמַר מְדִינָה הוּא. אָמַר רָבָא: הָאי חַמְרָא דְּאַקְרִים, עַד תְּלָתָא יוֹמֵי - יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי מִשּׁוּם יַיִן נָסָךְ,

מכאן

השחלים אין בהם משום גילוי – פירש הקונטרס: קרשין בלעז, טרוף בכלי ושחוק, ויין או מים נתונים בו. וקשיא: דבסוף נדרים (צא, ב) דמשמע דיש בהם משום גילוי, גבי ההוא נואף הוו תחלי, אמר ליה: לא תיכול מיניידנו דטעמיה דחזיא! ואין לפרש שחלים דהכא היינו מאבל של גריסין, כי ההיא דפרק בתרא (עבודה זרה סז, א) דקאמר: וכן היו בצפורי עושין נותנים חומץ לתוך הגריסין וקורין אותו שחלים, דהתם אינו קרוי שחלים עד לאחר נתינת החומץ, והכא מיירי קודם נתינת החומץ, כדאמרינן: ולא אמרן אלא לילית בהו ולא חלא. ויש לומר: דהכא ודנדרים חד הוא ודאי, לפעמים במקרה טועמים נחש כי ההוא עובדא דהתם, ולכך נהגו בהן בני גולה איסור.

פי' תאנה אין בו משום גילוי – והא דאמרינן בפרק קמא דחולין (ט, א): ראה צפור מנקר בתאנה חרשעין שמא במקום נקב נקר ואכול, שאני התם דאיכא ריעותא דינקורא.

לא בהתמו ולא בהמת חבירו – אין לדקדק: דלעיל בהתמו אמרת, בהמת חבירו מיבעיא? ד"זו ואין צריך לומר זו" קתני, ודרך התנא לשנותם יחד.

ומטמא טומאה חמורה בבזיון – ואפילו בית הלל דבנו רבינית פרק "המוציא יין" (שבת עו, א) גבי נבלות, דקא אמר: אף בשטומאו בית הלל לא טמאו אלא ברבינית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על בזיון, הכא מודו דסגי בבזיון דהואיל ונאסר מטעם תקרובת טמאה בבזיון כמו זבוב.

[שייך לדף לא, א] **ומטמא** טומאת משקין ברבינית –

פירוש: לטמא אובלין ומשקין בתורת משקין טמאין שנטמאו בשרץ, שאינו מטמא אדם וכלים אלא אובלין ומשקין, ושיעור קבול טומאה ברבינית לוג בכל טומאת משקין, עד כאן לשון הקונטרס. משמע מתוך לשונו שאין לסתם יינם טומאה אלא אם כן קבל טומאה ממקום אחר. וקשה: דמה חידוש הוא זה לשנות כאן טומאה מן השרץ? וכי גרע משאר משקין? ומיהא איכא לשנויי: דאשמועינן דמשום חומריידהו לא מקבלי טומאה בפחות מרבינית. ועוד קשיא, דמשמע דבשאר משקין בעינן רבינית לקבל טומאה, ואדרבה בשאר משקין לא בעינן רבינית, כדאמרינן בפרק קמא דפסחים (יז, ב): משקה בית מטבחיא דכן, לא אמרו אלא ברבינית דחזו להטביל מחטין וצינורות, אבל בפחות מרבינית טמאים. ואפילו לטמא אחרים לא בעו רבינית, כדמשמע נמי התם (יד, א) גבי "לא נמנעו מלשרוף את הבשר" כו' דמוקי לה באיכא משקין, ומסתמא באותן בשר דמטמא בשר מדמת משקין, ומסתמא באותן מים דבשאירים על הבשר לאחר הדחה אין בהם רבינית. וכן משמע בברכות פרק "אלו דברים" (נב, א) דקאמר: שמא יחזרו מים שאחוריו דכוס ויטמאו את הידים, והתם לא דוו רבינית. ואף לטמא כלים, שמשקה מטמא כלים דרבנן – לא בעי רבינית, כדתנן בפרק שלישי דטהרות (משנה ב): גוש של זיתים, פירוש: והוא טמא, שנפל לתנור החוסק, כביצה מכוון – טהור, פירוש: התנור טהור, משיצתה טיפה ראשונה נתמעט האוכל מכביצה, ואין הטיפה יכולה עוד לקבל טומאה עד שיפול בה קבל התנור טומאה דאין הגוש מטמא כלי. ומתמה הטיפה שנטמאת עם הגוש אין לטמאותו. ואפילו למאן דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים לג, ב): משקין מבלע בליעי, ובשנטמא הגוש נטמא הטיפה, דטומאה להיכן הלכה, מכל מקום כיון שקיבלתה בעודה אוכל שהיתה בלועה בגוש לא תמירא במשקה לטמא התנור. יותר מכביצה – טמא, פירוש: התנור טמא. דטיפה ראשונה שיצתה קבלה טומאה מן הגוש שיש בו כביצה וחוזרה וטמאה את התנור. אלמא לא בעינן רבינית! ונראה לפרש: דהך טומאה דסתם יינם גזרו ואף בלא מגע שרץ, ולא החמירו לגזור טומאה בפחות מרבינית, כי הני משקין דפרק "דם הנדה" (נדה נה, ב): דמעת עיניו ודם מגפתו וחלב שבאשה מטמאין טומאת משקין ברבינית מדרבנן כדאיתא פרק "ביסוי הדם" (חולין פז, ב), וקראי דמיירי פרק "דם הנדה" אסמכתא בעלמא נינהו. ואם תאמר: למה הזרכרו לגזור טומאה על סתם יינם? תיפוק ליה משום מגע גוי שגזרו עליהם שיהו כובים לכל דבריהם! ויש לומר: דאיצטריך למיסר פחות מכן תשע, דליתא הך גזירה דכאמרינן לקמן בפירקין (נז, ב). ואם תאמר: הך רבינית דסתם יינם, ורבינית דמשקה זב דפרק "דם הנדה", אמאי לא חשיב להו בגזיר פרק "שלשה מינים" (לח, א) גבי עשר רבינית הוי? וליכא למימר דלהכי ליה לחשיב ליה – משום דלית'נהו אלא דרבנן, דקא חשיב נמי פסול גזיה דרבנן! ויש לומר: דכל ענייני טומאת משקין ברבינית הם בכלל פסול גזיה.

המפקיד

מֵאַבָּן וְאֵילָךְ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ; וְנִהַרְהַרְתְּ אֲמָרִי: אֲפִילּוּ לְבָתַר תְּלָתָא יוֹמֵי חֲיִישִׁינַן מִשּׁוּם גִּילּוּי, מַאי טַעְמָא? וַימִנִין מִיקְרֵי שָׁתֵי. תָּנוּ רַבָּנָן: יַיִן תּוֹסֵם אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי, וְכַמָּה תְּסִיסָתוֹ? שְׁלֹשָׁה יָמִים. הַשַּׁחֲלַיִם אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם גִּילּוּי, וּבְנֵי גוֹלָה נָהֲגוּ בָּהֶן אִיסּוּר. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלִילִית בְּהוּ חַלָּא, אֲבָל אִית בְּהוּ חַלָּא - מֵיקְרֵי בְּהוּ. כּוֹתַח הַבַּבְלִי אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי, וּבְנֵי גוֹלָה נָהֲגוּ בּוֹ אִיסּוּר. אָמַר רַב מְנַשְּׁיָא: אִי אִית בֵּיהּ נְקוּרֵי חֲיִישִׁינַן. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר שְׁמוּאֵל: מֵי טְרִיחַ טְרִיחַ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי. אָמַר רַב אַשִׁי: וְהוּא דַּעֲבִיד טְרִיחַ לְחֲדֵי טְרִיחַ טְרִיחַ. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר שְׁמוּאֵל: פִּי הָאֲתָנָא אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי. כַּמָּאן? כִּי הַאי תַּנָּא; דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אוֹכֶל אָדָם עֲנָבִים וְתֵאֵנִים בַּלַּיְלָה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "שֹׁמֵר פְּתָאִים ה'". אָמַר רַב סְפָרָא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרוֹמָא, שְׁלֹשָׁה מִינֵי אֳרֶם הֵן: שֶׁל בְּחוּר שׁוֹקֵעַ, שֶׁל בֵּינוֹנִי מִפְעַפֵּעַ, וְשֶׁל זָקֵן צָף. לְמֵימְרָא, דְּכַמָּה דְּקָשִׁישׁ כָּחוּשׁ חֵילֵיהּ? וְהָתְנָיָא: שְׁלָשָׁה כָּל יָמָן שֶׁמְּזוֹקְנִין גִּבּוֹרָה מִתּוֹסֶפֶת בָּהֶן, אִלּוּ הֵן: דָּג, נָחָשׁ, וְחֲזִיר! - כֹּה אוֹסוּפֵי הוּא דְּקָא מוֹסִיף, וְיַרְהֵיהּ קָלִישׁ. שֶׁל בְּחוּר שׁוֹקֵעַ, לְמַאי הִלְכְתָא? דְּתַנְיָא: חֲבִית שֶׁנִּתְגַּלְּתָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁתוּ מִמֶּנָּה תִּשְׁעָה וְלֹא מָתוּ - לֹא יִשָּׁתֶה מִמֶּנָּה עֲשִׂירִי. מַעֲשֶׂה הָיָה שֶׁשָּׁתוּ מִמֶּנּוּ תִּשְׁעָה וְלֹא מֵתוּ, וְשָׁתָה עֲשִׂירִי וָמֵת; אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה: זֶהוּ שׁוֹקֵעַ. וְכֵן אֲבַטִּיחַ שֶׁנִּתְגַּלְּתָה, אַף עַל פִּי שֶׁאָכְלוּ מִמֶּנָּה תִּשְׁעָה בְּנֵי אָדָם וְלֹא מֵתוּ - לֹא יֹאכַל מִמֶּנָּה עֲשִׂירִי. מַעֲשֶׂה הָיָה וְאָכְלוּ מִמֶּנָּה תִּשְׁעָה וְלֹא מֵתוּ, וְאָכַל עֲשִׂירִי וָמֵת; אָמַר רַבִּי: זֶהוּ שׁוֹקֵעַ. תָּנוּ רַבָּנָן: מַיִם שֶׁנִּתְגַּלּוּ - הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁפְּכֵם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְלֹא יַרְבִּיץ בָּהֶן אֶת הַבַּיִת, וְלֹא יָגֵבֵל בָּהֶן אֶת הַטִּיט, וְלֹא יַשְׁקֶה מֵהֶן לֹא בְּהֶמְתּוֹ וְלֹא בְּהֶמַת חֲבֵירוֹ, וְלֹא יִרְחַץ בָּהֶן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו; אֲחֵרִים הֵיכִי דָּמֵי? מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ סִירְטָא - אָסוּר, אֵין סִירְטָא - מוּתָּר. אֲחֵרִים הֵיכִי דָּמֵי? אֵיפָא בְּנֵיגִיהוּ: גַּב הַיָּד וְגַב הָרֶגֶל וְרוּמְיֵי דְּאַפֵּי. אָמַר מָר: לֹא יַשְׁקֶה מֵהֶן לֹא בְּהֶמְתּוֹ וְלֹא בְּהֶמַת חֲבֵירוֹ. וְהָתַנְיָא: אֲבָל מַשְׁקֶה לִבְהֶמַת עַצְמוֹ! - כִּי תַּנְיָא הָהִיא - אִי הָכִי, דְּהַבְרִיהּ נָמֵי! - דְּהַבְרִיהּ כְּחִישׁ. - דִּידְהוּ נָמֵי כְּחִישׁ! - הָדָר בְּרִיא. - דְּהַבְרִיהּ נָמֵי הָדָר בְּרִיא! - זִימְנִין דְּבָעֵי לְזַבּוּנֵיהּ וּמַפְסִיד לֵיהּ מִינַּיְיהוּ. אָמַר רַבִּי אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בְּתֵירָא, שְׁלֹשָׁה יֵינוֹת הֵן: יֵין נֶסֶךְ - אֲסוּר בַּהֲנָאָה וּמְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה בְּבַזְיוֹת,

סתם

סתם יינם אסור בהנאה – משום גזירה יין נסך. **ומפני טומאת** משקין – מטמא טומאת אוכלין ומשקין בכותת משקין, טומאת שרץ, שאינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין, ושיעורן לקבל טומאה ברביעית הלוג כבל טומאת משקין. **והתנן המפקיד פירותיו אצל הנוי הרי הן בפירותיו** – למעשרות ולשביעית, דחשידי להלופי, והכא נמי דלמא חלפיה, והאי חמרא דגוי הואי שייחב לו קרן זוית – ומסר לו מפתח או עשה חותם. **פירוד** – מקום של בר קפרא הוא, ונפטר בר קפרא. **שיפול העין** – ששכן, שם תלמידי חכמים. **שם יהו פלקא דעתך** – שהוא עצמו ימצא שם? **והא שכיב ליה! אלא שם** [יהו פירותיו] – ימצאו פירות העץ שנשרו ממנו. אף כאן, הצריך לדברי חכמים ישאל את בני העיר, ששומעין ולמדין ממנו ומלמדים אותן לאחרים. **מפתח או חותם רבי אליעזר מתיר** – אף בשתיה. **וחכמים אוסרין** – לעשות כן, ואי עבד שרי בהנאה כדאמרינן לעיל. **ותרוייהו ברבנן** – דאי כרבי אליעזר, בחותם אחד נמי שרי. **אגוא אפומא דחביתא** – כפה מזרק על פי החבית. **שריקא** – טח בטיט, ודיבק סביבות פי המזרק לדופני החבית. **דיקולא** – כפה כל על פי חבית והחבית מגופה, דהיינו שתי חותמות: מגופת החבית שדבוקה בחבית ונתנייבשה, וסל כפוי עליה. **ומיחדק** – נכנס בדוחק פי הסל לבלוע את החבית, הוי חותם בתוך חותם, ולא טרח לזיופי כולי האי, **לא מיחדק** – נוח ליטלו, הוי כמאן דליתיה. **נוד** – של עור, מלא יין וקשוח ומונח בתוך דיסקיא של **עור**. **פיו** – של נוד. **למטה** – בתוך דיסקיא. **הוי חותם בתוך חותם** – דטרח להפוך ולהתירו קשר הדיסקיא וקשר הנוד ולחזור ולקשרה, כולי האי **לא טרח. ואי ביוקי פומיה** – של נוד לגוי, ועציר וחותם בעין שקושרין נודות שלנו של שמן, שלאחר שקושרים אותו מכניסין פי הנוד כשהוא קשור בתוכו, ועוד קושרים אותה פעם אחרת, אפילו אין דיסקיא הוי חותם בתוך חותם. **עין כושי** – מקום כותים. **בירת סריקא** – גיגי הן, וסמוכין לעין כוש. **בריקתא** – עיר של כותים.

כפר פרשאי – גרים. ויוגדור – כותים.

חבית

דרבי אלעזר - בְּחוֹתָם אֶחָד, אֲבָל בְּחוֹתָם שָׁרוּ; וּמַה טַּעַם? הֵיכִי דָּמֵי חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם? אָמַר רָבָא: אַגָּנָא דִּפּוּמָּא דְּחָבְיָתָא שְׁרִיקָא וַחֲתִימָא - הֲוֵי חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם, וְאִי לָא - לָא; דִּיקוֹלָא וּמִיחַדַּק - הֲוֵי חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם, לָא מִיחַדַּק - לָא הֲוֵי חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם; נוֹד בְּדִסְקָא, חֲתִימַת פִּיו לְמַטָּה - לָא הֲוֵי חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם, פִּיו לְמַעְלָה - הֲוֵי חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם, וְכִי בָּייֵךְ פּוּמֵיהּ לְגַיּוֹ וְצָייֵר וְחָתֵים - הֲוֵי חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם. תָּנוּ רַבָּנָן, בָּרְאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: יַיִן שֶׁל עַיִן כּוּשִׁי אָסוּר מִפְּנֵי בִּירַת סְרִיקָא, וְשֶׁל בַּרְקָתָא אָסוּר מִפְּנֵי כְּפָר פַּרְשָׁאי, וְשֶׁל זַגְדּוֹר אָסוּר מִפְּנֵי כְּפָר שָׁלִים; חָזְרוּ לוֹמַר: חֲכִיּוֹת פְּתוּחוֹת אֲסוּרוֹת, סְתוּמוֹת מוּתָּרוֹת. מֵעִיקָּרָא מַאי סְבוּר, וּלְבַסּוֹף מַאי סְבוּר? מֵעִיקָּרָא סְבוּר: אֵין כּוּתִי מַקְפִּיד עַל מַעַג גּוֹי, לָא שְׁנָא פְּתוּחוֹת וְלָא שְׁנָא סְתוּמוֹת, וּלְבַסּוֹף סְבוּר: כִּי לָא קָפֵיד - אֲפִתּוּחוֹת, אֲסְתוּמוֹת מַקְפִּיד קָפֵיד. וּסְתוּמוֹת מוּתָּרוֹת? וּרְמִינְהִי:

המפקיד יינו אצל גוי אסור בשתיה ומותר בהנאה – ובסמוך משמע שהפקידו בחותם אחד. ותימה: מאי קסבר רבי יהודה בן בתירא? אי לא חייש לזיוף כרבי אליעזר דלא חייש לזיופא. ויש להקשות דרב אדדב, דאמר רב לקמן (לט, א): חבית בחותם אחד אסור, סימן: חלב, בשר, יין, תבלת. ועוד קשה, דרב אשי אמר לעיל (כט, ב) גבי חומץ ויין מבושל אין צריך חותם בתוך חותם, משמע הא יין גמור צריך חותם בתוך חותם. וכן רב דשקיל וטרי לקמן בסמוך היכי דמי חותם בתוך חותם, משמע דסבירא ליה דלא סגי בחותם אחד, ובכולה סוגיא דשמעתא מיירי בחותם בתוך חותם! ויש לומר דהתוא דרב דלקמן מיירי בישראל חשוד, וגרע מגוי מפני שהוא בטוח שיאמינהו ולא מירתת כל כך. וכן היא דרב אשי דלעיל (כט, ב) נפקא מינה לענין ישראל חשוד. וכן רבא מפרש חותם בתוך חותם אליבא דרבנן, ואפילו אליבא דהלכתא איכא נפקותא, כגון ישראל חשוד. והיה דרבה בר רב הונא חתך לה לבישרא אתלתא קרנתא – בשמשלחה ביד גוי, ולהכי סגי בחותם אחד. וקשה קצת פירוש רבינו תם, דנבואה היא להעמיד כל אלו ההלכות בישראל חשוד, ואנן בגוים קיימינן. ורב אשי לעיל הזכיר חומץ ביד גוי אין צריך חותם בתוך חותם, ומשמע: הא יין ביד גוי צריך. ועוד, דבירושלמי משמע דהתיא בגוי איירי, וגם רש"י הלכות גדולות פירשוהו בגוי! לכך נראה לפרש דהכא והתם בגוי איירי, ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר וראוה חותמו להחירו, דאז צריך חותם בתוך חותם, דלא מרתת שסבור האחר לא יכיר החותם. אבל היכא שמניחו ביד הגוי ועתיד לראות חותמו להחיר – די בחותם אחד. תדע שכן הוא, שהרי אליעזר הזכיר בדבריו המפקיד יינו אצל גוי, ובסתמא אדם דעתו לחזור שם להחיר חותמו וסתמו, אבל רב אשי דלעיל הזכיר בדבריו חומץ שלנו ביד גוי, משמע ששולחו ביד גוי. ורבא נמי אשכחן לקמן דקאמר: נוד בדיסקיא ופיו למטה, ואיהו גופיה אמר בפרק בתרא (עבודה זרה עד, ב): כי הוה משדר פגלפי לתרפיניא סחיף להו אפומייהו וחתים להו אבירצייהו, ומולתיה דרב לקמן (לט, א) מיירי בשולח ביד גוי בפירוש ורש"י והלכות גדולות.

ולא פליגי הא רבי אליעזר והא רבנן – פירוש: יין של ישראל שנגע בו גוי מותר בהנאה, חדא דאין מנסכין יין אלא בפני עבודה זרה, ועוד שאומר לו "לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי". ואף על גב דחיישי לזיוף דנגע ביה ושתה מיניה, לא החמירו כל כך לחוש לאחלופי בשלו שיאסר גם בהנאה, כיון שכל עיקר יינם אינו אסור אלא מדרבנן.

דאמר רב הלבה כרבי אליעזר שמתיר יין בחותם אחד – ולקמן פרק בתרא (סט, ב) נמי אמרינן: האידנא קיימא לן כרבי אליעזר דלא חייש לזיופא. ויש להקשות דרב אדדב, דהא אמר רב לקמן (לט, א): חבית בחותם אחד אסור, סימן: חלב, בשר, יין, תבלת. ועוד קשה, דרב אשי אמר לעיל (כט, ב) גבי חומץ ויין מבושל אין צריך חותם בתוך חותם, משמע הא יין גמור צריך חותם בתוך חותם. וכן רב דשקיל וטרי לקמן בסמוך היכי דמי חותם בתוך חותם, משמע דסבירא ליה דלא סגי בחותם אחד, ובכולה סוגיא דשמעתא מיירי בחותם בתוך חותם! ויש לומר דהתוא דרב דלקמן מיירי בישראל חשוד, וגרע מגוי מפני שהוא בטוח שיאמינהו ולא מירתת כל כך. וכן היא דרב אשי דלעיל (כט, ב) נפקא מינה לענין ישראל חשוד. וכן רבא מפרש חותם בתוך חותם אליבא דרבנן, ואפילו אליבא דהלכתא איכא נפקותא, כגון ישראל חשוד. והיה דרבה בר רב הונא חתך לה לבישרא אתלתא קרנתא – בשמשלחה ביד גוי, ולהכי סגי בחותם אחד. וקשה קצת פירוש רבינו תם, דנבואה היא להעמיד כל אלו ההלכות בישראל חשוד, ואנן בגוים קיימינן. ורב אשי לעיל הזכיר חומץ ביד גוי אין צריך חותם בתוך חותם, ומשמע: הא יין ביד גוי צריך. ועוד, דבירושלמי משמע דהתיא בגוי איירי, וגם רש"י והלכות גדולות פירשוהו בגוי! לכך נראה לפרש דהכא והתם בגוי איירי, ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר וראוה חותמו להחירו, דאז צריך חותם בתוך חותם, דלא מרתת שסבור האחר לא יכיר החותם. אבל היכא שמניחו ביד הגוי ועתיד לראות חותמו להחיר – די בחותם אחד. תדע שכן הוא, שהרי אליעזר הזכיר בדבריו המפקיד יינו אצל גוי, ובסתמא אדם דעתו לחזור שם להחיר חותמו וסתמו, אבל רב אשי דלעיל הזכיר בדבריו חומץ שלנו ביד גוי, משמע ששולחו ביד גוי. ורבא נמי אשכחן לקמן דקאמר: נוד בדיסקיא ופיו למטה, ואיהו גופיה אמר בפרק בתרא (עבודה זרה עד, ב): כי הוה משדר פגלפי לתרפיניא סחיף להו אפומייהו וחתים להו אבירצייהו, ומולתיה דרב לקמן (לט, א) מיירי בשולח ביד גוי בפירוש ורש"י והלכות גדולות.

ולא פליגי הא רבי אליעזר והא רבנן – פירוש: יין של ישראל שנגע בו גוי מותר בהנאה, חדא דאין מנסכין יין אלא בפני עבודה זרה, ועוד שאומר לו "לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי". ואף על גב דחיישי לזיוף דנגע ביה ושתה מיניה, לא החמירו כל כך לחוש לאחלופי בשלו שיאסר גם בהנאה, כיון שכל עיקר יינם אינו אסור אלא מדרבנן.

דאמר רב הלבה כרבי אליעזר שמתיר יין בחותם אחד – ולקמן פרק בתרא (סט, ב) נמי אמרינן: האידנא קיימא לן כרבי אליעזר דלא חייש לזיופא. ויש להקשות דרב אדדב, דהא אמר רב לקמן (לט, א): חבית בחותם אחד אסור, סימן: חלב, בשר, יין, תבלת. ועוד קשה, דרב אשי אמר לעיל (כט, ב) גבי חומץ ויין מבושל אין צריך חותם בתוך חותם, משמע הא יין גמור צריך חותם בתוך חותם. וכן רב דשקיל וטרי לקמן בסמוך היכי דמי חותם בתוך חותם, משמע דסבירא ליה דלא סגי בחותם אחד, ובכולה סוגיא דשמעתא מיירי בחותם בתוך חותם! ויש לומר דהתוא דרב דלקמן מיירי בישראל חשוד, וגרע מגוי מפני שהוא בטוח שיאמינהו ולא מירתת כל כך. וכן היא דרב אשי דלעיל (כט, ב) נפקא מינה לענין ישראל חשוד. וכן רבא מפרש חותם בתוך חותם אליבא דרבנן, ואפילו אליבא דהלכתא איכא נפקותא, כגון ישראל חשוד. והיה דרבה בר רב הונא חתך לה לבישרא אתלתא קרנתא – בשמשלחה ביד גוי, ולהכי סגי בחותם אחד. וקשה קצת פירוש רבינו תם, דנבואה היא להעמיד כל אלו ההלכות בישראל חשוד, ואנן בגוים קיימינן. ורב אשי לעיל הזכיר חומץ ביד גוי אין צריך חותם בתוך חותם, ומשמע: הא יין ביד גוי צריך. ועוד, דבירושלמי משמע דהתיא בגוי איירי, וגם רש"י והלכות גדולות פירשוהו בגוי! לכך נראה לפרש דהכא והתם בגוי איירי, ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר וראוה חותמו להחירו, דאז צריך חותם בתוך חותם, דלא מרתת שסבור האחר לא יכיר החותם. אבל היכא שמניחו ביד הגוי ועתיד לראות חותמו להחיר – די בחותם אחד. תדע שכן הוא, שהרי אליעזר הזכיר בדבריו המפקיד יינו אצל גוי, ובסתמא אדם דעתו לחזור שם להחיר חותמו וסתמו, אבל רב אשי דלעיל הזכיר בדבריו חומץ שלנו ביד גוי, משמע ששולחו ביד גוי. ורבא נמי אשכחן לקמן דקאמר: נוד בדיסקיא ופיו למטה, ואיהו גופיה אמר בפרק בתרא (עבודה זרה עד, ב): כי הוה משדר פגלפי לתרפיניא סחיף להו אפומייהו וחתים להו אבירצייהו, ומולתיה דרב לקמן (לט, א) מיירי בשולח ביד גוי בפירוש ורש"י והלכות גדולות.

השולח

לא פליגי אליבא דחד תנא, אלא מר סבר כרבי אליעזר ומר סבר כרבנן. אי נמי, לא פליגי – וכולהו כרבי אליעזר קיימי דפסק רב כוותיה, אלא מר מפרש מילתיה דרבי אליעזר ומר מפרש מילתייהו דרבנן. ואם תאמר: ורבי אליעזר, היכי קאי כרבי אליעזר? הא רבי אלעזר גופיה קאמר בפרק קמא דנדה (ז, א) דאין הלכה כרבי אליעזר בכולהו סידרי אלא בארבע? ויש לומר: דשאני הכא, דקאי רבי מאיר כוותיה לקמן פרק "רבי ישמעאל" (סא, א) בברייתא, דאמר: הלוקח בית וכו', וכהאי גוונא משני תלמודא התם בפרק קמא דנדה (שם עמוד ב). **ותרוייהו** ברבנן – ואם תאמר: איזמור דרבי יוחנן סבר כרבי אליעזר, ומפתח וחותם דקתני בברייתא רוצה לומר תרוייהו, דהשתא הוי חותם בתוך חותם! ויש לומר: הלכתא דקתני בברייתא – לא משום דבעינן תרוייהו, מדלא קאמר שתי מפתחות או שתי חותמות, אלא מפתח או חותם קאמר, וגם יש גורסים "מפתח או חותם".

סתומות מותרות – ואף על פי שאין לך סתומות שלא יהו פתוחות מתחלה, מכל מקום כיון שדעתו להתקיים למכור לישראל – מנכר קא נטר להו שפיר, ואינו חפץ שיחשדוהו ישראל בכלל.

השולח

השולה חבית של יין ביד כותי וציר ומוריים ביד גוי – מדקתני רבינו תם, דמשמע מדפליגינהו בתרי בבות שמע מינה דוקא קתני יין ביד כותי, אבל ביד גוי לא סגי בחותם אחד, ואתיא כרבנן. ואם בן ציר ומוריים סגי בחותם אחד אף לרבנן. ותימה: אם כן תקשי לאיבא דאמרי לעיל דאמר רבי אלעזר: הבל משתמר בחותם בתוך חותם, דמשמע: כל מילי בעינן חותם בתוך חותם! ויש לומר: ד"הבל" לא קאי אלא אשאר מילי דחביו"ת, אבל חמפ"ג – חילתית, מוריים, פת וגבינה, אמרינן לקמן דסגי בחותם אחד. ורש"י פירש: יין ביד כותי – וכל שכן ביד גוי צריך הברת חותם, ובהברת חותם מיהא שרי כרבי אליעזר. משמע דאף לרבי אליעזר צריך הברת חותם בשולח בדרך מעיר לעיר. ואף לדברי רבינו תם שמעמיד הברייתא ברבנן, מדרבנן נמשע לרבי אליעזר: לאו אמרו רבנן בציר ומוריים דסגי בחותם אחד דבעי הברת חותם – לרבי אליעזר נמי ביין דסגי בחותם אחד צריך הברת חותם. ואם בן יש ליזהר בשולח יין לחביריו ואינו הולך עם להכיר חותמו שצריך חותם בתוך חותם, או אם שולח כתב להודיע איך חותמו ויודיע לגוי שכך שלח לו – מועיל בחותם אחד, דגוי בין דיד מירחת ולא מזייף. ורבינו תם פירש: דלרבי אליעזר דלא חייש לזיופא לא בעינן הברת חותם, ואפילו אינו הולך להכיר חותמו וגם אינו שולח באיזה ענין הוא חותם מותר. ומייתי ראיה מדקאמר תלמודא לקמן פרק בתרא (סט, ב): והשתא דקימנא לן כרבי אליעזר דלא חייש לזיופא אמאי לא מותבינן חמרא ביד גוים כו'. ובדעיבד יש לסמוך על פסק רבינו תם. וענין דתניא התחבית פירש רבינו ברוך הזה לשונו: נכון הדבר לסתום פי חבית בנערות או בדבר אחר ולתת עור על הסתימה קבוע במסמרות, ולכתוב אותיות חצייץ על העור וחציין על דופני קרשי החבית, שאם יגביה הגוי העור לא יוכל לכוין לישבו בבתחלה. ולתת חשוק אחד שקורין צירקל"א סביב השולים במקום שמוזכרים דופני החבית, ולקבוע שם במסמרות מפני הנעורת התחתונה שם סביב, שלא יוציאם הגוי להוציא היין דרך שם ולתחבו אחרי כן אל מקומו הראשון. וכל הברזות לתחוך ולקבוע עליהם עור במסמרות, או לקבוע נסרים לכסות כל השולים והברזות עד כאן לשונו. וישלח לחביריו כתב בדפרישית. כתב רבי יצחק בר יהודה לרבי שמעון בתשובה כי בימיהם היו החביות של חרס, וכאשר היתה פי החבית סתומה או היה די כרבי אליעזר, אבל חביות שלנו, אף לאחר חיתום פי החביות והברזות יכול הגוי לנערץ סכין בין הנסרים ולהוציא יין. ולפי תשובתו יש לאסור אפילו חתמו בענין שפירשתי. ויש מחמירים ומכסים כל דופני החבית בחשוקים וגם השולים בנסרים, ואז אין לחוש בכלל. ויש מקילין לשלוח בחותם אחד אף בלא הברת חותם ולא הודעת כתב, ומיישבים הברייתא ד"אם היה מכיר חותמו" – לא שילך להכירו, אלא אם הלך ומצא והכיר חותמו – מותר גמור כי ודאי לא זייפו, אבל אם לא הכיר כשהלך שם החותם כמו שעשאו – יש לחוש שמא זייפו הגוי. אבל אם לא הלך אחרי אשר חתמו, והישראל מצאו חתום – מותר, והמחמיר תבא עליו ברכה. וכתב הרב רבינו משה מקוצי בספרו כי אחרי שיש מקילין ויש מחמירין, אין לנו ראיה ברורה לאסור. ודין חביות ריקניות נפרש בסוף עבודה זרה (ער, ב דבור המתחיל "ובגמרא" כשנגיע שם אם יראה השם. **מפני** מה אסרו שכר כו' – איסור שכר לא מצינו לא במשנה ולא בברייתא, ושמא בימי האמוראים אסרוהו. **רב** נחמן אמר משום גילוי – ואם תאמר: למאן דאמר משום גילוי, מאי טעמא לא תני ליה במתניתין עם גבינות דטעמייהו נמי משום גילוי? ויש לומר: דרב נחמן ליה ליה לקמן (לה, ב) בגבינות טעמא דגילוי, אלא טעמא מפני שמעמידין בשרף ערלה. ואם תאמר: למאן דאמר משום גילוי בגבינות, אי סבר הכא טעמא דגילוי? ויש לומר: ביין דהכא ליכא למיחש היכא דלא מצלו מיא והבי נמי דמשום ביה בשותא, לא פסיקא ליה. **כאתרא** דמצלו מיא – ואם תאמר: למאן דאמר לעיל (ל, א) אמנקריתא קפדי, מאי איכא למימרי? ויש לומר: דבשכר לא קפדי כל כך, מפני שסופו להוציא כל גריעות שבו בשיהיה עשוי ותוסס כל צרכו, ואם שוקע ישאר עם השמרים שאינם לשתיה. **ותרוייהו** משום תתנות רב אחא עביד הרחקה יתירתא – ומכל מקום שניהן לא היו שותין בבית הגוי. ואם בן צריך ליזהר שלא לשתות שכר בבית הגוי, דהא רב פפא ורב אחא שהיו בתראי לא היו שותין. ומיהו, המתאכסן בבית הגוי יכול להיות שמותר לשלוח ביצר לקנות שכר מן הגוים, דהוי כמו בביתו של ישראל. ואף אם הגוי אבטניא שלו נותן לו משלו (ו)שוהה משום אכיבה, דלא אסרו משום חתנות אלא לקבוע שתיה בחנות או ברגילות לשתות בבית הגוים, אבל אקראי בעלמא שרי. ובבבל היו שכר, בין שכר של תמרים בין של תבואה. ואין לאסור של תבואה משום בשולי גוים כמו סלקא ודייסא דאף על גב דלא חזי לכוס כשהוא חי, דסביר לן כאידך לישנא דרב דאמר: כל שאינו עולה על שלחן מלכים אין בו משום בשולי גוים, ואשכחוהו רבי יוחנן סבר לקמן פרק "רבי ישמעאל" (נט, א) כוותיה, ובפרק "החולץ" (יבמות מז, א). ועוד יש טעם אחר להתיר השכר דאין בו משום בשולי גוים, דכי היכי דדהתבואה בטלה לגבי המים לענין ברכת "שהכל נהיה בדברו", הכי נמי היא בטלה לענין איסור בישול. **דאכלי** שקצים ורמשים חביל גופייהו – תימה: דאמר פרק "רבי עקיבא" (שבת פו, ב) גבי שכבת זרע של ישראל במעי גויה: ישראל דדייגי במצות חביל גופייהו טפי מגוים! ויש לומר: דלענין להנעל מארס אין מועיל חבל דדייגי במצות כמו חבל דאכילת שקצים ורמשים שיש להם בתוך הגוף ומבטל ארס של נחש.

האי

חלין. מלקי = מזוק. זוקאני = נפוחים.
דורדיא

חבית של יין ביד כותי – וכל שכן ביד גוי, צריך הברת חותם. ואף על פי דכותי אינו מנסך, מיהו לא קפיד אמנגע גוי. ושל **ציר ומוריים ביד גוי** – צריך הברת חותם. ציר, אמר רבי יוחנן במועד קטן (יא, א), ונעשה חזק כחומץ ומטבל בו. מוריים – מערבין בו קרבי דגים, כדאמרינן לקמן בפרקין (עבודה זרה לד, ב) דנפיש שומניה. **מכיר חותמו וסתמו** – שלא זייף סתימתו. **בעיר** – קפיד כותי, דסבר: השתא נגע גוי ביניי ולא זבני מיניי. **לא בדרך אתו** – ולייחוש שמא נגע בהן בבואם בדרך? **בין הניתות שנו** – דך דקתני סתומות מותרות. **דכולי עלמא אפצי** – מצוין בדרכים. **משום חתנות** – שלא ירגיל לעשות משתאות אצל גוי ויתן עיניו בבתו. **דנזייתא** – בעוד שהשכר בגיגית שהיא נעשית. **אבן נמי מגלינן** – דקיימא לן דשיכרא לא שתי חזיא מיניה. **כאתרא דמצלו מיא** – במקום שמרגילין להשדות המים בכלי עד שיהו צלולים, ומים יש בהן משום גילוי. **יש מותר** – כל דבר גילוי שהשהו אותו עד שנתיישן – מותר, דאין מניחו ארס של נחש ליישן אם היה בתוכו. **החמיץ מותר** – יין מגתו חדש שנתגלגל עד שלא החמיץ, והחמיץ – מותר, בידוע שלא שהה בו נחש, דאילו שהה בו נחש לא היה מניחו להחמיץ. **למרנואן** – ישראל חשודין היו, ולא היו מקפידין על יינם של גוים. **משום שימצא** – חשד יין נסך. **שימצא דשימצא** – גזרה שיכרא אטו חמרא. **משום גילויא** – ומיהו לכולי עלמא שרי, שאינן חולין, והאי דיהרא לא מלקי להו. **משום דאול מיורא דבשותא** – טעם מרירות של בשות, וקלי ליה לדיהרא, ואין בו כח להלקות אדם בריא. ודילקי מלקי ליה – אדם שהוא חולה קודם לכן ושוההו, מזיקו ומבזיר

[יז.]

יְסִבֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, כָּל מַתְנִיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, קְרֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר. וְהָכְתִיב (ויקרא כב, יד): "וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו"! אֶלָּא מִסְבַּר סָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: חֹמֶשׁ קָרְבָּן. וַאֲפִלּוּ תֵּימַר: חֹמֶשׁ קָרְבָּן, קֶרֶן קָרְבָּן?! אֲמַר רַבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם: מַתְנִיתָא אָמְרָה: שֶׁהַקֶּרֶן קְנָס. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: 'אֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּרוּמָה, אֶלָּא חֻלִּין מְתֻקָּנִין, וְהֵן נַעֲשִׂין תְּרוּמָה'. אִלּוּ מִמַּה שֶׁאָכַל הָיָה מְשַׁלֵּם - נִיחָא. וְעוֹד, מֵהָדָא דְּתָנֵי: 'אָכַל תְּרוּמָה טְמֵאָה - מְשַׁלֵּם חֻלִּין טְהוֹרִין, וְאִם שִׁלֵּם חֻלִּין טְמֵאִין - יָצָא'. וְלֹא דְמֵי עֵצִים הוּא חַיָּב לוֹ? הָדָא אָמְרָה: שֶׁהַקֶּרֶן קְנָס. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר: קֶרֶן קְנָס, וְדִכְוָתַהּ: חֹמֶשׁ קְנָס. אֶלָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כִּדַּעְתֵּהּ, כְּמָה דּוּ אָמַר תַּמָּן: הַכֹּל הָיָה בִּכְלַל (שמות כ, יג): "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר"; יָצָא (דברים יט, יט): "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו"; לֹא שֻׁיְּשַׁלֵּם מָמוֹן? וְכָא: הַכֹּל הָיָה בִּכְלַל (ויקרא כב, י): "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ"; יָצָא (שם יד): "וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה"; שֻׁיְּשַׁלֵּם מָמוֹן.

וְהָתָנֵי: 'מוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, בְּגוֹנֵב תְּרוּמַת חֲבֵרוֹ וַאֲכָלָהּ, שֶׁהוּא לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם'; שֶׁכֵּן הָאוֹכֵל תְּרוּמָה לוֹקֶה. וְהָתָנֵי: 'מוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, בְּגוֹנֵב חֵלֶב חֲבֵרוֹ וַאֲכָלוֹ, שֶׁלּוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם'. שֶׁכֵּן הָאוֹכֵל חֵלֶב לוֹקֶה. וְהָתָנֵי: 'הַחוֹסֵם אֶת הַפָּרָה - מְשַׁלֵּם שֵׁשֶׁת קַבִּין לִפָּרָה, וְאַרְבַּעַת קַבִּין לַחֲמוֹר'. שֶׁכֵּן הַחוֹסֵם פָּרָתוֹ לוֹקֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: שֶׁכֵּן מְחֻיְּבֵי מִיתוֹת, גָּנַב תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַאֲכָלָהּ, שֶׁהוּא לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם, מִכָּל מָקוֹם הִפְסִידוּ

[יז:]

מָמוֹן. אָמַר רַבִּי מָנָא קָמֵי רַבִּי יוֹסֵה: מֵעַתָּה הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ קְטַנָּה - יִלְקֶה וִישַׁלֵּם, שֶׁכֵּן הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ בּוֹגֶרֶת - לוֹקֶה! חֲזַר וְמַר: גַּבֵּי אֲחוֹתוֹ חָל עָלָיו תַּשְׁלוּמִין וּמִיתָה כְּאַחַת, בְּרַם הָכָא: מְכַיְּון שֶׁחָסַם - נִתְחַיֵּב מַכּוֹת, וּמִכָּאן וְאֵילָךְ - בְּתַשְׁלוּמִין. הֲתֵיב רַבִּי זְעֵירָא קָמֵי רַבִּי מָנָא: הֲרֵי הַמַּצִּית גְּדִישׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּשַׁבָּת: עַל שְׁבוּלֶת הָרִאשׁוֹן - חַיָּב מִיתָה, מִכָּן וְאֵילָךְ - בְּתַשְׁלוּמִין. וְלֵית אָמַר כֵּן. אֶלָּא עַל כָּל שְׁבוּלֶת וְשְׁבוּלֶת - יֵשׁ בָּהּ הַתְרַאת מִיתָה. וְכָא: עַל כָּל חֲסִימָה וַחֲסִימָה - יֵשׁ בָּהּ הַתְרַאת מַכּוֹת! רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן אָמַר: תְּרֵין אָמוֹרִין: חַד אָמַר: בְּחוֹסֵם בִּתְרוּמָה וּבְקָדָשִׁים, וְחוֹרָנָה אָמַר: בְּחוֹסֵם עַל־יְדֵי שָׁלִיחַ. שָׁלִיחַ לוֹקֶה, וְהוּא פָּטוּר. "דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא" (ויקרא יז, ד) - 'וְלֹא לְשׁוֹלְחָיו'.

שׁוֹגֵג בִּתְרוּמָה, וּמֵזִיד בְּחֻמֵּץ, שׁוֹגֵג בִּתְרוּמָה, וּמֵזִיד בְּנָזִיר, שׁוֹגֵג בִּתְרוּמָה, וּמֵזִיד בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים; אֵין תִּפְתְּרֵנָהּ בִּשְׁנֵי דְבָרִים - נִיחָא, וְאֵין תִּפְתֵּר בְּדָבָר אֶחָד - מַחֲלֹקֶת רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, תַּמָּן תָּנֵינַן: 'אֵין בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם־הַכִּפּוּרִים, אֶלָּא שֶׁזֶּה זְדוֹנוֹ בִּידֵי אָדָם, וְזֶה זְדוֹנוֹ בְּהִכָּרֵת'. הָא בְּתַשְׁלוּמִין שְׁנֵיהֶן שָׁוִין.

מַתְנִיתָא דְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה, דְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר:

[יח.]

'יוֹם־הַכִּפּוּרִים כְּשַׁבָּת לְתַשְׁלוּמִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: מְחַיְּבֵי כְּרֵתוֹת כְּמְחַיְּבֵי מִיתוֹת בֵּית־דִּין'. מַה בֵּינֵיהוֹן? רַב אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אֲבִינָה: נַעֲרָה נִדָּה בֵּינֵיהוֹן. רַבִּי מָנָא אוֹמֵר: אַף אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בֵּינֵיהוֹן. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה: מַה שַׁבָּת, אֵין לָהּ הֶתֵּר אַחַר אִסּוּרָהּ - אַף יוֹם־הַכִּפּוּרִים אֵין לוֹ

הֲתֵר אַחַר אִסּוּרוֹ. וְאֵלּוּ, הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהֶן הֲתֵר אַחַר אִסּוּרָן - מְשַׁלֵּם. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא: מַה שַּׁבָּת יֵשׁ בָּהּ כָּרֵת - אַף יוֹם־הַכִּפּוּרִים יֵשׁ בּוֹ כָּרֵת. וְאֵלּוּ, הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן כָּרֵת - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם.

רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּעָא: מַכּוֹת וְכָרֵת, מָה אָמְרִין בַּהּ אִלֵּין תַּנָּיֵי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: צְרִיכָה לְרַבָּנִין. רַבִּי יוֹנָה בְּעָא: לְמָה לָא שָׁמַע לַהּ מִן הָדָא דְתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי? דְּתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: 'רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּרֵת בְּשַׁבָּת, וְנֶאֱמַר כָּרֵת בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים; מַה כָּרֵת שֶׁנֶּאֱמַר בְּשַׁבָּת, אֵין מַכּוֹת אֶצֶל כָּרֵת - אַף כָּרֵת שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים, אֵין מַכּוֹת אֶצֶל כָּרֵת'! אָמַר רַבִּי מָנָא קָמֵי רַבִּי יוֹסֵה: מַה צְרִיכָה לֵהּ? כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. בְּרַם, כְּרַבִּי יוֹחָנָן, מַה מַכּוֹת אֶצֶל מִיתָה יֵשׁ לוֹ - כָּל שֶׁכֵּן מַכּוֹת אֶצֶל כָּרֵת! דְּאִתְפַּלְגוּן: הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הִתְרוּ בּוֹ מִשֵּׁם (וַיִּקְרָא כב, כח): "אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ" - לוֹקֶה. מִשֵּׁם עֲבוֹדָה זָרָה - הָיָה נִסְקָל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֲפִלּוּ הִתְרוּ מִשֵּׁם "אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ" - אֵינוֹ לוֹקֶה, מֵאַחַר שֶׁאִלּוּ הִתְרוּ בּוֹ מִשֵּׁם עֲבוֹדָה־זָרָה הָיָה נִסְקָל. אָמַר לֵהּ: אֲפִלּוּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן צְרִיכָה לוֹ, תַּמָּן שְׁנֵי דְבָרִים, וְכָא דָּבָר אֶחָד.

עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, מָה אִכְּפַת בֵּין אִלֵּין תַּנָּאֵי לְאִלֵּין רַבָּנִין? לָאוִין לָא כְּרֵתוֹת. רַבִּי יוּדָן אָמַר: הַבָּא עַל הַמְּמֻזֶּרֶת בִּינְיֵהוֹן. רַבִּי חֲנַנְיָה אָמַר: הַמַּצִּית גְּדִישׁ חֲבֵרוֹ בְּיוֹם־טוֹב בִּינְיֵהוֹן. עַל דַּעְתֵּהּ דְּאִלֵּין תַּנָּאֵי: הוֹאִיל וְאֵין בָּהֶן כָּרֵת - מְשַׁלֵּם. עַל דַּעְתְּהוֹן דְּאִלּוּ דְּרַבָּנִין: הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן מַכּוֹת, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. מֵעַתָּה: 'אִלּוּ נְעָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְנָס', דְּלָא כְּרַבָּנִין?! אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה:

[יח:]

תִּפְתַּר, דִּבְרֵי הַכֹּל: בְּמַמְזֵר שֶׁבָּא עַל הַמַּמְזֶרֶת. וְאֵשֶׁת אָחִיו לָאו יְבִמְתּוֹ הִיא?! אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה: תִּפְתַּר, שֶׁהָיוּ לְאָחִיו בָּנִים, וְאֵרַס אִשָּׁה וּמֵת, וּבָא אָחִיו וַאֲנָסָהּ.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: וְאֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶן קְנָס: הַבָּא עַל הַגִּיּוֹרֶת, וְעַל הַשִּׁבְוִיָּה, וְעַל הַשִּׁפְחָה, שֶׁנִּפְדּוּ, אוֹ שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, יְתֵרוֹת עַל שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁבְוִיָּה שֶׁנִּפְדֵּית הֲרֵי הִיא בְּקִדֻּשָּׁתָהּ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא גְּדוֹלָה.

גְּמָרָא: 'וְאֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶן קְנָס' וְכוּ' - אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא רִבָּה אוֹתָהּ רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא לִקְנָס. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: 'אַף לִכְתֻבַּת מָאתַיִם'. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אַף לְהַאֲכִילָהּ תְּרוּמָה. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ - רַבִּי יוּדָה וְרַבִּי דּוֹסָא שְׁנֵיהֶן אוֹמְרִים דָּבָר אֶחָד. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: 'הַשִּׁבְוִיָּה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה; דִּבְרֵי רַבִּי דּוֹסָא'. אַתָּא רַבִּי חֲנִינָה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הֲלָכָה כְּרַבִּי דּוֹסָא.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: הַבָּא עַל בִּתּוֹ, וְעַל בַּת בִּתּוֹ, וְעַל בַּת בְּנוֹ, וְעַל בַּת אִשְׁתּוֹ, וְעַל בַּת בִּתָּהּ, וְעַל בַּת בְּנָהּ - אֵין לָהֶן קְנָס, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁמִּיתָתוֹ בִּידֵי בֵּית־דִּין, שֶׁכָּל הַמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, כב): "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ".

גְּמָרָא: 'הַבָּא עַל בִּתּוֹ וְכוּ' - אִלּוּ אַחֵר בָּא עָלֶיהָ, קְנָסָהּ לְאָבִיהָ הוּא?! תִּפְתַּר, שֶׁבָּא עָלֶיהָ עַד שֶׁלֹּא מֵת אָבִיהָ, וּמֵת אָבִיהָ. כְּרַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי; בְּרַם, כְּרַבִּי עֲקִיבָה יֵשׁ לָהּ קְנָס, וּקְנָסָהּ שֶׁל עַצְמָהּ.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן" – אֵינִי יוֹדֵעַ אִם יִהְיֶה אָסוֹן, (שָׁם כג): "וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ"? וּמָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם יִהְיֶה אָסוֹן"? לְרַבּוֹת אֶת הַמְּזִיד בִּלֹּא הַתְרָיָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: וְלָאו מַתְנִיתָא הִיא: 'שֶׁפֶל הַמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן'. דְּלָא אָתְיָא, אֶלָּא בְּשׁוֹגֵג. אָמַר:

[יט.]

חִזְקִיָּה עוֹד תָּנֵי מַתְנִיתָא (וַיִּקְרָא כד, כא): "מַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת"; מַה "מַכֵּה בְהֵמָה" לֹא חִלַּקְתָּ בּוֹ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד לְחַיֵּב מָמוֹן - אַף "מַכֵּה אָדָם", לֹא תַחֲלֹק בּוֹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד לִפְטֹר מָמוֹן.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: נַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה - רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אֵין לָהּ קְנָס. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: יֵשׁ לָהּ קְנָס, וּקְנָסָהּ שֶׁל עַצְמָהּ.

גְּמָרָא: 'נַעֲרָה שֶׁנִּתְאָרְסָה' וְכוּ' -מַה טַּעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי? "אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה" (דְּבָרִים כב, כח); וְרַבִּי עֲקִיבָה "אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה": עַד שֶׁלֹּא נִתְאָרְסָה - נוֹתֵן לְאָבִיהָ, נִתְאָרְסָה - נוֹתֵן לְעַצְמָהּ.

עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָה: נַעֲרָה - נוֹתֵן לְאָבִיהָ, בּוֹגֶרֶת נוֹתֵן לְעַצְמָהּ? בְּתוּלָה - נוֹתֵן לְאָבִיהָ, מֻכַּת עֵץ - נוֹתֵן לְעַצְמָהּ? שָׁנְיָא הִיא, דִּכְתִיב (שָׁם): "נַעֲרָה" - נַעֲרָה וְלֹא בוֹגֶרֶת, "בְּתוּלָה" - בְּתוּלָה וְלֹא מֻכַּת עֵץ. לֵית כְּתִיב: "אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה"? "אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה" - מְלַמֵּד הֵימֶנָּה לִגְזֵרָה שָׁוָה: מַה תַּמָּן חֲמִשִּׁין - אַף הָכָא חֲמִשִּׁין. וְלֵית לֵהּ לְרַבִּי יוֹסֵה חֲמִשִּׁין? אֵית לֵהּ "כֶּסֶף", "כֶּסֶף" - מַה כֶּסֶף שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן חֲמִשִּׁין, אַף כָּאן חֲמִשִּׁין.

בָּא עָלֶיהָ עַד שֶׁלֹּא נִתְאָרְסָה, וְנִתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה? לֵית מִלְתָא דְּרַבִּי אַחַי אָמְרָה, שֶׁהוּא נוֹתֵן? וְהָתְנֵי (שָׁם): "תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ" - 'לְרַבּוֹת אֶת הַיְתוֹמָה לִקְנָס; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי'. אָמַר רַבִּי אַחַי: תִּפְתֵּר, שֶׁבָּא עָלֶיהָ עַד שֶׁלֹּא מֵת אָבִיהָ, וּמֵת אָבִיהָ, כְּבָר נִרְאָה לִתֵּן לְאָבִיהָ. הוּא בָּא עָלֶיהָ עַד שֶׁלֹּא מֵת אָבִיהָ, וּמֵת אָבִיהָ, וְהוּא בָּא עָלֶיהָ עַד שֶׁלֹּא נִתְאָרְסָה, וְנִתְאָרְסָה. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר: רַב חִסְדָּא בְּעָא: בָּא עָלֶיהָ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת וְנִשֵּׂאת? מִמַּה דְּתֵימַר תַּמָּן: תַּחַת בַּעְלָהּ הִיא - הוּא נוֹתֵן לְאָבִיהָ, וְכָא תַּחַת בַּעְלָהּ הִיא - הוּא נוֹתֵן לְאָבִיהָ.

[יט:]

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: הַמְפַתֶּה - נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְהָאוֹנֵס - אַרְבָּעָה. הַמְפַתֶּה נוֹתֵן בּשֶׁת וּפְגָם וּקְנָס, מוֹסִיף עָלָיו הָאוֹנֵס שֶׁהוּא נוֹתֵן אֶת הַצַּעַר. מַה בֵּין אוֹנֵס לִמְפַתֶּה? הָאוֹנֵס נוֹתֵן אֶת הַצַּעַר, וְהַמְפַתֶּה אֵינוֹ נוֹתֵן אֶת הַצַּעַר. הָאוֹנֵס - נוֹתֵן מִיָּד, וְהַמְפַתֶּה - לְכְשֶׁיּוֹצִיא. הָאוֹנֵס שׁוֹתֶה בַּעֲצִיצוֹ, וְהַמְפַתֶּה אִם רָצָה לְהוֹצִיא - יוֹצִיא.

גְּמָרָא: 'הַמְפַתֶּה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה' וְכוּ' - וּדְלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן פָּטַר אֶת הָאוֹנֵס מִן הַצַּעַר. לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְחוֹתֵךְ יַבֶּלֶת חֲבֵרוֹ, וְעָתִיד לְחָתְכָהּ. לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְקוֹצֵץ נְטִיעוֹת חֲבֵרוֹ, וְעָתִיד לְחָתְכָן. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ דּוֹמֶה נִבְעֶלֶת בְּאוֹנֶס לְנִבְעֶלֶת בְּרָצוֹן, לֹא דּוֹמֶה נִבְעֶלֶת בָּאַשְׁפָּה לְנִבְעֶלֶת בַּחֲפָּה. מַה מְקַיֵּם רַבִּי שִׁמְעוֹן "תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ"? אָמְרִי בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: תִּפְתֵּר, בְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ עַל הַקּוֹצִים.

'וְהַמְפַתֶּה לְכְשֶׁיּוֹצִיא' - אָמַר רַב חִסְדָּא: כְּשֶׁלֹּא רָצָה לְקַיֵּם, אֲבָל אִם רָצָה לְקַיֵּם - אֵינוֹ

נוֹתֵן כְּלוּם. תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (שמות כב, טז): "כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת" – ׳מַגִּיד שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָן עָלָיו "מֹהַר", וְאֵין "מֹהַר" אֶלָּא כְּתֻבָּה, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית לא, יב): "הַרְבּוּ עָלַי מְאֹד מֹהַר וּמַתָּן"׳.

רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁאַל: בְּנוֹת אֲנוּסָה, מַהוּ שֶׁיְּהֵא לָהֶן בִּתְנַאי כְּתֻבָּתָהּ?

[כ.]

פְּשִׁיטָא לִי בָּאֲנוּסָה, דְּלֵית לַהּ בְּנִין דִּכְרִין; בִּמְפֻתָּה, דְּאִית לַהּ בְּנָן נְקֵבָן. אֵין תֵּימַר תִּרֵיהוֹן צְרִיכָה לָהּ, נִשְׁאוֹל בְּנוֹת אֲנוּסָה וּבְנוֹת מְפֻתָּה, מַהוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן בִּתְנַאי כְּתֻבָּה? הָן דִּצְרִיכָה לִי כְּרַבָּנִין. הָן דִּפְשִׁיטָא לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתָנֵי: רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: ׳הָאוֹנֵס – נוֹתֵן כְּתֻבַּת מָנֶה׳.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: כֵּיצַד הוּא שׁוֹתֶה בַּעֲצִיצוֹ? אֲפִלּוּ הִיא חִגֶּרֶת, אֲפִלּוּ הִיא סוֹמָא, אֲפִלּוּ הִיא מֻכַּת שְׁחִין. נִמְצָא בָהּ דְּבַר זְמָה, אוֹ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לָבוֹא בְיִשְׂרָאֵל – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַיְּמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב, כט): "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" – אִשָּׁה שֶׁהִיא רְאוּיָה לוֹ.

גְּמָרָא: ׳כְּאֵי זֶה צַד שׁוֹתֶה בַּעֲצִיצוֹ׳? וְכוּ׳ – רַבִּי יִרְמְיָה רַבִּי חִיָּה, בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לֹא יֹאמַר (דברים כב, יט): "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" – בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ כְּבָר הִיא תַּחַת יָדוֹ. וּמָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה"? תִּלְמַד הֵימֶנָּה לִגְזֵרָה שָׁוָה, מִתְדָּרֵשׁ: "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" – "וְלוֹ תִהְיֶה", מַה "לוֹ תִהְיֶה" שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן, אִשָּׁה שֶׁרְאוּיָה לוֹ – אַף "לוֹ תִהְיֶה" שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן, אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ. אִי מָה לְהַלָּן אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ וּמְשֻׁלֶּמֶת קְנָס – אַף "לוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן, אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ וּמְשֻׁלֶּמֶת קְנָס? רַבִּי זְעִירָא, עוּלָּא בַּר יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא יֹאמַר: "וְלוֹ תִהְיֶה", בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ כְּבָר הִיא תַּחַת יָדוֹ. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה"? תִּלְמַד הֵימֶנָּה לִגְזֵרָה שָׁוָה. מִתְדָּרֵשׁ: "וְלוֹ תִהְיֶה" "וְלוֹ תִהְיֶה", מַה "לוֹ תִהְיֶה" שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן –

[כ:]

גֵּרַשׁ, אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיַּחֲזִיר – אַף "לוֹ תִהְיֶה" הָאָמוּר כָּאן – גֵּרַשׁ, אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיַּחֲזִיר. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: ׳אֶחָד הָאוֹנֵס וְאֶחָד הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע שֶׁגֵּרְשׁוּ – כּוֹפִין אוֹתָן לְהַחֲזִיר. אִם הָיוּ כֹּהֲנִים – סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים.

תָּנֵי (דברים כב, כב): "בְּעֻלַת בַּעַל" – ׳לְהָבִיא אֶת הַמְקֻבֶּלֶת בַּעְלָהּ בְּבֵית אָבִיהָ וְהִיא אֲרוּסָה, וְהַבָּא אַחֲרָיו – בְּחֶנֶק. וְלֹא סוֹף דָּבָר מִכְּדַרְכָּהּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ׳. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לָכֵן צְרִיכָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, אֵין תֵּימָא מִכְּדַרְכָּהּ, לָמָּה לִי בַּעְלָהּ? אֲפִלּוּ אַחֵר, כְּיֵי דְּתָנִינַן תַּמָּן: ׳בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם, הָרִאשׁוֹן בִּסְקִילָה וְהַשֵּׁנִי בְּחֶנֶק׳. ׳נַעֲרָה מְאֹרָסָה, בָּאוּ עָלֶיהָ עֲשָׂרָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְאֶחָד כְּדַרְכָּהּ – כֻּלָּן בִּסְקִילָה. כֻּלְּהוֹן כְּדַרְכָּהּ – הָרִאשׁוֹן בִּסְקִילָה וְהַשְּׁאָר בְּחֶנֶק. הֶעֱרוּ בָהּ עֲשָׂרָה בְנֵי־אָדָם וְאֶחָד גָּמַר אֶת הַבִּיאָה – כֻּלְּהוֹן בִּסְקִילָה. כֻּלְּהוֹן גָּמְרוּ אֶת הַבִּיאָה – הָרִאשׁוֹן בִּסְקִילָה וְהַשְּׁאָר בְּחֶנֶק. וּבִפְנוּיָה: בָּאוּ עָלֶיהָ עֲשָׂרָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְאֶחָד כְּדַרְכָּהּ – כֻּלָּם בְּקִנָּס. כֻּלְּהוֹן בִּכְדַרְכָּהּ – הָרִאשׁוֹן בְּקִנָּס וְהַשְּׁאָר פְּטוּר. בְּרִירָה לָהּ אֶחָד מֵהֶן – נִפְטְרוּ כֻּלָּן. אָמְרָה: ׳אִי אֶפְשִׁי׳ –

[כא.]

בּוֹרֶרֶת וְחוֹזֶרֶת וּבוֹרֶרֶת. הָיָה נָשׂוּי אֶת אֲחוֹתָהּ – כְּבָר נִפְטָר, מֵתָה – כְּבָר נִפְטָר. מֵת – אֵין כּוֹפִין אֶת הַיָּבָם.

הֲלָכָה ז׃ מַתְנִיתִין׃ יִתּוֹמָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה - רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר׃ הָאוֹנֶס חַיָּב וְהַמְפַתֶּה פָּטוּר.

גְּמָרָא׃ ׳יִתּוֹמָה שֶׁנִּתְאָרְסָה וְנִתְגָּרְשָׁה׳ וְכוּ׳ - אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן׃ אָתְיָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר

[כא׃]

בְּשִׁיטַת רַבִּי עֲקִיבָה רַבּוֹ. כְּמָה דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר׃ ׳יֵשׁ לָהּ קְנָס וּקְנָסָהּ לְעַצְמָהּ׳. כֵּן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר׃ ׳יֵשׁ לָהּ קְנָס וּקְנָסָהּ שֶׁל עַצְמָהּ׳. מֵעַתָּה, אֲפִלּוּ בִּמְפַתָּה! רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר׃ תִּפְתֵּר, שֶׁמָּחֲלָה לוֹ. וְיֵשׁ אָדָם מוֹחֵל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ? פְּתַר לַהּ׃ בִּיתוֹמָה. וְתָנֵי דְּבֵית רַבִּי כֵּן׃ ׳הַיְתוֹמָה - רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר׃ הָאוֹנֶס חַיָּב וְהַמְפַתֶּה פָּטוּר׳. וְיֵשׁ אָדָם מוֹחֵל עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא׃ דְּמַר רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָה׃ קְנָס אֵין בּוֹ מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה. דְּתָנֵינַן תַּמָּן׃ ׳עָמְדָה בְּדִין עַד שֶׁלֹּא מֵת אָבִיהָ - הֲרֵי הֵן שֶׁל אָב, מֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין׳. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן, קְנָס כַּן הוּא מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה - הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה. רָבָא בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא׃ בְּבוֹשֶׁת וּפְגָם הָדָא מַתְנִיתָא. דְּרַבִּי מָנָא אָמַר׃ מַהוּ הָאוֹנֶס חַיָּב? בַּכֹּל. וְהַמְפַתֶּה פָּטוּר מִן הַכֹּל. רַבִּי אָבִין, אָמַר שְׁמֵי׃ הָאוֹנֶס חַיָּב וְהַמְפַתֶּה פָּטוּר, הָאוֹנֶס חַיָּב בַּכֹּל וְהַמְפַתֶּה פָּטוּר מִן הַבּוֹשֶׁת וּמִן הַפְּגָם, וְחַיָּב בִּקְנָס; וְהִיא רַבִּי עֲקִיבָה. וּמַאן דְּאָמַר׃ הָאוֹנֶס חַיָּב בְּבוֹשֶׁת וּפְגָם, וּפָטוּר מִקְּנָס, וְהַמְפַתֶּה פָּטוּר מִן הַכֹּל, הָהִיא, דְּרַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי הִיא.

[כב.]

הֲלָכָה ח׃ מַתְנִיתִין׃ וְאֵי זֶהוּ הַבּוֹשֶׁת? הַכֹּל לְפִי הַמְבַיֵּשׁ וְהַמִּתְבַּיֵּשׁ. פְּגָם? רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא שְׁפָחָה נִמְכֶּרֶת בַּשּׁוּק, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הִיא יָפָה. קְנָס שָׁוֶה בְּכָל אָדָם. וְכָל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְצָבָה מִן הַתּוֹרָה - שָׁוֶה בְּכָל אָדָם.

גְּמָרָא׃ ׳וְאֵי זֶהוּ הַבּוֹשֶׁת? הַכֹּל לְפִי הַמְבַיֵּשׁ וְהַמִּתְבַּיֵּשׁ וְכוּ׳ - לֹא דּוֹמֶה הַמְבַיֵּשׁ אֶת הַגָּדוֹל לַמְבַיֵּשׁ אֶת הַקָּטָן, לֹא דּוֹמֶה מִתְבַּיֵּשׁ מִן הַגָּדוֹל לְמִתְבַּיֵּשׁ מִן הַקָּטָן, בּוֹשֶׁת הַגָּדוֹל מְרֻבָּה, וְנִזְקוֹ מְמֻעָט, בּוֹשֶׁת הַקָּטָן מְמֻעָט, וְנִזְקוֹ מְרֻבֶּה.

הֲלָכָה ט׃ מַתְנִיתִין׃ כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר - אֵין קְנָס, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס - אֵין מֶכֶר, קְטַנָּה יֵשׁ לָהּ מֶכֶר, וְאֵין לָהּ קְנָס. נַעֲרָה יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאֵין לָהּ מֶכֶר. הַבּוֹגֶרֶת לֹא קְנָס וְלֹא מֶכֶר.

גְּמָרָא׃ **כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר וְכוּ׳** - רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן׃ דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא, בְּרַם כְּרַבָּנִין׃ יֵשׁ מֶכֶר וּקְנָס כְּאַחַת. כְּרַבִּי מֵאִיר׃ מִבַּת יוֹמָהּ וְעַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קְנָס. מִשֶּׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עַד שֶׁתִּבְגַּר - יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאֵין לָהּ מֶכֶר, בּוֹגֶרֶת - לֹא מֶכֶר וְלֹא קְנָס.

כְּרַבָּנִין׃ מִבַּת יוֹמָהּ וְעַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד - יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קְנָס; מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וּקְנָס כְּאַחַת; מִשֶּׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְעַד שֶׁתִּבְגַּר - יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאֵין לָהּ מֶכֶר; בּוֹגֶרֶת - לֹא מֶכֶר וְלֹא קְנָס.

תַּמָּן תָּנֵינַן׃ ׳הַבָּא עַל נַעֲרָה מְאֹרָסָה - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה בְּתוּלָה, מְאֹרָסָה, בְּבֵית אָבִיהָ. בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם - הָרִאשׁוֹן בִּסְקִילָה, וְהַשֵּׁנִי בְּחֶנֶק׳. רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם לְעָזָר׃ דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא. בְּרַם כְּרַבָּנִין׃ אֲפִלּוּ קְטַנָּה.

מַה טַּעְמָא דְּרַבָּנִין? ״נַעֲרָ״ חָסֵר כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה. מַה מְקַיֵּם רַבִּי מֵאִיר׃ ״נַעֲרָ״? רַבִּי

אַבָּהוּ אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: "נַעֲרָה" אַחַת שְׁלֵמָה כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה,

[כב:]

לְמִדָּה עַל כָּל הַפָּרָשָׁה שֶׁהִיא גְדוֹלָה. מְתִיב רַבִּי מֵאִיר לְרַבָּנִין: הֲרֵי הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע, הֲרֵי כְּתִיב בּוֹ "נַעֲרָ" וְהִיא גְדוֹלָה, דְּאֵין הַקְּטַנָּה נִסְקֶלֶת. מָה עָבְדִין לָהּ רַבָּנִין? אָמַר רַבִּי אָבִין: תִּפְתֵּר, שֶׁבָּא עָלֶיהָ דֶּרֶךְ זִכְרוּת. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר בָּא בְּעָא קֳמֵי רַב: הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה מַהוּ? אָמַר לֵהּ: בִּסְקִילָה. הַבָּא עַל הַבּוֹגֶרֶת מַהוּ? אָמַר לֵהּ: אֲנִי אֶקְרָא "נַעֲרָה" וְלֹא בוֹגֶרֶת. וּקְרָא "נַעֲרָה" וְלֹא קְטַנָּה! אָמַר לֵהּ: וְלֵית אַתְּ מוֹדֶה לִי שֶׁהִיא בִּקְנָס, "תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ" - לְרַבּוֹת אֶת הַקְּטַנָּה לִקְנָס? וּקְרָא: "תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ" לְרַבּוֹת אֶת הַבּוֹגֶרֶת לִקְנָס! אָמַר רַב: אַף-עַל-גַּב דִּנְצָחֵי רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבָּא בְּדִינָהּ - הֲלָכָה: הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה - בִּסְקִילָה, וְהִיא פְּטוּרָה.

רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: וּלְמָה? שָׁמַע לַהּ מִן הָדָא (דְּבָרִים כב, כה): "וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ" - וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁ"אֵין לְנַעֲרָ חֵטְא מָוֶת"?! מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם כו): "וְלַנַּעֲרָ לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעֲרָ חֵטְא מָוֶת"? לְהָבִיא הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה מֵאֹרָסָה - בִּסְקִילָה, וְהִיא פְּטוּרָה.

הֲלָכָה י: מַתְנִיתִין: הָאוֹמֵר: 'פִּתִּיתִי אֶת בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי' - מְשַׁלֵּם בּשֶׁת וּפְגָם עַל-פִּי עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קְנָס. הָאוֹמֵר: 'גְּנַבְתִּי' - מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן עַל-פִּי עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם לֹא תַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְלֹא תַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. 'הֵמִית שׁוֹרִי אֶת פְּלוֹנִי', אוֹ: 'שׁוֹרוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי' - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם עַל-פִּי עַצְמוֹ. 'הֵמִית שׁוֹרִי עַבְדּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי' - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל-פִּי עַצְמוֹ. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁלֵּם יוֹתֵר עַל מַה שֶׁהִזִּיק - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל-פִּי עַצְמוֹ.

גְּמָרָא: 'הָאוֹמֵר: 'פִּתִּיתִי אֶת בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי'' וְכוּ' - רַבִּי יִצְחָק שְׁאַל: מַהוּ, שֶׁיְּשַׁלֵּם דְּמֵי הָעֶבֶד מִפִּי עַצְמוֹ? מַה צְרִיכָה לֵהּ? כָּל שִׁלְשִׁים קְנָס, אוֹ יוֹתֵר מִדָּמָיו קְנָס?

[כג.]

אֵין תֵּימַר: כָּל שִׁלְשִׁים קְנָס - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. אֵין תֵּימַר: יוֹתֵר מִדָּמָיו קְנָס - מְשַׁלֵּם. תַּמָּן תָּנֵינַן: 'הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי'! וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא הֵמִית'! 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי'! וְאָמַר: 'אָמֵן'! - פְּטוּר'. אָמַר רַבִּי חַגַּי קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה: תִּפְתֵּר, שֶׁהֵמִית עֶבֶד מֻכֶּה שְׁחִין. אָמַר לוֹ: אֶמֶר דְּבָתְרַהּ: 'הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת בְּנִי'! וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא הֵמִית'! 'מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי'! וְאָמַר: 'אָמֵן'! - חַיָּב'. וּפַתְרַהּ בְּמֻכֶּה שְׁחִין, וְיֵהָא פָּטוּר. אָמַר רַבִּי חַגַּי קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה: תִּפְתֵּר, כְּמַאן דְּאָמַר (שְׁמוֹת כא, ל): "וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ" - שֶׁל מַזִּיק. אָמַר לֵהּ: וְאֵין כְּמַאן דְּמַר: "וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ" - שֶׁל מַזִּיק, כֻּלּוֹ קְנָס!

מַהוּ שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ: 'צֵא יְדֵי שָׁמַיִם'? נִשְׁמְעִנָּהּ מִן הָדָא: 'מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהִפִּיל שֵׁן טָבִי עַבְדּוֹ. אֲתָא גַּבֵּי דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לֵהּ: 'טָבִי עַבְדִּי, מָצָאתִי עִלָּה לְשַׁחְרְרוֹ'; אָמַר לֵהּ: וּמָה בְּיָדְךָ? וְאֵין קְנָסוֹת אֶלָּא בְּבֵית-דִּין וּבְעֵדִים'! וְיֹאמְרוּ לוֹ: 'צֵא יְדֵי שָׁמַיִם'! הָדָא אָמְרָה: שֶׁאֵין אוֹמְרִים לוֹ: 'צֵא יְדֵי שָׁמַיִם'!

רַבִּי גַּמְלִיאֵל בֵּירַבִּי אֲבִינָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי מָנָא: רַבָּן גַּמְלִיאֵל כְּמַאן דַּמַר מֵתָר לְשַׁחְרְרוֹ? אָמַר לֵהּ: כָּל גַּרְמַהּ אָמְרָה שֶׁאָסוּר לְשַׁחְרְרוֹ, דִּי לָא-כֵן הָיָה לוֹ לְשַׁחְרֵר מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה.

הַדְּרָן עָלָךְ פֶּרֶק אֵלּוּ נְעָרוֹת

פֶּרֶק רְבִיעִי

הֲלָכָה א: **מַתְנִיתִין:** נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה - בּוֹשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ וּקְנָסָהּ לְאָבִיהָ, וְהַצַּעַר בִּתְפוּסָה. עָמְדָה בְּבֵית־דִּין, עַד שֶׁלֹּא מֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אָב. מֵת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל אַחִין. לֹא הִסְפִּיקָה לַעֲמֹד בְּבֵית־דִּין, עַד שֶׁמֵּת הָאָב - הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ. **גְּמָרָא:** ׳נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה׳ - מַאן תָּנָא נַעֲרָה? רַבִּי מֵאִיר. בְּרַם כְּרַבָּנִין: אֲפִלּוּ קְטַנָּה.

׳וְהַצַּעַר בִּתְפוּסָה׳ - בָּאֲנוּסָה. וּדְלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר אֶת הָאוֹנֵס מִן הַצַּעַר.

עַד כַּדּוּן דְּבָרִים הַבָּאִים מֵחֲמַת הַבִּיאָה. חָבַל בָּהּ,

[כג:]

סִימָה אֶת עֵינָהּ, קָטַע אֶת יָדָהּ, שִׁבֵּר אֶת רַגְלָהּ, לְמִי הוּא מְשַׁלֵּם, לָהּ אוֹ לְאָבִיהָ? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נוֹתֵן לְאָבִיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: נוֹתֵן לְעַצְמָהּ. מִסְפַּר סָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שֶׁמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלּוֹ עַד שֶׁתִּבְגַּר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מִבּוֹגְרָהּ וְאֵילָךְ. רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבִּי הִילָא: עַד שְׁעַת בּוֹגְרָהּ פְּלִיגִין, אֲבָל מִבּוֹגְרָהּ וְאֵילָךְ - כָּל עַמָּא מוֹדַיי שֶׁהֵן שֶׁל עַצְמָהּ.

מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין, וּמַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן: ׳הַחוֹבֵל בְּבִתּוֹ וּבְנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ: שֶׁל בְּנוֹ - יִתֵּן מִיָּד, וְשֶׁל בִּתּוֹ - יַעֲשֶׂה בָּהֶן סְגֻלָּה׳. אָמַר רַבִּי יוּדָן אֲבוּי דְּרַבִּי מַתַּנְיָה: אִית מַתְנִיתָא רֵישָׁא וְסֵיפָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: ׳הַחוֹבֵל בְּבִתּוֹ קְטַנָּה - נִזְקָהּ שָׁלָהּ, וּפָטוּר מִן הַבּשֶׁת וּמִן הַפְּגָם. אֲחֵרִים שֶׁחָבְלוּ בָהּ - נִזְקָהּ שָׁלָהּ, וְהַשְּׁאָר יַעֲשֶׂה בָּהֶן סְגֻלָּה, וּבוֹשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ שֶׁל אָבִיהָ׳.

מָה חֲמִית מֵימַר כֵּן? תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי (דְּבָרִים כב, כט): ״וְנָתַן לַנַּעֲרָה״, ״וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה״; הָא כֵיצַד? עָמְדָה בְּדִין, עַד שֶׁלֹּא מֵת אָבִיהָ - אַשְׁכַּחְתְּ אָמַר: ״וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה״, מֵת אָבִיהָ - אַשְׁכַּחְתְּ אָמַר: וְנָתַן לְעַצְמָהּ. עָמְדָה בְּדִין, עַד שֶׁלֹּא בָגְרָה - אַשְׁכַּחְתְּ אָמַר: ״וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה״, מִשֶּׁבָּגְרָה - אַשְׁכַּחְתְּ אָמַר: וְנָתַן לְעַצְמָהּ.

מִנַּיִן אִלֵּין מִלַּיָּא? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן (וַיִּקְרָא כה, מו): ״וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם... לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה״; ״אוֹתָם לִבְנֵיכֶם״ אֵין בְּנוֹתֵיכֶם לִבְנֵיכֶם? בִּקְנָס

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק שְׁלִשָּׁה עָשָׂר

יג,א תַּנָּא, בְּנֵי רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל - אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא חַיִּין לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (מַלְאָכִי ג, יט): "כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בּוֹעֵר כַּתַּנּוּר" וְגוֹ'; דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בָּאִין הֵן לְעוֹלָם הַבָּא, וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים קטז, ו): "שֹׁמֵר פְּתָאִים ה'" וְגוֹ'. וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (דָּנִיֵּאל ד, יא): "גִּדּוּ אִילָנָא וְקַצּוּ עַנְפּוֹהִי בְּרֻם עִקַּר שָׁרְשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׁבָקוּ". אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: מַה אֲנִי מְקַיֵּם (מַלְאָכִי ג, יט): "אֲשֶׁר לֹא יַעֲזוֹב לָהֶם שֹׁרֶשׁ וְעָנָף". אָמַר לוֹ: שֶׁאֵין הַמָּקוֹם מְנִיחַ הַמְצוֹת וּשְׁיָרֵי מִצְוֹת לָהֶם וְלַאֲבוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם. דָּבָר אַחֵר, "שֹׁרֶשׁ" - זוֹ נְשָׁמָה. "וְעָנָף" - זֶה הַגּוּף. וּבְנֵי רִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לֹא חַיִּין וְלֹא נִדּוֹנִין. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל רִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ט, יח): "יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים"; "יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה" - אֵלּוּ רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. "כָּל גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים" - אֵלּוּ רִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִלּוּ אָמַר הַכָּתוּב "יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל גּוֹיִם" וְשָׁתַק, הָיָה אוֹמֵר כִּדְבָרֶיךָ - אֵלּוּ רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְרִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, עַכְשָׁו שֶׁאָמַר הַכָּתוּב "שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים", הָא יֵשׁ צַדִּיקִים בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁלֹשָׁה כִּתּוֹת הֵן, אַחַת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְאַחַת לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם, אַחַת לְחַיֵּי עוֹלָם - אֵלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים. אַחַת לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם - אֵלּוּ רְשָׁעִים גְּמוּרִים. שְׁקוּלִים שֶׁבָּהֶן יוֹרְדִים לַגֵּיהִנֹּם וּמִצְפְּצְפִים וְעוֹלִים וּמִתְרַפְּאִים, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה יג, ט): "וְהֵבֵאתִי אֶת הַשְּׁלִשִׁית בָּאֵשׁ" וְגוֹ'. וַעֲלֵיהֶם אָמְרָה חַנָּה (שְׁמוּאֵל-א ב, ו): "ה' מֵמִית וּמְחַיֶּה". וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: "וְרַב חֶסֶד" (שְׁמוֹת לד, ו) - מַטֶּה כְלַפֵּי חֶסֶד, וַעֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים קטז, א): "אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע". וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כָּל הַפָּרָשָׁה כֻּלָּהּ. פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן וּפוֹשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּגוּפָן יוֹרְדִין לַגֵּיהִנֹּם וְנִדּוֹנִין בָּהּ

הַשָּׁלֵם

שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, נִפְשָׁן כָּלָה וְגוּפָן נִשְׂרָף, וְגֵיהִנֹּם פּוֹלֶטְתָן, וְנַעֲשִׂין אֵפֶר. וְהָרוּחַ זוֹרָה אוֹתָן וּמְפַזַּרְתָּן, וְנַעֲשִׂית אֵפֶר תַּחַת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (מַלְאָכִי ג, כא): "וְעָסוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר" [וְגוֹ']. אֲבָל הַמְסוּרוֹת, וְהָאֶפִּיקוֹרְסִין, וְהַכּוֹפְרִין בַּתּוֹרָה, וּפוֹרְשִׁים מִדַּרְכֵי צִבּוּר, וְשֶׁאֵין מוֹדִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, וְכָל מִי שֶׁחָטָא וְהֶחְטִיא אֶת הָרַבִּים, כְּגוֹן יָרָבְעָם וְאַחְאָב, וְשֶׁנָּתְנוּ חִתָּתָם בְּאֶרֶץ חַיִּים, וְשֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בַּזְּבוּל - גֵּיהִנֹּם נִנְעֶלֶת בִּפְנֵיהֶם, וְנִדּוֹנִין בָּהּ לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סו, כד): "וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים" וְגוֹ' - שְׁאוֹל כֻּלָּה וְהֵם אֵינָם כָּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מט, טו): "וְצוּרָם לְבַלּוֹת שְׁאוֹל". וּמִי גָּרַם לָהֶם? שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בַּזְּבוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "מִזְבּוּל לוֹ". וְאֵין זְבוּל אֶלָּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-א ח, יג): "בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבֻל לָךְ". דּוֹר הַמַּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין חַיִּין לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ז, כג): "וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם" וְגוֹ' הַשָּׁמַיִם" - בָּעוֹלָם הַזֶּה. "וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ" - לְעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר ה' לֹא יָדוֹן רוּחִי בָּאָדָם" (בְּרֵאשִׁית ו, ג) - לֹא יָדוֹן וְלֹא רוּחִי בָּהֶן לְעוֹלָם. דָּבָר אַחֵר: "וַיֹּאמֶר ה' לֹא יָדוֹן"; אָמַר הַמָּקוֹם: אֵינִי מַחְזִיר רוּחִי לְנַדְנָהּ. רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: "לֹא יָדוֹן" - אָמַר הַמָּקוֹם, אֵינִי דָּנָן, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מְשַׁלֵּם שָׂכָר לַצַּדִּיקִים, אֲבָל רוּחָן שֶׁל רְשָׁעִים קָשָׁה לָהֶם יוֹתֵר מִן הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה לג, יא): "רוּחֲכֶם אֵשׁ תֹּאכַלְכֶם". דּוֹר הַמִּגְדָּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵינָן חַיִּין לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יא, ח): "וַיָּפֶץ ה' אוֹתָם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ" - בָּעוֹלָם הַזֶּה. "וַיַּחְדְּלוּ לִבְנוֹת" - לָעוֹלָם הַבָּא. אַנְשֵׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵינָן חַיִּין לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יג, יג): "וְאַנְשֵׁי סְדוֹם רָעִים וְחַטָּאִים" וְגוֹ' - בָּעוֹלָם הַזֶּה. "לַה' מְאֹד" - לָעוֹלָם הַבָּא. דָּבָר אַחֵר: "רָעִים" - אִישׁ עַל חֲבֵרוֹ. "וְחַטָּאִים" - בִּגְלוּי עֲרָיוֹת. "לַה'" - בָּעֲבוֹדָה זָרָה. "מְאֹד" - בִּשְׁפִיכוּת

תּוֹסֶפְתָּא

דְּמִים. מְרַגְּלִים אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין בָּאִים לָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יד, כג): "וְכָל מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ". קֹרַח וַעֲדָתוֹ אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין חַיִּין לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טז, לג): "וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ" וְגוֹ' - בָּעוֹלָם הַזֶּה. "וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל" - לְעוֹלָם הַבָּא; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: בְּאֵין הֵן, וַעֲלֵיהֶן הוּא אוֹמֵר (תהלים קיט, קנו): "תָּעִיתִי כְשֶׂה אוֹבֵד" וְגוֹ'. נֶאֱמַר כָּאן אֲבֵדָה, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אֲבֵדָה, מַה אֲבֵדָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן - אֲבֵדָה מִתְבַּקֶּשֶׁת, אַף אֲבֵדָה הָאֲמוּרָה כָּאן - אֲבֵדָה מִתְבַּקֶּשֶׁת. דּוֹר הַמִּדְבָּר אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יד, לה): "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ" - בָּעוֹלָם הַזֶּה. "וְשָׁם יָמוּתוּ" לָעוֹלָם הַבָּא. וְאוֹמֵר (תהלים צה, יא): "אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי" וְגוֹ'; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בָּאִין הֵן, וַעֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר (תהלים נ, ה): "אִסְפוּ לִי חֲסִידָי" וְגוֹ'. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּאַפִּי"? בְּאַפִּי נִשְׁבַּעְתִּי, וְחוֹזֵר אֲנִי בִּי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: לֹא נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים אֵלּוּ אֶלָּא כְּלַפֵּי דּוֹרוֹת. "אִסְפוּ לִי חֲסִידָי", עַל שׁוּם שֶׁעָשׂוּ לִי גְּמִילוּת חֶסֶד. "כּוֹרְתֵי בְרִיתִי" - עַל שׁוּם שֶׁנִּכְרְתוּ עַל יָדִי. "עֲלֵי זָבַח" - עַל שׁוּם שֶׁעִילּוּ אוֹתִי, וְנִזְבְּחוּ עַל יָדִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס אוֹמֵר: בְּאֵין הֵן, וַעֲלֵיהֶן הוּא אוֹמֵר (ישעיה נא): "וּפְדוּיֵי ה' יְשׁוּבוּן" וְגוֹ'. עֶשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵינָן חַיִּין לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כט): "וַיַּתְּשֵׁם ה' מֵעַל אַדְמָתָם בְּאַף וּבְחֵמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל" - בָּעוֹלָם הַזֶּה. "וַיַּשְׁלִיכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת" - לָעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר אִיכּוּס: "כַּיּוֹם הַזֶּה" - אִם מַעֲשֵׂיהֶם כַּיּוֹם הַזֶּה, אֵינָן בָּאִין, אִם לָאו בָּאִין הֵן. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: אֵלּוּ וְאֵלּוּ יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז, יג): "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאוֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר" וְגוֹ'. "אַשּׁוּר" - אֵלּוּ עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים. "וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם" - אֵלּוּ דּוֹר הַמִּדְבָּר. אֵלּוּ וְאֵלּוּ "וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָיִם".

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

יד,א עִיר הַנִּדַּחַת לֹא הָיְתָה וְלֹא עֲתִידָה לִהְיוֹת, וְלֹא נִכְתְּבָה אֶלָּא לוֹמַר דְּרֹשׁ וְטוֹל שָׂכָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין שְׁלוֹשׁ עֲיָרוֹת הַנִּדָּחוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל עוֹשִׂין אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף שְׁתַּיִם לֹא יַעֲשׂוּ, אֶלָּא אַחַת בִּיהוּדָה, וְאַחַת בַּגָּלִיל, וּבְסָמוּךְ לַסְּפָר אֲפִלּוּ אַחַת לֹא יַעֲשׂוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְפוּצוּ נָכְרִים וְיַחְרִיבוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהוּא קוֹל - וּבִיזְתָן וְהָעִיר מָתֶרֶת. כְּשֶׁהֵן בְּסָיִף - וּבִיזְתָן וְהָעִיר מָתֶרֶת. אִם שָׁהוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם - הֵן בְּסָיִף וּבִיזְתָן וְהָעִיר אֲסוּרָה. לֹא שָׁהוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם - הֵן בְּסָיִף וּבִיזְתָן וְהָעִיר מָתֶרֶת. לְעוֹלָם מַדִּיחַ בְּסִקִילָה וּבִיזְתָן וְהָעִיר אֲסוּרָה. הִדִּיחוּהָ נָשִׁים וְלֹא אֲנָשִׁים, קְטַנִּים וְלֹא גְּדוֹלִים, יְכוֹל תְּהֵא עִיר הַנִּדַּחַת? תַּלְמוּד לוֹמַר (דברים יג, יד): "אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם" - אַחַר יוֹשְׁבֵי עִירָם מְהַלֵּךְ הַדָּבָר, וְאֵין הַדָּבָר מְהַלֵּךְ אַחַר כָּל אֵלּוּ, יָכוֹל אֲפִלּוּ נִתְכַּנְּסוּ לְתוֹכָהּ גֵּרִים וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִין תְּהֵא נַעֲשֵׂית עִיר הַנִּדַּחַת? תַּלְמוּד לוֹמַר (שם): "אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם" - אַחַר יוֹשְׁבֵי עִירָם הַדָּבָר מְהַלֵּךְ, וְאֵין הַדָּבָר מְהַלֵּךְ אַחַר כָּל אֵלּוּ. קְטַנֵּי בְּנֵי אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת שֶׁהִדִּיחוּ עִמָּהּ - אֵין נֶהֱרָגִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נֶהֱרָגִין. אָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָה: מַה אֲנִי מְקַיֵּם (שם יג, יח): "וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ", אִם לְרַחֵם עַל הַגְּדוֹלִים, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר (שם יג, טז): "הַכֵּה תַכֶּה", אִם לְרַחֵם עַל בְּהֶמְתָּן, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר (שם): "וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב", מַה אֲנִי מְקַיֵּם "וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים"? אֵלּוּ קְטַנִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף גְּדוֹלִים אֵין נֶהֱרָגִין, אֶלָּא עַל פִּי עֵדִים וְהַתְרָאָה, מַה אֲנִי מְקַיֵּם "וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים" וְגוֹ', שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בֵּית דִּין, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת, וּלְמָחָר יְהוּ אֲחֵיהֶן וּקְרוֹבֵיהֶם קוֹשְׁרִים שְׁנָאָה בְלִבָּם עָלֵינוּ, אֶלָּא כָּךְ אָמַר הַמָּקוֹם, הֲרֵי אֲנִי מְמַלֵּא אוֹתָן

תּוֹסֶפְתָּא

רַחֲמִים וּמְטִיל אֲנִי אַהֲבָתִי בְלִבָּם, כְּלוֹמַר, שֶׁאֵין בְּלִבֵּנוּ עֲלֵיכֶם, דִּין אֱמֶת דַּנְתֶּם! וְלֹא מִתְאַבְּלִין אֶלָּא אוֹנְנִים, שֶׁאֵין אֲנִינוּת אֶלָּא בַּלֵּב. נְכָסִים שֶׁל צַדִּיקִים - שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין, וְשֶׁבְּחוּצָה לָהּ פְּלַטִים. וְשֶׁל רְשָׁעִים - בֵּין מִתּוֹכָהּ וּבֵין מִחוּצָה לָהּ אוֹבְדִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מוֹכִיחַ בַּדָּבָר, לוֹט שֶׁלֹּא הָיָה בְּסְדוֹם אֶלָּא מִפְּנֵי נְכָסָיו, אַף הוּא יָצָא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יט, כב): "מַהֵר הִמָּלֵט שָׁמָּה" - דַּיְךָ שֶׁתִּמָּלֵט אֶת נַפְשֶׁךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ נִכְסֵי צַדִּיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין? מִפְּנֵי שֶׁגָּרְמוּ לַצַּדִּיקִים לָדוּר בֵּין הָרְשָׁעִים. וַהֲרֵי דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר! וּמַה אִם נְכָסִים שֶׁאֵינָם, לֹא רוֹאִין, וְלֹא שׁוֹמְעִין, וְלֹא מְדַבְּרִים, עַל שֶׁגָּרְמוּ לַצַּדִּיקִים לָדוּר בֵּין הָרְשָׁעִים - אָמַר הַכָּתוּב: יִשְׁרְפוּ! הַמַּטֶּה אֶת חֲבֵרוֹ מִדֶּרֶךְ חַיִּים לְדֶרֶךְ מָוֶת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיֵּהֵא בִּשְׁרָפָה.

יד,ב קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ יְמוּתוּ וְקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת יִפָּדוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "בְּהֶמְתָּהּ" - פָּרָט לִבְכוֹרוֹת וּלְמַעֲשֵׂר. "שְׁלָלָהּ" - פָּרַט לְכֶסֶף הֶקְדֵּשׁוֹת וּלְכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, מֵחָבֵר לַקַּרְקַע - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מֵתֶר, שֶׁנֶּאֱמַר "תִּקָּבֵץ" - פָּרַט לִמְחֻבָּרִים. בְּעִיר אַחֶרֶת בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ -אָסוּר. הַהוֹרֵג אֶת הָאָדָם, וְהַשּׁוֹרֵף אֶת הַכְּסוּת, וְהַמְעַקֵּר אֶת הַבְּהֵמָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִשְׁפּוֹךְ - יִשָּׁפֵךְ. אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִשְׂרֹף -יִשָּׂרֵף. לַעֲקֹר - יֵעָקֵר. אֵין מְמִיתִין אוֹתָן, וְלֹא דּוֹקְרִין, לֹא בְּחַצִּים וְלֹא בָּרְמָחִים, וְלֹא בִּראשׁוֹ שֶׁל חֶרֶב אֶלָּא בְּפִיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג, טז): "לְפִי חֶרֶב". "וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד" - לֹא תַעֲשֶׂה אֲפִלּוּ גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים. "וְהָיְתָה" - תַּלְמוּד לוֹמַר "עוֹלָם", שֶׁכְּבָר הָיְתָה בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמְרִים: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ו, כו): "אָרוּר הָאִישׁ [לִפְנֵי ה'] אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ, וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁיְּרִיחוֹ שְׁמָהּ? אֶלָּא שֶׁלֹּא יִבְנֶה אוֹתָהּ וְיִקְרָא אֶת שְׁמָהּ כְּעִיר אַחֶרֶת, שֶׁלֹּא יִבְנֶה עִיר אַחֶרֶת וְיִקְרָא אֶת שְׁמָהּ יְרִיחוֹ. "בִּבְכוֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה", וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א טז, לד): "בִּיָמָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת יְרִיחוֹ". וַהֲלֹא חִיאֵל מִשֶּׁל יְהוֹשָׁפָט וִירִיחוֹ מִשֶּׁל בְּנָיְמִין! וְלָמָּה נִתְלָה בְּאַחְאָב? מְלַמֵּד שֶׁתּוֹלִין חוֹבָה בַּחֲיָב. כֵּיוֹצֵא בוֹ (שׁוֹפְטִים יח, ל): "וִיהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה". וְכִי בֶּן מְנַשֶּׁה הָיָה? וַהֲלֹא בֶּן משֶׁה הָיָה! וְלָמָּה נִתְלָה דָּבָר בְּמְנַשֶּׁה? מְלַמֵּד שֶׁתּוֹלִין חוֹבָה בְּחַיָּב. (מְלָכִים-א טז, לד): "בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יְסָדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ"; בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ לֹא הָיָה לוֹ מִמַּה שֶׁיִּלְמַד, שְׁגוּב - רָשָׁע! הָיָה לוֹ מִמַּה שֶׁיִּלְמַד, הֵן בִּקְּשׁוּ לְרַבּוֹת אֶת מְמוֹנָם, מִנַּיִן שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה בָּהֶן מְאֵרָה וְהָיוּ מִתְמַעֲטִין וְהוֹלְכִין? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "כִּדְבַר ה' אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן". רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא אוֹתָהּ בָּנָה אֶלָּא אַחֶרֶת בָּנָה. וּמִשֶּׁנִּבְנְתָה - הַתּוֹרָה לִישֵׁב בָּהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-ב ב, ה): "וַיִּגְּשׁוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בִּירִיחוֹ אֶל אֱלִישָׁע", שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בֵּית דִּין, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת, וּמַחֲרִיבִין אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁשִּׂמְּחָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם בְּקִיּוּמָן שֶׁל צַדִּיקִים, כָּךְ שִׂמְּחָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם בְּאִבּוּדָם שֶׁל רְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יא, י): "בַּאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה"! עִיר הַנִּדַּחַת וְיוֹשְׁבֶיהָ, שְׁיָרֶיהָ וּפְרוֹתֶיהָ, בְּיִמּוֹס וּמַה שֶׁעָלֶיהָ, מֻרְקוּלִיס וּמַה שֶׁעָלֶיהָ, וְכָל דָּבָר שֶׁחָל עָלָיו אִסּוּר עֲבוֹדָה זָרָה - כֻּלָּן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה.

יד,ג זָקֵן מַמְרֶא שֶׁהוֹרָה וְעָשָׂה, הוֹרָה וְלֹא עָשָׂה - פָּטוּר. הוֹרָה עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה - חַיָּב.

יד,ד הַמְנַבֵּא לַעֲקוֹר דָּבָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה - חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם נִתְנַבֵּא לְקַיֵּם מִקְצָת וּלְבַטֵּל מִקְצָת - פָּטוּר. וּבַעֲבוֹדָה זָרָה, קַיְּמָהּ הַיּוֹם וּבִטְּלָהּ לְמָחָר - חַיָּב. הַמִּתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע, כְּצִדְקִיָּה בֶּן כְּנַעֲנָה, וְשֶׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ - כַּחֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר, שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ דְּבָרִים מִפִּי יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא, שֶׁהָיָה מִתְנַבֵּא בַּשּׁוּק הָעֶלְיוֹן, וְחוֹזֵר וּמִתְנַבֵּא בְּשׁוּק הַתַּחְתּוֹן. הַכּוֹבֵשׁ אֶת

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

נְבוּאָתוֹ - כְּיוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי, וְהַמְּוּתָר עַל דִּבְרֵי נָבִיא - כַּחֲבֵרוֹ שֶׁל מִיכָה. וְנָבִיא שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ - כְּעִדּוֹ. וְהַמְשַׁנֶּה אֶת נְבוּאָתוֹ, זָר וּטְבוּל יוֹם, וּמְחָסֵר בְּגָדִים וּמְחָסֵר כִּפּוּרִים, וְשֶׁלֹּא רָחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וּפְרוּעֵי רֹאשׁ וּשְׁתוּיֵי יַיִן שֶׁשִּׁמְּשׁוּ - כֻּלָּן בְּמִיתָה. וּבַמֶּה הִיא מִיתָתָן? בִּידֵי שָׁמַיִם! וְכָל הַזּוֹמְמִין וְהַבּוֹעֲלִים - מַקֶּדִימִין לְאוֹתָהּ הַמִּיתָה, אִם לִסְקִילָה - סְקִילָה, אִם לִשְׂרֵפָה - שְׂרֵפָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּאוֹתָהּ מִיתָה, כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בִּסְקִילָה הוּא וְהֵן בִּסְקִילָה, כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בִּשְׂרֵפָה הוּא וְהֵן בִּשְׂרֵפָה, כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּחֶנֶק הוּא בְּשִׂרֵפָה וְהֵן בְּחֶנֶק.

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א עֵד זוֹמֵם - אֵין נִמְכָּר בִּזְמָמוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אַף אֵין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָנָס, וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא קָנָס - אֵין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: "מְעִידִים אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁלָּוָה מִפְּלוֹנִי אֶלֶף זוּז, בְּיוֹם פְּלוֹנִי, בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי". וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ לָהֶן: הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִים שֶׁהֲרֵי הַמַּלְוֶה אוֹ הַלָּוֶה הָיָה עִמָּנוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי - אֵין אֶלּוּ זוֹמְמִין, אֲבָל עֲדוּתָן בְּטֵלָה. אֲבָל אָמְרוּ לָהֶם: "הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִין שֶׁהֲרֵי אַתֶּם הֱיִיתֶם עִמָּנוּ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי" - הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין וּמְשַׁלְּמִין עַל פִּיהֶם:

א,ב הָיוּ חוֹתְמִים עַל הַשְּׁטָר בְּאֶחָד בְּנִיסָן בִּשְׁמִיטָּה, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ לָהֶם: "הֵיאַךְ אַתֶּם חֲתוּמִין עַל הַשְּׁטָר זֶה"? שֶׁהֲרֵי אַתֶּם הֱיִיתֶם עִמָּנוּ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי - עֲדוּתָן כְּשֵׁרָה, וְהַשְּׁטָר כָּשֵׁר. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁמָּא אִיחֵר זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר וּכְתָבוֹ. שְׁטָר שִׁזְמַנּוֹ בְּשַׁבָּת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי, רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹסֵל. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה שֶׁבָּא לְפָנֶיךָ וְהִכְשַׁרְתָּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: אֲנִי לֹא הִכְשַׁרְתִּי, וְאִם הִכְשַׁרְתִּי - הִכְשַׁרְתִּי:

הַשָּׁלֵם

א,ג הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: "מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁסִּמֵּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ וְאַחַר כַּךְ הִפִּיל אֶת שִׁינּוֹ, שֶׁכֵּן הָרֵב אוֹמֵר" וְאַחַר כַּךְ נִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין לְעֶבֶד. "הִפִּיל אֶת שִׁינּוֹ וְאַחַר כַּךְ סִמֵּא אֶת עֵינּוֹ, שֶׁכֵּן הָעֲבָדִים אוֹמְרִים" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין לָרֵב. סִמֵּא שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת וְהִפִּיל שִׁינּוֹ כְּאַחַת, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ: לֹא כִי אֶלָּא שְׁתֵּיהֶן זוֹ אַחַר זוֹ, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין לְעֶבֶד. סִמֵּא שְׁתֵּיהֶן זוֹ אַחַר זוֹ, וְהִפִּיל שְׁתֵּיהֶן זוֹ אַחַר זוֹ, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ: "לֹא כִי, אֶלָּא שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי עֶבֶד הַסּוּמָא לָרֵב. סִמֵּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ וַהֲרֵי הוּא תַּחְתָּיו וּמְשַׁמְּשׁוֹ וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי עֶבֶד הַסּוּמָא לָרֵב:

א,ד הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: "מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁגֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא נָתַן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ שֶׁכֵּן הָאִשָּׁה אָמְרָה", וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי כְּתוּבָּתָהּ לְאִישׁ. "גֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנָתַן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ שֶׁכֵּן הָאִישׁ אוֹמֵר"; וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי כְּתֻבָּה לְאִשָּׁה. "גֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא נָתַן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וַהֲרֵי הִיא תַּחְתָּיו וּמְשַׁמְּשָׁתּוֹ" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - אֵין אוֹמְרִין יִשַּׁלְּמוּ לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, אֶלָּא טוֹבַת הֲנָאַת כְּתֻבָּה. וְכִי מָה הִיא טוֹבַת הֲנָאַת כְּתֻבָּה? אֵין אוֹמְרִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן בִּכְתֻבָּתָהּ שֶׁל זוֹ, שֶׁאִם תָּמוּת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ - בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ, לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ - יוֹרֶשֶׁת כְּתֻבָּתָהּ, וְאֵין יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ, לְפִיכָךְ הֵן מְשַׁלְּמִים:

א,ה הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: "מְעִידִים אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁגָּנַב חָלְבּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְלֹא אֲכָלוֹ, גָּנַב נִבְלָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְלֹא אֲכָלָהּ" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - לוֹקִין וּמְשַׁלְּמִין, שֶׁעַל מְנָת כֵּן הָעִידוּהוּ עַל מְנָת שֶׁיְּלֻקֶּה וִישַׁלֵּם. גָּנַב חָלְבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וַאֲכָלוֹ. גָּנַב נִבְלָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וַאֲכָלָהּ - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה וְחַיָּב בִּתְשָׁלוּמִין, שֶׁבְּעִסְקֵי מָמוֹן הוּא אוֹמֵר (שמות כ): "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר". וְשֶׁבְּעִסְקֵי מַכּוֹת

תּוֹסֶפְתָּא

הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יט, יט): "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת"; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים (שָׁם כה, ב): "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ". מֵת - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. לוֹקֶה - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר שֶׁאִם הֵעִידוּהוּ שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶן חֲלוּצָה נָתִין וּמַמְזֵר - שֶׁהֵם לוֹקִין אֶת הָאַרְבָּעִים:

א,ו מֵאֵימָתַי זוֹמְמִין חַיָּבִין לְשַׁלֵּם? מִשֶּׁתִּתְפָּרֵשׁ עֲדוּתָן בְּבֵית דִּין. נִמְצָא חַיָּב לוֹ מִן הַדִּין - לְפִיכָךְ הוּא מְשַׁלֵּם שְׁנַיִם. נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל - עֲדוּתָן בְּטֵלָה. וּמִנַּיִן אֲפִלּוּ מָאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר עֵדִים: מְעִידִים [אָנוּ] בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְהֵזִימוּם - הַנִּדּוֹן פָּטוּר. כַּת הָרִאשׁוֹנָה חַיֶּבֶת וּבָאוּ אֲחֵרִים וְהֵזִימוּם - הַנִּדּוֹן חַיָּב. כַּת הָרִאשׁוֹנָה פְּטוּרָה וְכַת הַשֵּׁנִיָּה חַיֶּבֶת, כַּת אַחַת נִכְנֶסֶת וְכַת אַחַת יוֹצְאָה, אֲפִלּוּ הֵם מֵאָה - כֻּלָּן פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִסְטָסִית הִיא זוֹ, וְאֵין נֶהֱרָגִת אֶלָּא כַּת הָרִאשׁוֹנָה בִּלְבַד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת - תִּתְקַיֵּם עֵדוּת בִּשְׁאָר. וְרַבִּי אוֹמֵר: אַף בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת כֵּן, וְהוּא לֹא שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל - תִּתְקַיֵּם עֵדוּת בִּשְׁאָר עֵדִים. וְרַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: עֵדִים זוֹמְמִין שֶׁבָּאוּ אֲחֵרִים וְהֵזִימוּם - זוֹמְמֵיהֶן פְּטוּרִים. עֵד זוֹמֵם פָּסוּל מִכָּל עֵדֵיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהוּזַם אֶלָּא לְעֵדוּת נְפָשׁוֹת, אֲבָל לֹא הוּזַם אֶלָּא לְעֵדוּת מָמוֹן - אֵין פָּסוּל אֶלָּא לְאוֹתוֹ הָעֵדוּת בִּלְבַד:

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א שָׁלֹשׁ עָרִים הִפְרִישׁ מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. וּכְשֶׁבָּאוּ לָאָרֶץ - הִפְרִישׁוּ עוֹד שָׁלֹשׁ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן, לֹא הָיוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוֹלְטוֹת, עַד שֶׁכִּבְשׁוּ וְחִלְּקוּ. מִשֶּׁכִּבְשׁוּ וְחִלְּקוּ - נִתְחַיְּבָה הָאָרֶץ בַּמַּעֲשֵׂר וּבַשְּׁבִיעִית, וְהָיוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוֹלְטוֹת:

הַשָּׁלֵם

ב,ב שָׁלֹשׁ עָרִים הִפְרִישׁ יְהוֹשֻׁעַ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן. וְהָיוּ מְכֻוָּנוֹת כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם. חֶבְרוֹן בִּיהוּדָה - כְּנֶגֶד בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר. שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם - כְּנֶגֶד רָמוֹת בַּגִּלְעָד. קֶדֶשׁ בְּגָלִיל - כְּנֶגֶד גּוֹלָן בַּבָּשָׁן. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִפְרִישׁ שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם, לֹא הָיְתָה קוֹלֶטֶת. הִפְרִישׁ קִרְיַת יְעָרִים תַּחְתֶּיהָ, עַד שֶׁכִּבְשׁוּ אֶת שְׁכֶם. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִפְרִישׁוּ קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל לֹא הָיְתָה קוֹלֶטֶת. הִפְרִישׁ גַּמְלָא תַּחְתֶּיהָ, עַד שֶׁכִּבְשׁוּ אֶת קֶדֶשׁ.

"וְשָׁלַשְׁתָּ" - שֶׁיִּהְיוּ מְשֻׁלָּשׁוֹת, שֶׁיְּהֵא מַחֲבְרוֹן לְדָרוֹם - כְּמַחֲבְרוֹן לִשְׁכֶם, וּמַחֲבְרוֹן לִשְׁכֶם - כְּמִשְׁכֶּם לְקֶדֶשׁ.

נָפְלָה אַחַת מֵהֶן - בּוֹנִין אוֹתָהּ בִּמְקוֹמָהּ. וּמִנַּיִן אַף בְּמָקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שֵׁשׁ עָרִים", בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט. וּמִנַּיִן אַף בְּשֵׁבֶט אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תִּהְיֶינָה" - שֶׁיִּהוּ מְכֻוָּנוֹת וְקוֹלְטוֹת כָּרִאשׁוֹנוֹת.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כּוֹתְבִין: "מִקְלָט מִקְלָט" עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רוֹאֶה וְגוֹלֶה לְעָרֵי מִקְלָט. מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמָּא יְהֵרֹג בַּדֶּרֶךְ. וְיִדְבְּרוּ אֵלָיו אַל תְּנַהוֹג בְּאִישׁ הַזֶּה מִנְהָג שׁוֹפְכֵי דָמִים, כִּי בִּשְׁגָגָה בָּא מַעֲשֶׂה לְיָדוֹ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הוּא מְדַבֵּר עַל יְדֵי עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יט, ד): "וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ". אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה שְׁלִיחוּת עוֹשֶׂה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְשׁוּחַ מִלְחָמָה - אֵין מַחְזִיר אֶת הָרוֹצֵחַ. אֲפִילּוּ הוּא נָזִיר - אֵין הוּא יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָם, אֶלָּא מְגַלֵּחַ כָּל שְׂעָרוֹ וּמִשְׁלַחַ תַּחַת הַדּוּד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (בְּמִדְבַּר לה, ו): "שִׁמָּה שִׁמָּה" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים? שָׁם תְּהֵא דִּירָתוֹ, שָׁם תְּהֵא מִיתָתוֹ, שָׁם תְּהֵא קְבוּרָתוֹ.

וּבוֹנִים לוֹ בַּיִת וְיוֹשֵׁב בְּתוֹכוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְיָשַׁב" - בָּהּ וְלֹא בְּתַחוּמָהּ. מְצָאוֹ גּוֹאֵל הַדָּם בְּתַחוּמָהּ שֶׁל עִיר - הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל הָאָדָם, וְחַיָּב עַל מַכָּתוֹ וְעַל קְלָלָתוֹ,

תּוֹסֶפְתָּא

וְחַיָּב עַל נִזְקוֹ, בֵּין אִישׁ וּבֵין אִשָּׁה. וְהַהוֹרְגוֹ בְּמֵזִיד - נֶהֱרָג. בְּשׁוֹגֵג - גּוֹלֶה לְעָרֵי מִקְלָט. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין נֶהֱרָגִים עַד שֶׁיַּעֲמוֹד לִפְנֵי הַדַּיָּנִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם לה, יב): "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ" וְגוֹ'.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: רָאוּהוּ בֵּית דִּין שֶׁהָרַג - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ גּוֹלֶה. רָאוּהוּ בֵּית דִּין גָּדוֹל שֶׁהָרַג - אֵין מְמִיתִים אוֹתוֹ מִיָּד, אֶלָּא מוֹשִׁיבִין דַּיָּנִים אֲחֵרִים וּמְעִידִים בִּפְנֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ" וְגוֹ'. אוֹמַר, בְּרוֹצֵחַ שֶׁיָּצָא חוּץ לְתְחוּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ - הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ". "אֵין לוֹ דָּם", כְּכָל אָדָם.

רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה לְעִיר מִקְלָט, וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְכַבְּדוֹ - יֹאמַר לָהֶם: "רוֹצֵחַ אָנִי". לֹא יֹאמַר אֶת הַדָּבָר וְיִשְׁנֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶה דְּבַר הָרוֹצֵחַ" - אֵין לְךָ אֶלָּא דְּבַר הָרִאשׁוֹן. הַהוֹרֵג בְּאוֹתָהּ הָעִיר - גּוֹלֶה מִשְׁכּוֹנָה לִשְׁכּוֹנָה. וּבֶן לֵוִי - גּוֹלֶה מֵעִיר לְעִיר. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמַר אֲנִי, שֶׁתְּהֵא מַחֲצִית הָעִיר לוֹ כְּעִיר שְׁלֵמָה:

ב,ג עֲיָרוֹת הַלְּלוּ - אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַיִם. אֵין לָהֶם מַיִם - כּוֹרִין לָהֶם מַיִם. אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שׁוּק. אֵין לָהֶן שׁוּק - עוֹשִׂין לָהֶם שׁוּק. אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ אוֹכְלוֹסִין. נִתְמַעֲטוּ אוֹכְלוֹסִין - מְבִיאִין אֲחֵרִים וּמוֹשִׁיבִין תַּחְתֵּיהֶם. נִתְמַעֲטוּ דִּיּוּרֵיהֶן - מוֹסִיף עֲלֵיהֶן כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים. אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בַּדִּין וִיצִירָה; דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. אֵין מַפְשִׁילִין בְּתוֹכָם חֲבָלִים, וְאֵין עוֹשִׂין בְּתוֹכָם כְּלֵי זְכוּכִית, שֶׁלֹּא לְהַרְגִּיל רֶגֶל גּוֹאֵל הַדָּם לְשָׁם.

שָׁלֹשׁ עָרִים הִפְרִישׁ מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. וּמִשֶּׁבָּאוּ לָאָרֶץ - הִפְרִישׁוּ עוֹד שָׁלֹשׁ אֲחֵרוֹת, וּלְעָתִיד לָבֹא - מַפְרִישִׁין עוֹד שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, הֲרֵי תֵּשַׁע. רַבִּי נְהוֹרָאִי אוֹמֵר: "שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ" - הֲרֵי שֵׁשׁ. "עוֹד שָׁלֹשׁ" - הֲרֵי שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. "הָאֵלֶּה" - הֲרֵי חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה[1]:

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א הָאוֹכֵל מִן הַפֶּסַח כַּזַּיִת נָא, כַּזַּיִת שָׁלוּק, כַּזַּיִת מְבֻשָּׁל - חַיָּב. הוֹצִיא מִמֶּנּוּ כַּזַּיִת מִבַּיִת לְבַיִת, וּמֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה, בִּשְׁעַת אֲכִילָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב; שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, מו): "לֹא

---

[1] זוֹ לְשׁוֹן הַמִּקְרָא (דִּבְרִים יט): (א) כִּי יַכְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם וִירִשְׁתָּם וְיָשַׁבְתָּ בְעָרֵיהֶם וּבְבָתֵּיהֶם: (ב) שָׁלוֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לְךָ בְּתוֹךְ אַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: (ג) תָּכִין לְךָ הַדָּרֶךְ וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת גְּבוּל אַרְצְךָ אֲשֶׁר יַנְחִילְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לָנוּס שָׁמָּה כָּל רֹצֵחַ: (ד) וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה וָחָי אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְמֹל שִׁלְשֹׁם: (ה) וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַּיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי: (ו) פֶּן יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי יֵחַם לְבָבוֹ וְהִשִּׂיגוֹ כִּי יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט מָוֶת כִּי לֹא שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְמֹל שִׁלְשׁוֹם: (ז) עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר שָׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ: (ח) וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ: (ט) כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל הַיָּמִים וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה:

תּוֹסֶפְתָּא

תּוֹצִיא מִן הַבַּיִת״. אִם בִּשְׁלוֹ - עוֹבֵר עָלָיו מִשּׁוּם פְּסוּל קֹדֶשׁ. הַמְפַטֵּם אֶת הַקְּטֹרֶת בְּמַתְכֻּנְתָּהּ - חַיָּב, בֵּין שֶׁפִּטְּמָהּ כָּלָהּ, בֵּין שֶׁפִּטְּמָהּ חֶצְיָהּ. אֲבָל אִם הָיָה מִתְעַסֵּק לְהִתְלַמֵּד בָּהּ, אוֹ לְמוֹסְרָהּ לָרַבִּים, אִם חִסֵּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם מוֹעֵל בְּלִבַּד. הַמְפַטֵּם שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה - חַיָּב. אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם מוֹעֵל [בִּלְבַד].

הֲלָכָה - הַסָּךְ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר - חַיָּב כָּרֵת. סָכוֹ בְּרֹאשׁוֹ, בִּגּוּפוֹ, בְּאֶחָד מִכָּל אֵבָרָיו, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁפְשֵׁף - חַיָּב. וְכַמָּה יָסוּךְ וְיִהְא חַיָּב כָּרֵת? אֶחָד הַסָּךְ, וְאֶחָד הַנָּסָךְ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם מְזִידִין, אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִין - פָּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. מֵזִיד - חַיָּב:

ג,ב הָאוֹכֵל אֶת הַשֶּׁבֶל, אֲפִלּוּ אֵין מְחָסָּר אֶלָּא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה בִּלְבַד, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַאֲפִלּוּ מַעֲשֵׂר עָנִי - הֲרֵי זֶה חַיָּב:

ג,ג רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה בְּיָדוֹ תְּאֵנָה שֶׁל טֶבֶל, בְּשָׁנַת מַעֲשֵׂר עָנִי שֶׁנִּי בִּירוּשָׁלַיִם, בְּשָׁנַת מַעֲשֵׂר עָנִי בַּגְּבוּלִין, אוֹמֵר: ״תְּרוּמָה בְּעַקְצָהּ״; וְאוֹכְלָהּ. ״מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן בְּדָרוֹמָהּ״; וְאוֹכְלָהּ. ״מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּצָפוֹנָהּ״; וְאוֹכְלָהּ - פָּטוּר! וְאִם הָיָה זָר - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, שֶׁאִלּוּ מִתְחִלָּה אֲכָלָהּ - לֹא הָיָה חַיָּב אֶלָּא אַחַת. זָר שֶׁאָכַל בְּשַׂר בְּכוֹר, אֲפִלּוּ לְאַחַר זְרִיקַת דָּמָיו - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהַבְּכוּרִים - מִצְטָרְפִין חוּץ לַחוֹמָה לִסְפּוֹג עֲלֵיהֶן אֶת הָאַרְבָּעִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מִצְטָרְפִין:

ג,ד הַמְּבַשֵּׁל בָּשָׂר בְּחָלָב - הֲרֵי זֶה חַיָּב. כַּמָּה יְבַשְּׁלוֹ וְיִהְא חַיָּב? כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר, וְכַחֲצִי זַיִת חָלָב, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ זֶה וְזֶה כַּזַּיִת. וּכְשֶׁם שֶׁחַיָּבִין עַל בִּשּׁוּלוֹ - כָּךְ חַיָּבִים עַל אֲכִילָתוֹ, כַּמָּה יִתְבַּשֵּׁל וְיִהְא חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נֶאֱכָל מִשּׁוּם בִּשּׁוּל. הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנָּשֶׁה כַּזַּיִת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. אָכַל כֻּלּוֹ וְאֵין בּוֹ כַּזַּיִת - חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כַּזַּיִת. אָכַל שְׁנֵי גִידִים מִשְּׁנֵי בְּהֵמוֹת - סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים.

ג,ה הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ - עַל הָרִאשׁוֹן - פָּטוּר, וְעַל הַשֵּׁנִי - חַיָּב. הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ, עַל אֲחוֹת אָבִיו, עַל אֲחוֹת אִמּוֹ, עַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, עַל אֵשֶׁת אָחִיו, עַל אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וְעַל הַנִּדָּה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. כְּשֵׁם שֶׁהוּא לוֹקֶה - כָּךְ הִיא לוֹקָה. וְעוֹבֵר עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם שֶׁיֵּשׁ שָׁם. וְאִם הָיְתָה לְכֹהֵן גְּדוֹל: אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה, וְחֲלָלָה זוֹנָה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אַלְמָנָה מֵחֲמִשָּׁה וּגְרוּשָׁה מֵחֲמִשָּׁה - לֹא יְהֵא חַיָּב אֶלָּא עַל אַחַת:

ג,ו הָאוֹכֵל אֵבֶר מִן הַחַי מִן הַבְּהֵמָה, מִן הַחַיָּה, מִן הָעוֹפוֹת, טְהוֹרִים - כָּל שֶׁהֵן. וּטְמֵאִים - עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כַּזַּיִת. אֲבָל בְּהֵמָה טְהוֹרָה, וְחַיָּה טְהוֹרָה, וְעוֹף טָהוֹר, בְּחַיֵּיהֶן - מִצְטָרְפִין. בְּמִיתָתָן - אֵין מִצְטָרְפִין. וּטְמֵאִים, בֵּין בְּחַיֵּיהֶם בֵּין בְּמִיתָתָם - הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִים. בְּהֵמָה טְמֵאָה, וְחַיָּה טְמֵאָה, וְעוֹפוֹת טְמֵאִין, בְּחַיֵּיהֶן - מִצְטָרְפִים. בְּמִיתָתָן - אֵין מִצְטָרְפִין:

ג,ז הַמְּלַבְּיֵשׁ אֶת חֲבֵרוֹ כִּלְאַיִם, וְהַמְטַמֵּא אֶת הַנָּזִיר, אַף עַל פִּי שֶׁהַמְּלַבְּיֵשׁ מְזִיד, וְהַמְטַמֵּא מְזִיד - חַיָּב. הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִים - פָּטוּר. הַמַּקִּיף פְּאַת רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם מְזִידִים, אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִים - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד, שׁוֹגֵג - פָּטוּר. מֵזִיד - חַיָּב עָלָיו שְׁתַּיִם, אֶחָד בְּרֹאשׁ הַצַּד מִכָּאן, וְאֶחָד בְּרֹאשׁ הַצַּד מִכָּאן. אֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיַּקִּיפֶנּוּ בְּתַעַר. הַמַּקִּיף אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַקָּטָן - פָּטוּר. הַמְּשָׁחֵית פְּאַת זְקָנוֹ שֶׁל [חֲבֵרוֹ] - שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶן מְזִידִין! אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִין - פָּטוּר. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. וּמֵזִיד - חַיָּב, וְחַיָּב עָלָיו שְׁנַיִם מִכָּאן וּשְׁנַיִם מִכָּאן

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

וְאֶחָד מִלְּמַטָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם נָטְלוּ כֻּלּוֹ כְּאֶחָד - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַגְבִּיהַּ וְנוֹטֵל - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּטְלֶנּוּ בְּתַעַר. נוֹטְלוֹ בְּרְהִיטָנִי וּבְמִסְפָּרַיִם - פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: לִקְטוֹ בְּמַלְקָט - הֲרֵי זֶה חַיָּב:

ג,ח הַקּוֹרֵחַ קָרְחָה בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם מְזִידִין! אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן שׁוֹגְגִין - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. וּמֵזִיד - חַיָּב. הַקּוֹרֵחַ קָרְחָה עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים - חַיָּב עַל כָּל מֵת וָמֵת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. חָמֵשׁ קָרְחוֹת עַל מֵת אֶחָד - חַיָּב עַל כָּל קָרְחָה וְקָרְחָה. וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּקָּרֵחַ עַל מֵת. וְכַמָּה יִקָּרַח וְיִהְיֶה חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה מִשָּׁם קָרְחָה!

הַשּׁוֹרֵט שְׂרִיטָה בִּבְשָׂרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶן מְזִידִין, אֲבָל אִם הָיוּ שׁוֹגְגִין - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. וּמֵזִיד - חַיָּב. הַשּׁוֹרֵט שְׂרִיטָה עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים - חַיָּב עַל כָּל מֵת וָמֵת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. חֲמִשָּׁה שְׂרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד - חַיָּב עַל כָּל שְׂרִיטָה וּשְׂרִיטָה. וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּשְׂרֹט עַל מֵת, וְכַמָּה יִשְׂרֹט וְיִהְיֶה חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה מִשָּׁם שְׂרִיטָה:

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א הַחוֹסֵם אֶת הַפָּרָה וְהַמְזַוֵּג אֶת הַכְּלָאִים - פָּטוּר. אֵין לְךָ שֶׁהוּא חַיָּב אֶלָּא הַנּוֹהֵג וְהַמַּנְהִיג בִּלְבַד. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: נָזִיר שֶׁהָנִיחַ פִּיו עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן, וְשָׁתְאָה כְּלָּה בְּהַתְרָאָה אַחַת - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתֶה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: נוֹטֵל אָשְׁפּוֹל שֶׁל עֲנָבִים. אֲכָלוֹ כֻּלּוֹ בְּהַתְרָאָה אַחַת - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל, מַתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָכַל מִמֶּנּוּ עֲנָבִים לַחִין וְיבֵשִׁים, אָכַל מִמֶּנּוּ שְׁנֵי חֲרָצִנִּים וְזַגִּין, אוֹ שָׁסָחַט מִמֶּנּוּ כַּזַּיִת יַיִן וְשָׁתָה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

ד,ב הַמַּעֲלֶה כַּזַּיִת מִשְּׁתֵי הַלֶּחֶם לַעֲבוֹדָה, אוֹ בַּחוּץ - הֲרֵי זֶה חַיָּב! שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ב, יב): "קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ" וְגוֹ'; אֶחָד הַמִּזְבֵּחַ וְאֶחָד הַכֶּבֶשׂ. וּלְכָךְ, הַמַּעֲלֶה מִבְּשַׂר הַחַטָּאת, מִבְּשַׂר אָשָׁם, מִבְּשַׂר קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, מִבְּשַׂר קָדָשִׁים קַלִּים, מִמּוֹתַר הָעֹמֶר, מִשְּׁתֵּי הַלֶּחֶם, וּמִלֶּחֶם הַפָּנִים, מִשְּׁיָרֵי מְנָחוֹת, מִשְּׁאוֹר, וּמִדְּבַשׁ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה; שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ב, יא): "כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ". רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חַטָּאת, עוֹלָה, שְׁלָמִים - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. אֲבָל אָמַר: "חַטָּאת עוֹלָה וּשְׁלָמִים" - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

ד,ג הַמַּקְדִּישׁ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ - עוֹבֵר מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה לְאוִין: מִשּׁוּם בַּל תְּאַחֵר, בַּל תַּקְדִּישׁ, בַּל תִּזְרֹק דָּמוֹ, בַּל תַּקְטִיר חֶלְבּוֹ, בַּל תַּקְטִיר מִקְצָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כב, כא): "תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ". רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מִשּׁוּם בַּל תְּקַבֵּל דָּמוֹ, הִקְדִּישׁוֹ וְלֹא שְׁחָטוֹ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. הִקְדִּישׁוֹ וּשְׁחָטוֹ, וְזָרַק אֶת דָּמוֹ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הַמַּקְדִּישׁ רוֹבֵעַ, וְנִרְבָּע, וּמְקֻצֶּה, וְנֶעֱבָד, אֶתְנָן וּמְחִיר - עוֹבֵר מִשּׁוּם [כָּל] שְׁמוֹת הָלְלוּ, וַהֲרֵי הֵן כִּבְעָלֵי מוּמִין שֶׁקָּדַם הִקְדִּישָׁן אֶת מוּמָן, וְאֵין יוֹצֵא לְחֻלִּין אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ בִּלְבַד:

ד,ד הַמֵּמִיר בַּמְקֻדָּשִׁים, וְהַנּוֹדֵר בַּמְקֻדָּשׁ, וְהָעוֹבֵד בַּמְקֻדָּשׁ, אוֹ שֶׁשְּׁחָטָן חוּץ לִזְמַנָּן, אוֹ שֶׁשְּׁחָטָן חוּץ לִמְקוֹמָן - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. יֵשׁ תּוֹלֵשׁ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְעוֹבֵר מִשּׁוּם אַרְבָּעָה דְּבָרִים: מִשּׁוּם נָזִיר, מִשּׁוּם מְצוֹרָע, מִשּׁוּם יוֹם טוֹב, וּמִשּׁוּם הַמַּקִּיף. הַחוֹבֵר אֶת הָאָדָם, וְאֶת הַבְּהֵמָה, אֶת הַחַיָּה, וְאֶת הָעוֹפוֹת, בֵּין גְּדוֹלִים וּבֵין קְטַנִּים, בֵּין זְכָרִים וּבֵין נְקֵבוֹת, אֶחָד חוֹבֵר מְרֻבֶּה, וְאֶחָד חוֹבֵר מֻעָט - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יח, יא): "וְחֹבֵר חָבֶר". אֶחָד חוֹבֵר אֶת הַנָּחָשׁ,

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

וְאֶחָד חוֹבֵר אֶת הָעַקְרֵב, הַמְסָרֵס אֶת הָאָדָם, וְאֶת הַבְּהֵמָה, וְאֶת הַחַיָּה, וְאֶת הָעוֹף, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים, בֵּין זְכָרִים וּבֵין נְקֵבוֹת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְסָרֵס אֶת הַזְּכָרִים - חַיָּב. וְאֶת הַנְּקֵבוֹת - פָּטוּר:

ד,ה הָעוֹשֶׂה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הַמְחַתֵּךְ, הַמַּעֲמִיד, הַסָּךְ, הַמְקַנֵּחַ, וְהַמַּגְרִיד - עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. הַנּוֹתֵן אֶבֶן אַחַת מִן הַהֵיכָל, וּמִן הָאוּלָם, וּמִן הַמִּזְבֵּחַ - עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יב, ג): "וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחוֹתָם וְגוֹ' לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם". רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: הַמּוֹחֵק אוֹת אַחַת מִן הַשֵּׁם - עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַאֲבַדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה'". הַמַּאֲחֵר בַּמִּקְדָּשִׁין, הַמֵּמִיר בַּמִּקְדָּשִׁים, וְהַמְשַׁיֵּר חָמֵץ בְּפֶסַח, וְהַמְקַיֵּם כִּלְאַיִם - עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. אֲבָל אֵין לוֹקֶה עֲלֵיהֶן אֶת הָאַרְבָּעִים, לְפִי שֶׁאֵין בָּהֶם מַעֲשֶׂה. זֶה הַכְּלָל! כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה - לוֹקֶה, וְכָל שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה - אֵינוֹ לוֹקֶה, חוּץ מִן הַמֵּמִיר וְהַנִּשְׁבָּע, וְהַמְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם:

ד,ו הַנּוֹטֵל אֵם עַל הַבָּנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: כָּל עוֹבְרֵי לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה, אִם קִיְּמוּ אֶת מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שָׁבָּהּ - פְּטוּרִין, וְאִם לָאו - חַיָּבִין. עָבַר עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנֵי לָאוִין, אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֹמֶד אֶחָד עַל שְׁנֵיהֶם, אֶלָּא לוֹקֶה מַלְקוּת וּמֶתְרַפֵּא, וְחוֹזֵר וְלוֹקֶה. אֲמְדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֶלָּא אַרְבָּעִים - אֵין מוֹסִיפִין לוֹ אֲפִלּוּ אֶחָד, אֲבָל גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ. אִם אֲמְדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֶלָּא עֶשְׂרִים, אֵין מוֹסִיפִין אֲפִלּוּ אֶחָד, אֲבָל גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם. אֲמְדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֶלָּא שָׁלֹשׁ, אֲפִלּוּ עוֹמֵד וּמַפְרִיז - אֵין מוֹסִיף לוֹ אֲפִלּוּ אֶחָד, לְפִיכָךְ, אִם הוֹסִיף לוֹ חַזָּן רְצוּעָה אַחַת וָמֵת - גּוֹלֶה עַל יָדוֹ:

ד,ז אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים

הַשָּׁלֵם

אֲמוּרִים? בְּעֵדוּת וּבְהַתְרָאָה אַחַת, אֲבָל בִּשְׁתֵּי עֵדִיּוֹת וּבִשְׁתֵּי הַתְרָאוֹת - אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֲפִלּוּ בַּחֲמִשִּׁים, וַאֲפִלּוּ בְּמֵאָה, לְפִיכָךְ אִם קִלְקֵל אַחַת מֵהֶן - מַלְקִין אוֹתוֹ. אֲמְדוּהוּ שֶׁאֵם לוֹקֶה יְקַלְקֵל - הֵן מַלְקִין אוֹתוֹ. שֶׁאִם יָצָא מִבֵּית דִּין וְקִלְקֵל - הֵם מַלְקִין אוֹתוֹ. קִלְקֵל עַד שֶׁלֹּא לָקָה - מַלְקִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַכֵּה תַּכֶּה וְנִקְלָה". אִם מִשֶּׁלָּקָה קִלְקֵל - אֵין מַלְקִין אוֹתוֹ. וּבַמֶּה הִיא קַלְקָלָתָן? אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בְּרִעְיִ; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאִישׁ בְּרִעְיִ וְהָאִשָּׁה בְּמַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בֵּין בְּרִעְיִ בֵּין בְּמַיִם.

ד,ח מַכּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. אֶחָד מַכֶּה וְאֶחָד מוֹנֶה וְאֶחָד קוֹרֵא - לֹא יְהוּ מִתְחַלְפִין עָלָיו. רְצוּעָה לֹא הָיְתָה אֲרֻכָּה, אֶלָּא קְצָרָה, שֶׁלֹּא תַגִּיעַ לְצַפּוּר נַפְשׁוֹ וְיָמוּת. אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין: כָּל עוֹבְרֵי 'לֹא תַעֲשֶׂה' שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוַת 'לֹא תַעֲשֶׂה' שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה, וְאַף עַל פִּי שֶׁחַיְּבִין מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, כָּרֵת בִּידֵי שָׁמַיִם - מַלְקִין אוֹתוֹ. מִיתַת בֵּית דִּין - אֵין מַלְקִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּדֵּי רִשְׁעָתוֹ"; מֵת - אֵינוֹ לוֹקֶה. מְשֻׁלָּם - אֵינוֹ לוֹקֶה:

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, שִׁעְרֵי רְגָלִים וּשְׁעָרֵי רָאשֵׁי חֲדָשִׁים מְכַפְּרִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלְקִין בְּשִׁעוּר, עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה - לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף. וְטָהוֹר שֶׁאָכַל טָמֵא. שִׁעְרֵי רְגָלִים וּשְׁעָרֵי רָאשֵׁי חֲדָשִׁים מְכַפְּרִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שִׁעְרֵי רְגָלִים מְכַפְּרִין, אֲבָל לֹא שִׁעְרֵי רָאשֵׁי חֲדָשִׁים. וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשַׁעַר שֶׁלֹּא קָרַב בָּרֶגֶל - שֶׁיִּקָּרֵב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. לֹא קָרַב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ - יִקָּרֵב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. לֹא קָרַב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - יִקָּרֵב לָרֶגֶל הַבָּא, שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא הֻקְדְּשׁוּ קָרְבָּנוֹת

תּוֹסֶפְתָּא

הַצִּבּוּר, אֶלָּא עַל מְנָת שֶׁיִּקָּרֵב עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן.

הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁעִירִים קְרֵבִין לַצִּבּוּר בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד בַּחוּץ, וְנֶאֱכָלִין. וְאֶחָד בִּפְנִים וְאֵינוֹ נֶאֱכָל, וְשָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. שְׁנַיִם עָשָׂר בִּשְׁנַיִם עָשָׂר חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה, שִׁבְעָה בַּפֶּסַח וּשְׁמוֹנָה בֶּחָג, שְׁנַיִם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. אֶחָד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּשְׁנַיִם בַּעֲצֶרֶת. אֶחָד בְּגִלַּל לֶחֶם הַפָּנִים וְאֶחָד בְּגִלַּל הַיּוֹם. וְאִם כִּפֵּר הָרִאשׁוֹן עַל מַה שֶּׁנִּי מְכַפֵּר? עַל הַטֻּמְאָה שֶׁאֵרְעָה בֵּין זֶה לָזֶה, וְאָמְרִינַן כָּךְ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהָבִיא שְׁנֵי שְׂעִירִין בְּכָל יוֹם, אֶלָּא שֶׁחָס הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עַל נְכָסִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

א,ב הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָשָׁה טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו מִכָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מִתְכַּפְּרוֹת בְּשָׁעִיר אַחַת, וְטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו מִתְכַּפֶּרֶת בִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁעִירִין. כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מִתְכַּפְּרוֹת פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, וְטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו מִתְכַּפֶּרֶת בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל ה, יא): "לָכֵן חַי אֲנִי נְאֻם ה' אֱלֹהִים אִם לֹא יַעַן אֶת מִקְדָּשִׁי טִמֵּאתָ" וְגוֹ'. קְשִׁין הֵן שִׁקּוּצִין וְתוֹעֵבוֹת שֶׁעָשִׂיתָ, וְטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו - קָשָׁה מִכֻּלָּן:

א,ג מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי אַחִים כֹּהֲנִים, שֶׁהָיוּ שָׁוִין וְרָצִין וְעוֹלִין בַּכֶּבֶשׁ, וְקָדַם אֶחָד מֵהֶם אֶת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. נָטַל אֶחָד מֵהֶן אֶת הַסַּכִּין וְתָקַע בִּלְבּוֹ. בָּא רַבִּי צָדוֹק וְעָמַד עַל מַעֲלוֹת הָאוּלָם בְּהַר הַבַּיִת, וְאָמַר: שִׁמְעוּנִי! אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, הָרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כא, א): "כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה" וְגוֹ'. אָנוּ מֵהֵיכָן נָמוֹד. מִן הַהֵיכָל אוֹ מִן הָעֲזָרוֹת? גָּעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בִּבְכִיָּה אַחֲרָיו. וְאַחַר כָּךְ בָּא אָבִיו שֶׁל תִּינוֹק, אָמַר לָהֶם: אֲנִי כַּפָּרַתְכֶם! מְפָרְפֵּר הוּא בְּנִי, וְסַכִּין לֹא נִטְמָא. מִלְּמַד שֶׁטֻּמְאַת סַכִּין הָיְתָה קָשָׁה עֲלֵיהֶן מִשְּׁפִיכוּת דָּמִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-ב כא, טז): "וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה"; מִכָּאן אָמְרוּ, בַּעוֹן שְׁפִיכוּת דָּמִים - שְׁכִינָה נַעֲלֵת, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִטַּמֵּא:

א,ד כָּל הַמְּטַמְּאִין שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין שֶׁנִּטְמְאוּ טֻמְאָה קַלָּה, וּבֵין שֶׁנִּטְמְאוּ טֻמְאָה חֲמוּרָה - חַיָּבִין עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ה, ב): "בְּכָל דָּבָר טָמֵא" - לְרַבּוֹת כָּל הַמְּטַמְּאִין שֶׁבַּתּוֹרָה. "אוֹ נֶפֶשׁ" - לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁשֶּׁלֹּשׁ מִצּוֹת אֲמוּרוֹת בַּפָּרָשָׁה. שְׁתַּיִם מִפָּרָשׁוֹת וְאַחַת סְתוּמָה, תִּלְמֹד סְתוּמָה מִן הַמְפֹרָשׁוֹת. מַה מְּפֹרָשׁוֹת שֶׁבַע, אַף סְתוּמָה שֶׁבַע, אֶפְלוּ אָמַר לָעֵדִים: "בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי". וְאָמְרוּ לוֹ: "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֲדוּת". יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ נֶפֶשׁ", דְּהַסֵּיעָן הַכָּתוּב מִכְּלָל הַטֻּמְאוֹת וּבָא לוֹ לִכְלָל שְׁבוּעוֹת.

"אוֹ נֶפֶשׁ" לְרַבּוֹת כָּל הַנְּפָשׁוֹת - אַף נֶפֶשׁ נָשִׁיא וּמָשִׁיחַ. רַבִּי יִרְמְיָה אוֹמֵר: דָּבָר לָמֵד מֵעִנְיָנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ה, ז): "וְאִם לֹא תַגִּיעַ יָדוֹ דֵּי שֶׂה". וְאוֹמֵר "וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ לִשְׁתֵּי" וְגוֹ'; בְּמִי שֶׁבָּא לְכְלָל עֹנִי הַכָּתוּב מְדַבֵּר, יָצָא נָשִׂיא וּמָשִׁיחַ שֶׁאֵין בָּאִין לְכְלָל עֹנִי, שֶׁקָּדָשָׁתָן עוֹלָמִית.

"בְּכָל דָּבָר טָמֵא", מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּכָל דָּבָר"? רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְהָבִיא אֶת הַנֶּגַע - שֶׁאֵין טֻמְאָה יוֹרֶדֶת לֶהֶן, אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא לֹא הָיָה דוֹרֵשׁ כְּלָל וּפְרָט, וְהָיָה דוֹרֵשׁ רִבּוּיִין וּמִעוּטִין, שֶׁכָּךְ לָמַד מִנָּחוּם אִישׁ גַּם זוֹ.

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: לְהָבִיא אֶת הַכֵּלִים, שֶׁאֵין טֻמְאָה יוֹרֶדֶת לָהֶן אֶלָּא בְּמַחֲשָׁבָה. אָמַר לֵיהּ: מָה רָאוּ כֵּלִים לְמַחֲשָׁבָה, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא הָיָה דוֹרֵשׁ רִבּוּיִין וּמִעוּטִין, וְהָיָה דוֹרֵשׁ כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, "אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא" - כְּלָל. "אוֹ בִּנְבֵלַת חַיָּה טְמֵאָה" וְגוֹ' - פְּרָט. "אוֹ כִּי יִגַּע בְּטֻמְאַת אָדָם" וְגוֹ' - כְּלָל, כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "לְכָל טֻמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ", חָזַר וְכָלַל, אִם כְּלָל הָרִאשׁוֹן אָמְרִינַן, לָאו! אֶלָּא כְּלָל וּפְרָט

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

וּכְלָל אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפָּרָט, לוֹמַר לְךָ, מַה הַפָּרָט מְפֹרָשׁ טֻמְאוֹת הַמְפֹרָשׁוֹת מִן הַתּוֹרָה, יָצָא עֵדֶר גְּמַלִּין וְעֵדֶר רְחֵלִין וּמְכוֹנוֹת חַיָּה וְעוֹף שֶׁשָּׁכְנוּ - טֻמְאוֹת, דְּאֵין מְפֹרָשׁ מִן הַתּוֹרָה. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: טֻמְאַת גֵּאָיוֹת וְלֹא טֻמְאַת קְדֵשָׁה, יָצָא הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה וּפָרִים, הַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר שֶׁהֵן טֻמְאוֹת קְדוֹשׁוֹת. אֵין לִי אֶלָּא בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף טְמֵאִין, מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ בִנְבֵלַת שֶׁרֶץ טָמֵא". אָמַר רַבִּי יאשִׁיָּה: וְכִי יֵשׁ בְּשֶׁרֶץ טָמֵא וְטָהוֹר? אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁחִלַּקְתָּה בֵּין שֶׁרֶץ טָמֵא לְטָהוֹר, כָּךְ בֵּין בְּהֵמָה וְחַיָּה לֹא תַחְלֹק בֵּין טְמֵאִין לִטְהוֹרִין. אֵין לִי אֶלָּא בְּכֻלָּן, בִּכְזַיִת מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "בִּנְבֵלַת חַיָּה טְמֵאָה", מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "טְמֵאָה"? לְהָבִיא אֶת כַּזַּיִת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה רָאוּ לוֹמַר בִּבְהֵמָה חַיָּה בִּכְזַיִת טָמֵא, וּבְשֶׁרֶץ בְּכַעֲדָשָׁה, אֶלָּא בְּהֵמָה וְחַיָּה תְּחִלַּת בְּרִיָּתָן כַּזַּיִת. שֶׁרֶץ תְּחִלַּת בְּרִיָּתָן כַּעֲדָשָׁה:

א,ה נִטְמָא וְנֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ טֻמְאָה, זָכַר אֶת הַמִּקְדָּשׁ וְנֶעֱלַם מִמֶּנּוּ זֶה וָזֶה, וְהִשְׁתַּחֲוָה, אוֹ שֶׁשָּׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה, אוֹ שֶׁנִּדְבַּק עִם חֲבֵרוֹ כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה, אוֹ שֶׁנִּכְנַס לְתוֹסֶפֶת הָעֲזָרָה, וְשָׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: "וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ" - שְׁתֵּי פְּעָמִים! לְחַיֵּב עַל הֶעְלֵם דָּבָר טֻמְאָה, וְעַל הֶעְלֵם מִקְדָּשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא עַל הֶעְלֵם טֻמְאָה בִּלְבַד.

ירמיהו פרק לט

א בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁעִית לְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בַּחֹדֶשׁ
הָעֲשִׂרִי בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְכָל־חֵילוֹ אֶל־
יְרוּשָׁלַם וַיָּצֻרוּ עָלֶיהָ: **ב** בְּעַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לְצִדְקִיָּהוּ בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ
הָבְקְעָה הָעִיר: **ג** וַיָּבֹאוּ כָּל שָׂרֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל וַיֵּשְׁבוּ
בְּשַׁעַר הַתָּוֶךְ נֶרְגַּל שַׂרְאֶצ�er סַמְגַּר־נְבוֹ שַׂר־סְכִים
רַב־סָרִיס נֶרְגַּל שַׂרְאֶצ�er רַב־מָג וְכָל־שְׁאֵרִית שָׂרֵי
מֶלֶךְ בָּבֶל: **ד** וַיְהִי כִּרְאָם רָאָם צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־
יְהוּדָה וְכָל | אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּבְרְחוּ וַיֵּצְאוּ לַיְלָה
מִן־הָעִיר דֶּרֶךְ גַּן הַמֶּלֶךְ בְּשַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתָיִם וַיֵּצֵא
דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה: **ה** וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים אַחֲרֵיהֶם
וַיַּשִּׂגוּ אֶת־צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וַיִּקְחֻהוּ אוֹתוֹ
וַיַּעֲל�ֻהוּ אֶל־נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל רִבְלָתָה
בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים: **ו** וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ
בָּבֶל אֶת־בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ בְּרִבְלָה לְעֵינָיו וְאֵת כָּל־חֹרֵי
יְהוּדָה שָׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל: **ז** וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר
וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם לָבִיא אֹתוֹ בָּבֶלָה: **ח** וְאֶת־
בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּית הָעָם שָׂרְפוּ הַכַּשְׂדִּים בָּאֵשׁ
וְאֶת־חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַם נָתָצוּ: **ט** וְאֵת יֶתֶר הָעָם
הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְאֶת־הַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עָלָיו
וְאֶת יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים הֶגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
טַבָּחִים בָּבֶל: **י** וּמִן־הָעָם הַדַּלִּים אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם
מְאוּמָה הִשְׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים בְּאֶרֶץ
יְהוּדָה וַיִּתֵּן לָהֶם כְּרָמִים וְיוֹגְבִים בַּיּוֹם
הַהוּא: **יא** וְיַצֵּו נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־
יִרְמְיָהוּ בְּיַד נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים
לֵאמֹר: **יב** קָחֵנוּ וְעֵינְךָ שִׂים עָלָיו וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ
מְאוּמָה רָע כִּי אִם כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אֵלֶיךָ כֵּן עֲשֵׂה
עִמּוֹ: **יג** וַיִּשְׁלַח נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וּנְבוּשַׁזְבָּן
רַב־סָרִיס וְנֵרְגַל שַׂרְאֶצ�er רַב־מָג וְכֹל רַבֵּי מֶלֶךְ־
בָּבֶל: **יד** וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְחוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ מֵחֲצַר
הַמַּטָּרָה וַיִּתְּנֻהוּ אֹתוֹ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־
שָׁפָן לְהוֹצִאָהוּ אֶל־הַבָּיִת וַיֵּשֶׁב בְּתוֹךְ הָעָם:
{ס} **טו** וְאֶל־יִרְמְיָהוּ הָיָה דְבַר־יְהוָה בְּהִיתָו עָצוּר
בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה לֵאמֹר: **טז** הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ לְעֶבֶד־
מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִי אֶת־דְּבָרַי אֶל־הָעִיר הַזֹּאת
לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה וְהָיוּ לְפָנֶיךָ בַּיּוֹם
הַהוּא: **יז** וְהִצַּלְתִּיךָ בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְלֹא
תִנָּתֵן בְּיַד הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אַתָּה יָגוֹר
מִפְּנֵיהֶם: **יח** כִּי מַלֵּט אֲמַלֶּטְךָ וּבַחֶרֶב לֹא תִפֹּל
וְהָיְתָה לְךָ נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל כִּי־בָטַחְתָּ בִּי נְאֻם־יְהוָה:
{פ}

ירמיהו פרק מ

א הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
אַחַר | שַׁלַּח אֹתוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים מִן־
הָרָמָה בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ וְהוּא־אָסוּר בָּאזִקִים בְּתוֹךְ
כָּל־גָּלוּת יְרוּשָׁלַם וְיהוּדָה הַמֻּגְלִים
בָּבֶלָה: **ב** וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים לְיִרְמְיָהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּבֶּר אֶת־הָרָעָה הַזֹּאת אֶל־הַמָּקוֹם
הַזֶּה: **ג** וַיָּבֵא וַיַּעַשׂ יְהוָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר כִּי־חֲטָאתֶם
לַיהוָה וְלֹא־שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְהָיָה לָכֶם
דבר הַדָּבָר הַזֶּה: **ד** וְעַתָּה הִנֵּה פִּתַּחְתִּיךָ הַיּוֹם
מֵעַל יָדֶךָ אֲשֶׁר עַל־יָדֶךָ אִם־טוֹב בְּעֵינֶיךָ לָבוֹא
אִתִּי בָּבֶל בֹּא וְאָשִׁים אֶת־עֵינִי עָלֶיךָ וְאִם־רַע
בְּעֵינֶיךָ לָבוֹא־אִתִּי בָּבֶל חֲדָל רְאֵה כָּל־הָאָרֶץ
לְפָנֶיךָ אֶל־טוֹב וְאֶל־הַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ לָלֶכֶת שָׁמָּה

לֶךְ: **ה** וְעוֹדֶנּוּ לֹא־יָשׁוּב וְשָׁבָה אֶל־גְּדַלְיָה בֶן־
אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן אֲשֶׁר הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל בְּעָרֵי
יְהוּדָה וְשֵׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם אוֹ אֶל־כָּל־הַיָּשָׁר
בְּעֵינֶיךָ לָלֶכֶת לֵךְ וַיִּתֶּן־לוֹ רַב־טַבָּחִים אֲרֵחָה
וּמַשְׂאֵת וַיְשַׁלְּחֵהוּ: **ו** וַיָּבֹא יִרְמְיָהוּ אֶל־גְּדַלְיָה בֶן־
אֲחִיקָם הַמִּצְפָּתָה וַיֵּשֶׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם
הַנִּשְׁאָרִים בָּאָרֶץ: {פ}
ז וַיִּשְׁמְעוּ כָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הֵמָּה
וְאַנְשֵׁיהֶם כִּי־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶן־
אֲחִיקָם בָּאָרֶץ וְכִי | הִפְקִיד אִתּוֹ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים
וָטָף וּמִדַּלַּת הָאָרֶץ מֵאֲשֶׁר לֹא־הָגְלוּ
בָּבֶלָה: **ח** וַיָּבֹאוּ אֶל־גְּדַלְיָה הַמִּצְפָּתָה וְיִשְׁמָעֵאל
בֶּן־נְתַנְיָהוּ וְיוֹחָנָן וְיוֹנָתָן בְּנֵי־קָרֵחַ וּשְׂרָיָה בֶן־
תַּנְחֻמֶת וּבְנֵי | עוֹפִי הַנְּטֹפָתִי יֶזַנְיָהוּ בֶּן־
הַמַּעֲכָתִי הֵמָּה וַאֲנָשֵׁיהֶם: **ט** וַיִּשָּׁבַע לָהֶם גְּדַלְיָהוּ
בֶן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וּלְאַנְשֵׁיהֶם לֵאמֹר אַל־תִּירְאוּ
מֵעֲבוֹד הַכַּשְׂדִּים שְׁבוּ בָאָרֶץ וְעִבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ
בָּבֶל וְיִיטַב לָכֶם: **י** וַאֲנִי הִנְנִי יֹשֵׁב בַּמִּצְפָּה לַעֲמֹד
לִפְנֵי הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלֵינוּ וְאַתֶּם אִסְפוּ יַיִן
וְקַיִץ וְשֶׁמֶן וְשִׂמוּ בִּכְלֵיכֶם וְשִׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר־
תְּפַשְׂתֶּם: **יא** וְגַם כָּל־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר־בְּמוֹאָב |
וּבִבְנֵי־עַמּוֹן וּבֶאֱדוֹם וַאֲשֶׁר בְּכָל־הָאֲרָצוֹת שָׁמְעוּ
כִּי־נָתַן מֶלֶךְ־בָּבֶל שְׁאֵרִית לִיהוּדָה וְכִי הִפְקִיד
עֲלֵיהֶם אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן: **יב** וַיָּשֻׁבוּ
כָל־הַיְהוּדִים מִכָּל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר נִדְּחוּ־שָׁם
וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ־יְהוּדָה אֶל־גְּדַלְיָהוּ הַמִּצְפָּתָה וַיַּאַסְפוּ
יַיִן וְקַיִץ הַרְבֵּה מְאֹד: {ס} **יג** וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־
שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בָּאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ
הַמִּצְפָּתָה: **יד** וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדֹעַ תֵּדַע כִּי
בַּעֲלִיס | מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן שָׁלַח אֶת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־
נְתַנְיָה לְהַכּוֹתְךָ נָפֶשׁ וְלֹא־הֶאֱמִין לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶּן־
אֲחִיקָם: **טו** וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ אָמַר אֶל־גְּדַלְיָהוּ
בַּסֵּתֶר בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אֵלְכָה נָּא וְאַכֶּה אֶת־
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וְאִישׁ לֹא יֵדָע לָמָּה יַכֶּכָּה
נֶּפֶשׁ וְנָפֹצוּ כָּל־יְהוּדָה הַנִּקְבָּצִים אֵלֶיךָ וְאָבְדָה
שְׁאֵרִית יְהוּדָה: **טז** וַיֹּאמֶר גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם
אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ אַל־תעש תַּעֲשֶׂה אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה כִּי־שֶׁקֶר אַתָּה דֹבֵר אֶל־יִשְׁמָעֵאל: {פ}

ירמיהו פרק מא

א וַיְהִי | בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה
בֶּן־אֱלִישָׁמָע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וְרַבֵּי הַמֶּלֶךְ וַעֲשָׂרָה
אֲנָשִׁים אִתּוֹ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם הַמִּצְפָּתָה
וַיֹּאכְלוּ שָׁם לֶחֶם יַחְדָּו בַּמִּצְפָּה: **ב** וַיָּקָם יִשְׁמָעֵאל
בֶּן־נְתַנְיָה וַעֲשָׂרֶת הָאֲנָשִׁים | אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ וַיַּכּוּ
אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן בַּחֶרֶב וַיָּמֶת אֹתוֹ
אֲשֶׁר־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּאָרֶץ: **ג** וְאֵת כָּל־
הַיְהוּדִים אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ אֶת־גְּדַלְיָהוּ בַּמִּצְפָּה
וְאֶת־הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר נִמְצְאוּ־שָׁם אֶת אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה הִכָּה יִשְׁמָעֵאל: **ד** וַיְהִי בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי
לְהָמִית אֶת־גְּדַלְיָהוּ וְאִישׁ לֹא יָדָע: **ה** וַיָּבֹאוּ
אֲנָשִׁים מִשְּׁכֶם מִשִּׁלֹו וּמִשֹּׁמְרוֹן שְׁמֹנִים אִישׁ
מְגֻלְּחֵי זָקָן וּקְרֵעֵי בְגָדִים וּמִתְגֹּדְדִים וּמִנְחָה
וּלְבוֹנָה בְּיָדָם לְהָבִיא בֵּית יְהוָה: **ו** וַיֵּצֵא יִשְׁמָעֵאל
בֶּן־נְתַנְיָה לִקְרָאתָם מִן־הַמִּצְפָּה הֹלֵךְ הָלוֹךְ וּבֹכֶה
וַיְהִי כִּפְגְּשׁוֹ אֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֹּאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ
בֶּן־אֲחִיקָם: **ז** וַיְהִי כְּבוֹאָם אֶל־תּוֹךְ הָעִיר
וַיִּשְׁחָטֵם יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה אֶל־תּוֹךְ הַבּוֹר הוּא
וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אִתּוֹ: **ח** וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים נִמְצְאוּ־
בָם וַיֹּאמְרוּ אֶל־יִשְׁמָעֵאל אַל־תְּמִתֵּנוּ כִּי־יֶשׁ־לָנוּ

מַטְמֹנִים בַּשָּׂדֶה חִטִּים וּשְׂעֹרִים וְשֶׁמֶן וּדְבָשׁ
וַיֶּחְדַּל וְלֹא הֱמִיתָם בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם: ט וְהַבּוֹר אֲשֶׁר
הִשְׁלִיךְ שָׁם יִשְׁמָעֵאל אֵת | כָּל־פִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר הִכָּה בְּיַד־גְּדַלְיָהוּ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ
אָסָא מִפְּנֵי בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ מִלֵּא
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָהוּ חֲלָלִים: י וַיִּשְׁבְּ | יִשְׁמָעֵאל
אֶת־כָּל־שְׁאֵרִית הָעָם אֲשֶׁר בַּמִּצְפָּה אֶת־בְּנוֹת
הַמֶּלֶךְ וְאֶת־כָּל־הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בַּמִּצְפָּה אֲשֶׁר
הִפְקִיד נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־
אֲחִיקָם וַיִּשְׁבֵּם יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וַיֵּלֶךְ לַעֲבֹר
אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן: {ס} יא וַיִּשְׁמַע יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־
שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר
עָשָׂה יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה: יב וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־
הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה
וַיִּמְצָאוּ אֹתוֹ אֶל־מַיִם רַבִּים אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן: יג וַיְהִי
כִּרְאוֹת כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אֶת־יִשְׁמָעֵאל אֶת־יוֹחָנָן
בֶּן־קָרֵחַ וְאֶת כָּל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר אִתּוֹ
וַיִּשְׂמְחוּ: יד וַיָּסֹבּוּ כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־שָׁבָה יִשְׁמָעֵאל
מִן־הַמִּצְפָּה וַיָּשֻׁבוּ וַיֵּלְכוּ אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־
קָרֵחַ: טו וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה נִמְלַט בִּשְׁמֹנָה
אֲנָשִׁים מִפְּנֵי יוֹחָנָן וַיֵּלֶךְ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן:
{ס} טז וַיִּקַּח יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים
אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֵת כָּל־שְׁאֵרִית הָעָם אֲשֶׁר הֵשִׁיב
מֵאֵת יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה מִן־הַמִּצְפָּה אַחַר הִכָּה
אֶת־גְּדַלְיָה בֶּן־אֲחִיקָם גִּבֹּרִים אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
וְנָשִׁים וְטַף וְסָרִיסִים אֲשֶׁר הֵשִׁיב מִגִּבְעוֹן: יז וַיֵּלְכוּ
וַיֵּשְׁבוּ בְּגֵרוּת כמוהם כִּמְהָם אֲשֶׁר־אֶצֶל בֵּית
לֶחֶם לָלֶכֶת לָבוֹא מִצְרָיִם: יח מִפְּנֵי הַכַּשְׂדִּים כִּי
יָרְאוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי־הִכָּה יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה אֶת־
גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם אֲשֶׁר־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל
בָּאָרֶץ: {פ}

ירמיהו פרק מב

א וַיִּגְּשׁוּ כָּל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְיַזַנְיָה
בֶּן־הוֹשַׁעְיָה וְכָל־הָעָם מִקָּטֹן וְעַד־
גָּדוֹל: ב וַיֹּאמְרוּ אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא תִּפָּל־נָא
תְחִנָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדֵנוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּעַד כָּל־הַשְּׁאֵרִית הַזֹּאת כִּי־נִשְׁאַרְנוּ מְעַט
מֵהַרְבֵּה כַּאֲשֶׁר עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֹתָנוּ: ג וְיַגֶּד־לָנוּ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נֵלֵךְ־בָּהּ וְאֶת־
הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה: ד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יִרְמְיָהוּ
הַנָּבִיא שָׁמַעְתִּי הִנְנִי מִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
כִּדְבָרֵיכֶם וְהָיָה כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יַעֲנֶה יְהוָה
אֶתְכֶם אַגִּיד לָכֶם לֹא־אֶמְנַע מִכֶּם דָּבָר: ה וְהֵמָּה
אָמְרוּ אֶל־יִרְמְיָהוּ יְהִי יְהוָה בָּנוּ לְעֵד אֱמֶת וְנֶאֱמָן
אִם־לֹא כְּכֹל־הַדָּבָר אֲשֶׁר יִשְׁלָחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֵלֵינוּ כֵּן נַעֲשֶׂה: ו אִם־טוֹב וְאִם־רָע בְּקוֹל | יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר אנו אֲנַחְנוּ שֹׁלְחִים אֹתְךָ אֲלָיו
נִשְׁמָע לְמַעַן אֲשֶׁר ייטב־לָנוּ כִּי נִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ: {פ}
ז וַיְהִי מִקֵּץ עֲשֶׂרֶת יָמִים וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־
יִרְמְיָהוּ: ח וַיִּקְרָא אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְאֶל כָּל־שָׂרֵי
הַחֲיָלִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וּלְכָל־הָעָם לְמִקָּטֹן וְעַד־
גָּדוֹל: ט וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם אֹתִי אֵלָיו לְהַפִּיל
תְּחִנַּתְכֶם לְפָנָיו: י אִם־שֹׁוֹב תֵּשְׁבוּ בָּאָרֶץ הַזֹּאת
וּבָנֵיתִי אֶתְכֶם וְלֹא אֶהֱרֹס וְנָטַעְתִּי אֶתְכֶם וְלֹא
אֶתּוֹשׁ כִּי נִחַמְתִּי אֶל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
לָכֶם: יא אַל־תִּירְאוּ מִפְּנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל אֲשֶׁר־אַתֶּם

יִרְאִים מִפְּנֵיו אַל־תִּירְאוּ מִמֶּנּוּ נְאֻם־יְהוָה כִּי־ אִתְּכֶם אָנִי לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וּלְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ: **יב** וְאֶתֵּן לָכֶם רַחֲמִים וְרִחַם אֶתְכֶם וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַתְכֶם: **יג** וְאִם־אֹמְרִים אַתֶּם לֹא נֵשֵׁב בָּאָרֶץ הַזֹּאת לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: **יד** לֵאמֹר לֹא כִּי אֶרֶץ מִצְרַיִם נָבוֹא אֲשֶׁר לֹא־נִרְאֶה מִלְחָמָה וְקוֹל שׁוֹפָר לֹא נִשְׁמָע וְלַלֶּחֶם לֹא־נִרְעָב וְשָׁם נֵשֵׁב: **טו** וְעַתָּה לָכֵן שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה שְׁאֵרִית יְהוּדָה כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִם־אַתֶּם שׂוֹם תְּשִׂמוּן פְּנֵיכֶם לָבֹא מִצְרַיִם וּבָאתֶם לָגוּר שָׁם: **טז** וְהָיְתָה הַחֶרֶב אֲשֶׁר אַתֶּם יְרֵאִים מִמֶּנָּה שָׁם תַּשִּׂיג אֶתְכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָרָעָב אֲשֶׁר־אַתֶּם | דְּאֲגִים מִמֶּנּוּ שָׁם יִדְבַּק אַחֲרֵיכֶם מִצְרַיִם וְשָׁם תָּמֻתוּ: **יז** וְיִהְיוּ כָּל־ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׂמוּ אֶת־פְּנֵיהֶם לָבוֹא מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם יָמֻתוּ בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר וְלֹא־יִהְיֶה לָהֶם שָׂרִיד וּפָלִיט מִפְּנֵי הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עֲלֵיהֶם: **יח** כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר נִתַּךְ אַפִּי וַחֲמָתִי עַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם כֵּן תִּתַּךְ חֲמָתִי עֲלֵיכֶם בְּבֹאֲכֶם מִצְרָיִם וְהְיִיתֶם לְאָלָה וּלְשַׁמָּה וְלִקְלָלָה וּלְחֶרְפָּה וְלֹא־ תִרְאוּ עוֹד אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה: **יט** דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם שְׁאֵרִית יְהוּדָה אַל־תָּבֹאוּ מִצְרָיִם יָדֹעַ תֵּדְעוּ כִּי־הַעִדְתִּי בָכֶם הַיּוֹם: **כ** כִּי התעתים [התעיתם] בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם כִּי־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֵאמֹר הִתְפַּלֵּל בַּעֲדֵנוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּכְכֹל אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כֵּן הַגֶּד־לָנוּ וְעָשִׂינוּ: **כא** וָאַגֵּד לָכֶם הַיּוֹם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְכֹל אֲשֶׁר־ שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם: **כב** וְעַתָּה יָדֹעַ תֵּדְעוּ כִּי בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדֶּבֶר תָּמוּתוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר חֲפַצְתֶּם לָבוֹא לָגוּר שָׁם: {ס}

ירמיהו פרק מג

א וַיְהִי כְּכַלּוֹת יִרְמְיָהוּ לְדַבֵּר אֶל־כָּל־הָעָם אֶת־ כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: {ס} **ב** וַיֹּאמֶר עֲזַרְיָה בֶן־הוֹשַׁעְיָהוּ וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־הָאֲנָשִׁים הַזֵּדִים אֹמְרִים אֶל־יִרְמְיָהוּ שֶׁקֶר אַתָּה מְדַבֵּר לֹא שְׁלָחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֵאמֹר לֹא־ תָבֹאוּ מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם: **ג** כִּי בָרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה מַסִּית אֹתְךָ בָּנוּ לְמַעַן תֵּת אֹתָנוּ בְיַד־הַכַּשְׂדִּים לְהָמֵית אֹתָנוּ וּלְהַגְלוֹת אֹתָנוּ בָּבֶל: **ד** וְלֹא־שָׁמַע יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים וְכָל־הָעָם בְּקוֹל יְהוָה לָשֶׁבֶת בְּאֶרֶץ יְהוּדָה: **ה** וַיִּקַּח יוֹחָנָן בֶּן־ קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֵת כָּל־שְׁאֵרִית יְהוּדָה אֲשֶׁר־שָׁבוּ מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נִדְּחוּ־שָׁם לָגוּר בְּאֶרֶץ יְהוּדָה: **ו** אֶת־הַגְּבָרִים וְאֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־ הַטַּף וְאֶת־בְּנוֹת הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר הִנִּיחַ נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶן־ אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וְאֵת יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא וְאֶת־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּהוּ: **ז** וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וַיָּבֹאוּ עַד־תַּחְפַּנְחֵס: {ס} **ח** וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ בְּתַחְפַּנְחֵס לֵאמֹר: **ט** קַח בְּיָדְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וּטְמַנְתָּם בַּמֶּלֶט בְּמַלְבֵּן אֲשֶׁר בְּפֶתַח בֵּית־פַּרְעֹה בְּתַחְפַּנְחֵס לְעֵינֵי אֲנָשִׁים יְהוּדִים: **י** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי שֹׁלֵחַ וְלָקַחְתִּי אֶת־ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַבְדִּי וְשַׂמְתִּי כִסְאוֹ מִמַּעַל לָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר טָמַנְתִּי וְנָטָה אֶת־

שפרורו שַׁפְרִירוֹ עֲלֵיהֶם: **יא** ובאה ובֹּא וְהִכֶּה
אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר לַמָּוֶת לַמָּוֶת וַאֲשֶׁר לַשִּׁבְי
לַשֶּׁבִי וַאֲשֶׁר לַחֶרֶב לֶחָרֶב: **יב** וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּבָתֵּי
אֱלֹהֵי מִצְרַיִם וּשְׂרָפָם וְשָׁבָם וְעָטָהּ אֶת־אַרְצָ
מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר־יַעְטֶה הָרֹעֶה אֶת־בִּגְדּוֹ וְיָצָא מִשָּׁם
בְּשָׁלוֹם: **יג** וְשִׁבַּר אֶת־מַצְּבוֹת בֵּית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶת־בָּתֵּי אֱלֹהֵי־מִצְרַיִם יִשְׂרֹף
בָּאֵשׁ: {פ}

ירמיהו פרק מד

א הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ אֶל כָּל־הַיְהוּדִים
הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַיֹּשְׁבִים בְּמִגְדֹּל
וּבְתַחְפַּנְחֵס וּבְנֹף וּבְאֶרֶץ פַּתְרוֹס לֵאמֹר: **ב** כֹּה־
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם
אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר הֵבֵאתִי עַל־יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל־
עָרֵי יְהוּדָה וְהִנָּם חָרְבָּה הַיּוֹם הַזֶּה וְאֵין בָּהֶם
יוֹשֵׁב: **ג** מִפְּנֵי רָעָתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִסֵנִי לָלֶכֶת
לְקַטֵּר לַעֲבֹד לֵאלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּם
הֵמָּה אַתֶּם וַאֲבֹתֵיכֶם: **ד** וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־
עַבְדַּי הַנְּבִיאִים הַשְׁכֵּים וְשָׁלֹחַ לֵאמֹר אַל־נָא
תַּעֲשׂוּ אֶת דְּבַר־הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
שָׂנֵאתִי: **ה** וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנָם לָשׁוּב
מֵרָעָתָם לְבִלְתִּי קַטֵּר לֵאלֹהִים אֲחֵרִים: **ו** וַתִּתַּךְ
חֲמָתִי וְאַפִּי וַתִּבְעַר בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם
וַתִּהְיֶינָה לְחָרְבָּה לִשְׁמָמָה כַּיּוֹם הַזֶּה:
{ס} **ז** וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל לָמָּה אַתֶּם עֹשִׂים רָעָה גְּדוֹלָה אֶל־
נַפְשֹׁתֵיכֶם לְהַכְרִית לָכֶם אִישׁ־וְאִשָּׁה עוֹלֵל וְיוֹנֵק
מִתּוֹךְ יְהוּדָה לְבִלְתִּי הוֹתִיר לָכֶם
שְׁאֵרִית: **ח** לְהַכְעִסֵנִי בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם לְקַטֵּר
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־אַתֶּם בָּאִים
לָגוּר שָׁם לְמַעַן הַכְרִית לָכֶם וּלְמַעַן הֱיוֹתְכֶם
לִקְלָלָה וּלְחֶרְפָּה בְּכֹל גּוֹיֵ הָאָרֶץ: **ט** הֲשְׁכַחְתֶּם
אֶת־רָעוֹת אֲבוֹתֵיכֶם וְאֶת־רָעוֹת | מַלְכֵי יְהוּדָה
וְאֶת רָעוֹת נָשָׁיו וְאֶת רָעָתְכֶם וְאֶת רָעַת נְשֵׁיכֶם
אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם: **י** לֹא
דֻכְּאוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא יָרֵאוּ וְלֹא־הָלְכוּ בְּתוֹרָתִי
וּבְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר־נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וְלִפְנֵי אֲבוֹתֵיכֶם:
{ס} **יא** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
הִנְנִי שָׂם פָּנַי בָּכֶם לְרָעָה וּלְהַכְרִית אֶת־כָּל־
יְהוּדָה: **יב** וְלָקַחְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית יְהוּדָה אֲשֶׁר־
שָׂמוּ פְנֵיהֶם לָבוֹא אֶרֶץ־מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם וְתַמּוּ
כֹל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם יִפֹּלוּ בַּחֶרֶב בָּרָעָב יִתַּמּוּ מִקָּטֹן
וְעַד־גָּדוֹל בַּחֶרֶב וּבָרָעָב יָמֻתוּ וְהָיוּ לְאָלָה לְשַׁמָּה
וְלִקְלָלָה וּלְחֶרְפָּה: **יג** וּפָקַדְתִּי עַל הַיּוֹשְׁבִים
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר פָּקַדְתִּי עַל־יְרוּשָׁלִַם בַּחֶרֶב
בָּרָעָב וּבַדָּבֶר: **יד** וְלֹא יִהְיֶה פָּלִיט וְשָׂרִיד
לִשְׁאֵרִית יְהוּדָה הַבָּאִים לָגוּר־שָׁם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וְלָשׁוּב | אֶרֶץ יְהוּדָה אֲשֶׁר־הֵמָּה מְנַשְּׂאִים אֶת־
נַפְשָׁם לָשׁוּב לָשֶׁבֶת שָׁם כִּי לֹא־יָשׁוּבוּ כִּי אִם־
פְּלֵטִים: {פ}
טו וַיַּעֲנוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים הַיֹּדְעִים כִּי־
מְקַטְּרוֹת נְשֵׁיהֶם לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וְכָל־הַנָּשִׁים
הָעֹמְדוֹת קָהָל גָּדוֹל וְכָל־הָעָם הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ־
מִצְרַיִם בְּפַתְרוֹס לֵאמֹר: **טז** הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
אֵלֵינוּ בְּשֵׁם יְהוָה אֵינֶנּוּ שֹׁמְעִים אֵלֶיךָ: **יז** כִּי עָשֹׂה
נַעֲשֶׂה אֶת־כָּל־הַדָּבָר | אֲשֶׁר־יָצָא מִפִּינוּ לְקַטֵּר
לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּיךְ־לָהּ נְסָכִים כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ
אֲנַחְנוּ וַאֲבֹתֵינוּ מְלָכֵינוּ וְשָׂרֵינוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה
וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם וַנִּשְׂבַּע־לֶחֶם וַנִּהְיֶה טוֹבִים

וְרָעָה לֹא רָאִינוּ: **יח** וּמִן־אָז חָדַלְנוּ לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת
הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ־לָהּ נְסָכִים חָסַרְנוּ כֹל וּבַחֶרֶב
וּבָרָעָב תָּמְנוּ: **יט** וְכִי־אֲנַחְנוּ מְקַטְּרִים לִמְלֶכֶת
הַשָּׁמַיִם וּלְהַסֵּךְ לָהּ נְסָכִים הַמִּבַּלְעֲדֵי אֲנָשֵׁינוּ
עָשׂינוּ לָהּ כַּוָּנִים לְהַעֲצִבָּהּ וְהַסֵּךְ לָהּ נְסָכִים:
{ס} **כ** וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־כָּל־הָעָם עַל־הַגְּבָרִים
וְעַל־הַנָּשִׁים וְעַל־כָּל־הָעָם הָעֹנִים אֹתוֹ דָּבָר
לֵאמֹר: **כא** הֲלוֹא אֶת־הַקִּטֹּר אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם
בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַ͏ִם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם
מַלְכֵיכֶם וְשָׂרֵיכֶם וְעַם הָאָרֶץ אֹתָם זָכַר יְהוָה
וַתַּעֲלֶה עַל־לִבּוֹ: **כב** וְלֹא־יוּכַל֙ יְהוָ֔ה עוֹד לָשֵׂאת
מִפְּנֵי֙ רֹ֣עַ מַעַלְלֵיכֶ֔ם מִפְּנֵ֖י הַתּוֹעֵבֹ֣ת אֲשֶׁ֣ר עֲשִׂיתֶ֑ם
וַתְּהִי֩ אַרְצְכֶ֨ם לְחָרְבָּ֜ה וּלְשַׁמָּ֣ה וְלִקְלָלָ֗ה מֵאֵ֛ין
יוֹשֵׁ֖ב כְּהַיּ֥וֹם הַזֶּֽה: **כג** מִפְּנֵ֗י אֲשֶׁ֤ר קִטַּרְתֶּם֙ וַאֲשֶׁ֣ר
חֲטָאתֶ֣ם לַיהוָ֔ה וְלֹ֥א שְׁמַעְתֶּ֖ם בְּקֹ֣ול יְהוָ֑ה וּבְתֹרָתֹ֥ו
וּבְחֻקֹּתָ֛יו וּבְעֵדְוֹתָ֖יו לֹ֣א הָלַכְתֶּ֑ם עַל־כֵּ֛ן קָרָ֥את
אֶתְכֶ֖ם הָרָעָ֥ה הַזֹּ֖את כַּיֹּ֥ום הַזֶּֽה: {ס} **כד** וַיֹּאמֶר
יִרְמְיָהוּ אֶל־כָּל־הָעָם וְאֶל כָּל־הַנָּשִׁים שִׁמְעוּ דְבַר־
יְהוָה כָּל־יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: **כה** כֹּה־
אָמַר יְהוָה־צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַתֶּם
וּנְשֵׁיכֶם וַתְּדַבֵּרְנָה בְּפִיכֶם֙ וּבְיֹדֵיכֶ֔ם מִלֵּאתֶ֖ם |
לֵאמֹ֑ר עָשֹׂה֙ נַעֲשֶׂ֣ה אֶת־נְדָרֵ֔ינוּ אֲשֶׁ֥ר נָדַ֖רְנוּ לְקַטֵּר
לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַ֔יִם וּלְהַסֵּךְ־לָ֖הּ נְסָכִ֑ים הָקֵ֥ים
תָּקִ֛ימְנָה אֶת־נִדְרֵיכֶ֖ם וְעָשֹׂ֥ה תַעֲשֶׂ֖ינָה אֶת־
נִדְרֵיכֶֽם: {ס} **כו** לָכֵן֙ שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָ֔ה כָּל־יְהוּדָ֔ה
הַיֹּשְׁבִ֖ים בְּאֶ֣רֶץ מִצְרָ֑יִם הִנְנִי֙ נִשְׁבַּ֣עְתִּי בִשְׁמִ֔י
הַגָּדֹ֖ול אָמַ֣ר יְהוָ֑ה אִם־יֵהָ֨יֶה עֹוד֙ שְׁמִ֣י נִקְרָ֔א |
בְּפִ֖י | כָּל־אִ֣ישׁ יְהוּדָ֑ה אֹמֵ֕ר חַי־אֲדֹנָ֖י יְהוִ֥ה בְּכָל־
אֶ֖רֶץ מִצְרָֽיִם: **כז** הִנְנִי֙ שֹׁקֵ֣ד עֲלֵיהֶ֔ם לְרָעָ֖ה וְלֹ֣א
לְטוֹבָ֑ה וְתַמּ֣וּ כָל־אִ֣ישׁ יְהוּדָ֗ה אֲשֶׁ֤ר בְּאֶֽרֶץ־מִצְרַ֙יִם֙
בַּחֶ֣רֶב וּבָרָעָ֔ב עַד־כַּלּוֹתָֽם: **כח** וּפְלִיטֵ֞י חֶ֣רֶב
יְשֻׁבוּן֙ מִן־אֶ֣רֶץ מִצְרַ֔יִם אֶ֖רֶץ יְהוּדָ֑ה מְתֵ֣י מִסְפָּ֔ר
וְיָדְע֗וּ כָּל־שְׁאֵרִ֛ית יְהוּדָ֥ה הַבָּאִ֖ים לְאֶ֣רֶץ־מִצְרַ֑יִם
לָגֻ֕ור שָׁ֖ם דְּבַר־מִ֥י יָקֻ֛ום מִמֶּ֥נִּי וּמֵהֶֽם: **כט** וְזֹאת־
לָכֶ֣ם הָאֹות֮ נְאֻם־יְהוָה֒ כִּי־פֹקֵ֤ד אֲנִי֙ עֲלֵיכֶ֔ם
בַּמָּקֹ֥ום הַזֶּ֖ה לְמַ֣עַן תֵּדְע֑וּ כִּ֚י קֹ֣ום יָקֻ֔מוּ דְּבָרַ֖י
עֲלֵיכֶ֥ם לְרָעָֽה: {פ}
ל כֹּה | אָמַ֣ר יְהוָ֔ה הִנְנִי֙ נֹתֵ֣ן אֶת־פַּרְעֹ֔ה חָפְרַ֖ע
מֶ֣לֶךְ־מִצְרַ֑יִם בְּיַ֤ד אֹיְבָיו֙ וּבְיַ֣ד מְבַקְשֵׁ֣י נַפְשֹׁ֔ו
כַּאֲשֶׁ֣ר נָתַ֔תִּי אֶת־צִדְקִיָּ֥הוּ מֶֽלֶךְ־יְהוּדָ֖ה בְּיַ֣ד
נְבוּכַדְרֶאצַּ֑ר מֶ֥לֶךְ־בָּבֶ֛ל אֹיְבֹ֖ו וּמְבַקֵּ֥שׁ נַפְשֹֽׁו: {ס}

ירמיהו פרק מה

א הַדָּבָר֙ אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֔ר יִרְמְיָ֖הוּ הַנָּבִ֑יא אֶל־בָּרוּךְ֙ בֶּן־
נֵרִיָּ֔ה בְּכָתְבֹ֥ו אֶת־הַדְּבָרִ֖ים הָאֵ֑לֶּה עַל־סֵ֣פֶר מִפִּ֔י
יִרְמְיָ֖הוּ בַּשָּׁנָ֣ה הָרְבִעִ֔ית לִיהֹויָקִ֖ים בֶּן־יֹאשִׁיָּ֣הוּ
מֶ֣לֶךְ יְהוּדָ֑ה לֵאמֹֽר: **ב** כֹּה־אָמַ֨ר יְהוָ֤ה אֱלֹהֵי֙
יִשְׂרָאֵ֔ל עָלַ֖יִךְ בָּרֽוּךְ: **ג** אָמַ֕רְתְּ אֹוי־נָ֥א לִ֖י כִּי־יָסַ֣ף
יְהוָ֔ה יָגֹ֖ון עַל־מַכְאֹבִ֑י יָגַ֥עְתִּי בַאֲנָחָתִ֖י וּמְנוּחָ֥ה לֹ֖א
מָצָֽאתִי: **ד** כֹּה | תֹאמַ֣ר אֵלָ֔יו כֹּ֥ה אָמַ֖ר יְהוָ֑ה הִנֵּ֗ה
אֲשֶׁר־בָּנִ֙יתִי֙ אֲנִ֣י הֹרֵ֔ס וְאֵ֥ת אֲשֶׁר־נָטַ֖עְתִּי אֲנִ֣י
נֹתֵ֑שׁ וְאֶת־כָּל־הָאָ֖רֶץ הִֽיא: **ה** וְאַתָּ֕ה תְּבַקֶּשׁ־לְךָ֖
גְּדֹלֹ֑ות אַל־תְּבַקֵּ֗שׁ כִּ֤י הִנְנִי֙ מֵבִ֣יא רָעָ֔ה עַל־כָּל־
בָּשָׂ֖ר נְאֻם־יְהוָ֑ה וְנָתַתִּ֤י לְךָ֙ אֶת־נַפְשְׁךָ֙ לְשָׁלָ֔ל עַל
כָּל־הַמְּקֹמֹ֕ות אֲשֶׁ֥ר תֵּלֵ֖ךְ־שָֽׁם: {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת פינחס

יום **ראשון**	**יז** 13	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה כ"ה **ירושלמי:** כתובות י"ז **תוספתא:** סנהדרין ג **נ"ך:** ירמיהו לט **משניות:** כלים ח **זהר:** חלק ב עמ' שנט-שס	**צום י"ז בתמוז** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:13 **נץ החמה** ..... 5:40 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:17 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:12 **סו"ז תפילה** ..... 10:22 **חצות היום** ..... 12:44 **שקיעה** ..... 7:23 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:00
יום **שני**	**יח** 14	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה כ"ו **ירושלמי:** כתובות י"ח **תוספתא:** סנהדרין יד **נ"ך:** ירמיהו מ **משניות:** כלים ט **זהר:** חלק ב עמ' שסא-שסב	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:14 **נץ החמה** ..... 5:40 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:17 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:12 **סו"ז תפילה** ..... 10:23 **חצות היום** ..... 12:44 **שקיעה** ..... 7:46 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:59
יום **שלישי**	**יט** 15	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה כ"ז **ירושלמי:** כתובות י"ט **תוספתא:** מכות א **נ"ך:** ירמיהו מא **משניות:** כלים י **זהר:** חלק ב עמ' שסג-שסד	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:15 **נץ החמה** ..... 5:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:18 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:12 **סו"ז תפילה** ..... 10:23 **חצות היום** ..... 12:44 **שקיעה** ..... 7:46 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:59
יום **רביעי**	**כ** 16	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה כ"ח **ירושלמי:** כתובות כ' **תוספתא:** מכות ב **נ"ך:** ירמיהו מב **משניות:** כלים יא **זהר:** חלק ב עמ' שסה-שסו	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:16 **נץ החמה** ..... 5:42 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:18 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:23 **חצות היום** ..... 12:44 **שקיעה** ..... 7:45 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:58
יום **חמישי**	**כא** 17	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה כ"ט **ירושלמי:** כתובות כ"א **תוספתא:** מכות ג **נ"ך:** ירמיהו מג **משניות:** כלים יב **זהר:** חלק ב עמ' שסז-שסח	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:17 **נץ החמה** ..... 5:42 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:19 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:23 **חצות היום** ..... 12:44 **שקיעה** ..... 7:45 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:58
יום **ששי**	**כב** 18	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל' **ירושלמי:** כתובות כ"ב **תוספתא:** מכות ד **נ"ך:** ירמיהו מד **משניות:** כלים יג **זהר:** חלק ב עמ' שסט-שע	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:17 **נץ החמה** ..... 5:43 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:19 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:14 **סו"ז תפילה** ..... 10:24 **חצות היום** ..... 12:44 **שקיעה** ..... 7:44 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:57
			הדלקת נרות (40 דק'): **7:04** (20דק'):**7:24**
שב"ק	**כג** 19	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ל"א **ירושלמי:** כתובות כ"ג **תוספתא:** שבועות א **נ"ך:** ירמיהו מה **משניות:** כלים יד **זהר:** חלק ב עמ' שעא-שעב	**שבת קודש פרשת פינחס, מברכין חודש מנחם אב** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:18 **נץ החמה** ..... 5:43 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:20 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:14 **סו"ז תפילה** ..... 10:24 **חצות היום** ..... 12:44 **שקיעה** ..... 7:44 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:57
			מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:57

מולד חודש מנחם אב יהיה ביום שישי בשעה 10, 42 דקות ו 5 חלקים

מָה שֶּׁמִּלָּה טוֹבָה יָכוֹל לִפְעֹל וּלְהַצִּיל בֶּן אָדָם,
כָּל הַכֹּחַ שֶׁבָּעוֹלָם וְכָל הוֹן דְּעָלְמָא לֹא יָכוֹל לִפְעֹל !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)